

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuohkan

Budsjett 2018

Økonomiplan 2018-2021

Innhold

FYLKESRÅDETS INNSTILLING TIL BUDSJETT 2018/ØKONOMIPLAN 2018-2021	4
FYLKESRÅDETS INNLEDNING	7
1 ØKONOMIPLAN OG DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN	9
Regionreformen.....	9
Den økonomiske situasjonen.....	9
Netto driftsresultat.....	10
Disposisjonsfond.....	11
Lånegjeld.....	13
2 RAMMEBETINGELSER.....	15
3 NYE DRIFTSTILTAK	20
4 INNSPARINGER	21
5 INVESTERINGER OG FINANSIERING	23
Salg av aksjer	26
Salg av eiendom	26
6 FINANSUTGIFTER OG -INNTEKTER	27
7 HOVEDOVERSIKT NETTO DRIFTSRAMMER 2018-2021	29
8 POLITISKE STYRINGSORGANER.....	30
9 KONTROLLORGANER.....	32
10 UTDANNING.....	33
Investeringer.....	51
11 TANNHELSE	53
Investeringer.....	60
12 KULTUR	61
13 SAMFERDSEL OG MILJØ	72
Investeringer.....	87
14 NÆRING	97
15 STAB- OG STØTTEFUNKSJONER.....	105
Stabssjefen	107
Drift- og utbyggingscenteret	111
IT, personal- og organisasjon- og økonomisenteret.....	113
16 SEKTOROVERGRIPENDE POSTER.....	115
Vedlegg 1 Sentrale forutsetninger i økonomiplanperioden.....	118
Obligatoriske hovedoversikter	120

FYLKESRÅDETS INNSTILLING TIL BUDSJETT 2018/ØKONOMIPLAN 2018-2021

1. Fylkestinget vedtar følgende økonomiske rammer for økonomiplanen 2018-2021.

Minus=inntekt, Pluss=utgift. 2018-kr hele økonomiplanen. Beløp i 1000 kr		Vedtatt 2017	2018	2019	2020	2021
00	Politiske styringsorganer	32 636	31 722	33 038	31 597	32 295
01	Kontrollorganer	5 292	5 413	5 413	5 413	5 413
10	Stabs- og støttefunksjoner	146 699	147 731	144 661	143 271	143 271
20	Utdanning	1 062 359	1 042 010	1 026 490	1 021 370	1 021 370
40	Tannhelse	122 318	121 429	119 609	118 459	118 459
50	Kultur	96 339	97 019	95 601	94 703	94 703
60	Samferdsel	1 300 011	1 295 725	1 277 365	1 265 825	1 265 825
70	Næring	48 462	48 807	48 147	47 727	47 727
90	Sektorovergrepene poster. Spesifisert:	24 037	42 447	21 889	5 849	196
	Innsparing sentraladm. Fordeles i løpet av året	-1 600				
	Avsetning til lønnsvekst 2018. 3,0 pst.		36 340	36 340	36 340	36 340
	Avsetning til lønnsvekst 2016/2017	40 154	35 154	35 154	35 154	35 154
	Pensjonsutgifter	60 734	50 073	50 073	50 073	50 073
	Ref. kapitalutgifter forprosjekt TkNN		-100	-100	-100	-100
	Leieinntekter UiT (lokaler flyfag)	-648	-544	-544	-544	-544
	Leieinntekter Nord-Troms vgs (Lerøy Aurora AS og Skjervøy kommune)	-633	-312	-312	-312	-312
	Ref. kapitalutgifter fra Tromsø kommune Rassikring	-552				
	Ref. Kveøy-forbindelsen (Kvæfjord kommune og Kveøyforbindelsen AS)	-1 250	-1 250	-1 250	-1 250	-1 250
	Ref. kapitalutgifter Dale-Alvestad Harstad kommune	-1 954	-1 906	-1 859	-1 859	-1 859
	Refusjon kapitalutgifter TANN-bygget fra staten	-14 092	-13 840	-13 600	-13 354	-12 868
	Refusjon fra samferdsel	-1 200				
	Dekning kapitalutgifter fra etatene	-54 922	-61 168	-82 013	-98 299	-104 438
A	Sum sektorer, netto utgifter	2 838 152	2 832 303	2 772 213	2 734 214	2 729 259
	Skatteinntekter	-890 000	-945 000	-945 000	-945 000	-945 000
	Inntektsutjevning	-103 000	-87 000	-87 000	-87 000	-87 000
	Rammetilskudd	-2 010 588	-1 979 497	-1 952 448	-1 922 729	-1 922 729
B	Sum inntekter (ekskl. renter)	-3 003 588	-3 011 497	-2 984 448	-2 954 729	-2 954 729
C	BRUTTO DRIFTSRESULTAT (=A+B)	-165 436	-179 194	-212 235	-220 515	-225 470
	Renteutgifter	63 149	58 140	64 718	71 869	81 575
	Aksjeutbytte					
	Renteinntekter	-5 000	-5 000	-10 490	-10 490	-10 490
	Rentekompensasjon skolebygg	-2 500	-1 750	-1 595	-1 440	-1 285
D	Netto renteutgifter	55 649	51 391	52 633	59 939	69 800
E	Avdrag på lån	105 860	116 577	130 010	141 753	155 269
F	NETTO DRIFTSRESULTAT (=C+D+E)	-3 927	-11 227	-29 592	-18 822	-401
	<u>Brukt slik:</u>					
	Avsetning til/bruk av disposisjonsfond	3 927	568	18 933	8 163	-10 258
	Avsetning til/bruk av disposisjonsfond - premieavvik		10 659	10 659	10 659	10 659
	Overføringer til investeringsregnskapet					
	Dekning/bruk av tidligere års under-/overskudd					
G	REGNSKAPSMESSIG RESULTAT	0	0	0	0	0

2. De vedtatte rammene gir følgende netto driftsresultat for perioden:

	2018	2019	2020	2021
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene	0,3 %	0,7 %	0,4 %	0,0 %

Fylkestinget konstaterer at den økonomiske stillingen til Troms fylkeskommune er svak. Netto driftsresultat så vidt over null hele perioden, og det mangler driftsreserver til å takle omstilling og uforutsette utgifter. Gjelden er ikke spesielt høy isolert sett, men sett i sammenheng med lavt netto driftsresultat og disposisjonsfondet er renter og avdrag en stor belastning for økonomien. Investeringer i økonomiplanen øker gjeldsgraden.

3. Fylkestinget ser med bekymring på det voksende premieavviket som vil belaste økonomien til fylkeskommunen i årene fremover. Derfor settes det av 10,659 mill. kroner på disposisjonsfond – premieavvik hvert år i perioden for å redusere veksten i akkumulert premieavvik.

4. Fylkestinget vedtar følgende nye driftstiltak. I 1000 kroner:

Tabell-. Nye tiltak, oppfølging statsbudsjett 2018 og saldering av statsbudsjett 2017. I 1000 kr				
	2018	2019	2020	2021
Politikerområdet:				
Tilbakeføring tilskudd Gatejuristen	100	200	200	200
Fylkesrådet - økt husleie og leie kontorlokaler	243	243	202	
Fylkestinget - økt ramme elev- og lærlingeombud og møbbeombud	150	150	150	150
Utdanning:				
<u>Føringer i statsbudsjettet:</u>				
Innlegging av økt lærlingtilskudd (varig virkning)	1 649	1 649	1 649	1 649
Utvidet rett til vgs opplæring for innvandrere, helårseffekt	1 960	1 960	1 960	1 960
Helårseffekt økt lærlingtilskudd	792	792	792	792
Samferdsel:				
Bortfall ref. fra samferdsel knyttet til forlengelse av avdragstid fra 30 til 40 år	1 700	3 680	4 715	4 715
<u>Føringer i statsbudsjettet:</u>				
Kompensasjon for økning i merverdiavgift, lav sats	7 096	7 096	7 096	7 096
Stab og støtte:				
Digitaliseringsprosjekt for komm. og f.kommuner	850			
Driftstilskudd interkommunalt arkiv Troms	158	158	158	158
Sektorovergipende:				
Bortfall vakanse krav sentraladministrasjonen	1 600	1 600	1 600	1 600
SUM ENDRINGER STATSBUDESJETTET	16 298	17 528	18 522	18 320

5. Fylkestinget vedtar følgende investeringer og finansiering i økonomiplanperioden:

	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021	Sum økplan 18-21
Tannhelse	3 500	0	0	0	3 500
Utdanning	32 404	24 624	280 355	280 355	617 737
Samferdsel	591 752	192 072	12 678	10 324	806 826
SUM INVESTERINGER	627 656	216 696	293 033	290 679	1 428 063
<u>Finansiert slik:</u>					
Bruk av lånemidler	-308 559	-135 804	-226 790	-226 790	-897 941
Inntekter fra salg av anleggsmidler	0	0	0	0	
Tilskudd til investeringer	-67 645	-28 525	0	0	-96 170
Kompensasjon for merverdiavgift	-114 607	-33 279	-58 565	-58 565	-265 015
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-61 232	0	0	0	-61 232
Andre inntekter					
Sum eksternt finansiering	-552 043	-197 608	-285 355	-285 355	-1 320 359
Overført fra driftsregnskapet	-75 614	-19 088	-7 678	-5 324	-107 704
Bruk av tidligere års udisponert					
Bruk av avsetninger					
Sum finansiering	-627 657	-216 696	-293 033	-290 679	-1 428 063

6. Alle ordinære låneopptak knyttet til samferdselsformål i økonomiplanperioden låneopptak dekkes innenfor rammen til samferdsel.

7. Avdragstiden på nye ordinære låneopptak til vegformål og skolebygg settes til 30 år for skolebygg og 40 år for vegformål.

Budsjett 2018:

1. Det vedtas et netto driftsbudsjett på kr 2.832.303.000.
  2. Skattøret settes til 2,65 prosent som er høyeste lovlige sats i henhold til statsbudsjettet. Dersom skattøret endres ved behandling av statsbudsjettet i Stortinget, endres skattøret i tråd med denne endringen.
  3. Fylkestinget vedtar et investeringsbudsjett på kr 627.656.000 hvorav kr 308.559.000 finansieres ved bruk av lån.
  4. Følgende eiendommer legges ut for salg:
    - a. Gnr/brn 119/634 i Tromsø
    - b. Gnr/brn 84/140 i Lenvik/Gibostad
- Salgsinntektene disponeres til egenkapital i skoleinvesteringer. Budsjettreguleringen vil legges fram for fylkestinget når salgene er effektivert.
5. Budsjett til kontrollorganer, inklusiv kjøp av revisjonstjenester fra KOMREV NORD og kontrollutvalg for 2018 vedtas med netto driftsutgifter på kr 5.413.000 inklusive prisvekst.
  6. Fylkeskommunens trekkrettigheter settes til 50 mill. kroner i 2018.
  7. Tannlegetakstene økes med 2,6 prosent.
  8. Fylkestinget delegerer til fylkesrådet å:
    - a. Fordele avsetninger til lønnsvekst i tråd med resultatene av lønnsforhandlingene i 2017 (helårsvirkning) og 2018.
    - b. Justere for økte pensjonsutgifter herunder løpende premie KLP og SPK samt reguleringspremie.

Samfunnsutviklerrollen i fokus

Det er ikke bare i festtaler at Nordområdene er full av muligheter. Den nordligste delen av landet er i sannhet full av ressurser som skal bidra til Norges velferd i årene som kommer. I flere år har landsdelen hatt større økonomisk vekst enn resten av landet, og det er ingen grunn til at denne skal avta. Det er all grunn for positive forventninger til ytterligere vekst for vårt næringsliv.

Samfunnsutviklerrollen er fremhevet som et satsningsområde i regionreformen Stortinget vedtok i juni 2017. Alle beslutninger som krever politisk skjønn, og som har betydning for vårt fylke, bør også vedtas av våre regionale politikere. Det regionale nivået er best skikket til å se vår utvikling i et helhetlig perspektiv. Vi imøteser at storting og regjering fyller regionreformen med innhold, og oppfyller intensjonen i regionreformen om en styrking av demokratiet.

Det regionale folkevalgte nivå vil jobbe kontinuerlig for å legge til rette for en bærekraftig utnyttelse av våre ressurser. Det er vår jobb å planlegge for realisering av vårt potensial. Fylkesrådet vil blant annet fylle samfunnsutviklerrollen ved å bidra som partner, som arenaskaper og som aktiv aktør opp mot staten, for å øke satsingen mot næringslivet i den arktiske region.

Det er viktig å se fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler også i et større og langsiktig perspektiv. Fylkesrådet har fokus på stadig å utvikle og arbeide for at vårt utdanningstilbud til ungdommen er framtidsrettet og relevant for næringslivets behov. Samtidig krever en framtidsrettet næringsutvikling en infrastruktur og kommunikasjon som gir nødvendig rom for at verdiskapning kan skje, og at denne kan transporteres til markedet. Å bygge framtidens Troms krever prioriteringer.

Fylkeskommunen skal legge premissene for utviklingen i vår regionen. Vi vil tilrettelegge for nyttige arenaer, og være en profesjonell og foretrukket partner for forskning, utvikling og innovasjon, for kommuner, næringsliv, våre institusjoner og vårt kulturliv. For å oppnå best mulig resultat er det viktig med en samordnet innsats som ser forbi dagens ulike sektorinndelinger. I forslag til statsbudsjett for 2018 legges det inn et nedtrekk på 20 prosent i overføring av regionale utviklingsmidler til Troms. Derfor må vi jobbe proaktivt og innovativt, for at en større del av nasjonale og europeiske utviklingsmidler tilfaller vår region.

Likevel er det grunn til å påpeke at den økonomiske situasjonen til Troms fylkeskommune er utfordrende. Som en konsekvens av statsbudsjettet for 2018 er det en realnedgang i våre frie inntekter på 42 millioner kroner fra 2017. Årsaken er innfasing av nytt inntektssystem og tap påført av nytt båt- og fergekriterium i kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Videre gir lavere befolkningsvekst og nedgang i ungdomskullene i de kommende år nedgang i frie inntekter, som sammen med sterkt økende kapitalutgifter gir et innsparingsbehov på mange titalls millioner kroner hvert år i hele økonomiplanperioden.

Økonomien gir derfor grunn til aktsomhet. Fylkesrådet vil fortsette arbeidet med å redusere utgiftene og øke innsparinger for å tilpasse driften til de økonomiske rammer vi har. Dette krever en proaktiv tilnærming til driften av fylkeskommunen.

Fylkesrådets forslag til budsjett og økonomiplan gir likevel rom for å øke investeringskostnader ved Ishavsbyen videregående skole uten å øke innsparingene. Vi øker ikke innsparingene på samferdsel til tross for at vi taper inntekter som følge av ny båt- og fergenøkkel i inntektssystemet. Fylkesrådet klarer å videreføre en desentralisert skolestruktur som en forlengelse av sin satsing på barn og ungdom, for slik å underbygge viktigheten av like muligheter for alle ungdommer til å være med og lede an i utviklingen av framtidens Troms.

Den kommende økonomiplanperioden vil være sterkt preget av Stortingets vedtak om sammenslåing av Troms fylkeskommune og Finnmark fylkeskommune til én, ny organisasjon. I fylkesrådets arbeid med reformen har utgangspunktet vært en positiv tro på vår regions livskraft, bærekraft og konkurransekraft. Gjennom et sterkt folkevalgt organ, med tilstrekkelig nærhet til lokalsamfunnene, kan ressurser og innsats spisses og tilpasses bedre for å utnytte regionens fortrinn. Vi skal legge premissene for regionens samfunnsmessige og næringsmessige utvikling.

Det fremlagte dokument tegner et bilde av utfordrende økonomiske år for Troms fylkeskommune. Fylkesrådet ser likevel store muligheter både for Troms og den arktiske region. Det fremlagte dokument gir styringskraft inn i en samfunnsutviklerrolle som vil flytte de nasjonale incentiver fra sterkt fokus på befolkningstette områder, og over til ressurssterke områder i Norge.

1 ØKONOMIPLAN OG DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN

Økonomiplanen har en netto driftsramme på sektorene på 2,83 mrd. kroner i 2018. Innstilling til økonomiplan er i balanse, men praktisk talt uten avsetning til disposisjonsfond eller egenkapital i investeringene.

Investeringene i perioden er nesten 1,4 mrd. kroner hvorav 898 mill. kroner er lånefinansiert.

Regionreformen

Stortinget vedtok 8. juni 2017 sammenslåing av Troms og Finnmark fylkeskommuner fra 1. januar 2020. Det tilsier at de to siste årene av økonomiplanperioden kun er et anslag på Troms fylkeskommunes tilstand inn i den sammenslåtte fylkeskommunen. Etter inndelingslovens § 26, 3. avsnitt er det ei fellesnemnd som skal «*ta hand om det førebuande arbeidet med økonomiplanen og med budsjett for det første driftsåret etter sammenslåinga*».

Budsjettet og økonomiplanen inneholder prioriterte oppgaver og beskriver ordinær drift. I tillegg til dette vil fylkeskommunen prioritere å vri ressursbruk inn mot sammenslåingsprosessen. Det kan forventes økt reisevirksomhet og økt overtidsbetaling i de neste to årene. Dette er kostnader som må tas innenfor de respektive sektorene. Fra departementet er det gitt tilskudd til sammenslåingsprosessen på 30 mill. kroner (15 mill. kroner per fylkeskommune). Erfaringer fra Trøndelag viser at om lag 27 mill. kroner av dette har gått med til IT-infrastruktur. I tillegg kommer møtegodtgjørelser, reise og oppholdsutgifter og andre kostnader. For eksempel kostet det felles fylkestinget i Kirkenes om lag 1 mill. kroner.

Sammenslåingsprosjektet vil bli omfattende og involvere mange ansatte i organisasjonen, i tillegg til at ordinær drift skal ivaretas.

Den økonomiske situasjonen

Den økonomiske stillingen til Troms fylkeskommune er utfordrende.

Konsekvensene av statsbudsjettet for 2018 er en realnedgang i frie inntekter på 42 mill. kroner fra vedtatt budsjett 2017 til budsjett 2018. Årsaken er i hovedsak innfasing av nytt inntektssystem (4. års virkning) og tap som følge av nytt båt- og ferjekriteriet i kostnadsnøkkelen i inntektssystemet.

Det er lagt til grunn en nedgang i rammetilskuddet i økonomiplanperioden som følge av innfasing av nytt inntektssystem, lavere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet samt nedgang i antall 16-18-åringer. Det gir en nedgang i frie inntekter på 57 mill. kroner fra 2018 til 2021. Dette, sammen med økende utgifter til renter og avdrag, gjør at innsparingsbehovet er betydelig og økende i økonomiplanperioden, fra 15 mill. kroner i 2018 til 80 mill. kroner i 2021.

Økte kapitalutgifter på veginvesteringer er forutsatt dekket innenfor bevilgningen til vegvedlikehold. I 2021 vil det ikke være midler igjen til dekkelegging innenfor bevilgningen hvis faste driftskontrakter videreføres. Denne utfordringen kommer i tillegg til reduksjonene i inntektsrammen.

Til tross for betydelig innsparing i økonomiplanen er de økonomiske indikatorene ikke tilfredsstillende. Netto driftsresultat er på et minimum og så vidt over null. Driftsreservene (disposisjonsfondet) forventes å være 155 mill. kroner i utgangen av 2017, og er lavere enn anbefalt nivå for å kunne takle omstilling og uforutsette utgifter samt å ha egenkapital til investeringer. Gjelden er ikke spesielt høy isolert sett, men sett i sammenheng med lavt netto driftsresultat og disposisjonsfond er renter og avdrag en stor belastning for økonomien. Vedtatte investeringer i økonomiplan 2017-2020 øker gjeldsgraden, og utover anbefalt nivå.

Fylkeskommunen kan i liten grad påvirke sine inntekter. På lang sikt er bedring av den finansielle situasjonen kun mulig ved å redusere kostnadssiden ytterligere, slik at nivået mellom inntekter og utgifter blir mer balansert. Vi har små muligheter til å redusere renter og avdrag de nærmeste årene da løpetiden på lån er strukket opp mot kommunelovens krav om minimumsavdrag. Det betyr at vi må redusere andre driftsutgifter for å styrke økonomien.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter, er det viktigste finansielle nøkkeltallet. Netto driftsresultat viser hva som er igjen av driftsinntektene når driftsutgifter og finansposter (renter og avdrag) er trukket fra, det vil si hva som er igjen til å dekke uforutsette utgifter og egenkapital til investeringer.

Netto driftsresultat:

Det som er igjen av driftsinntektene når alle driftsutgifter og finansutgifter (renter og avdrag) er betalt.

Anbefalt nivå: 4 %

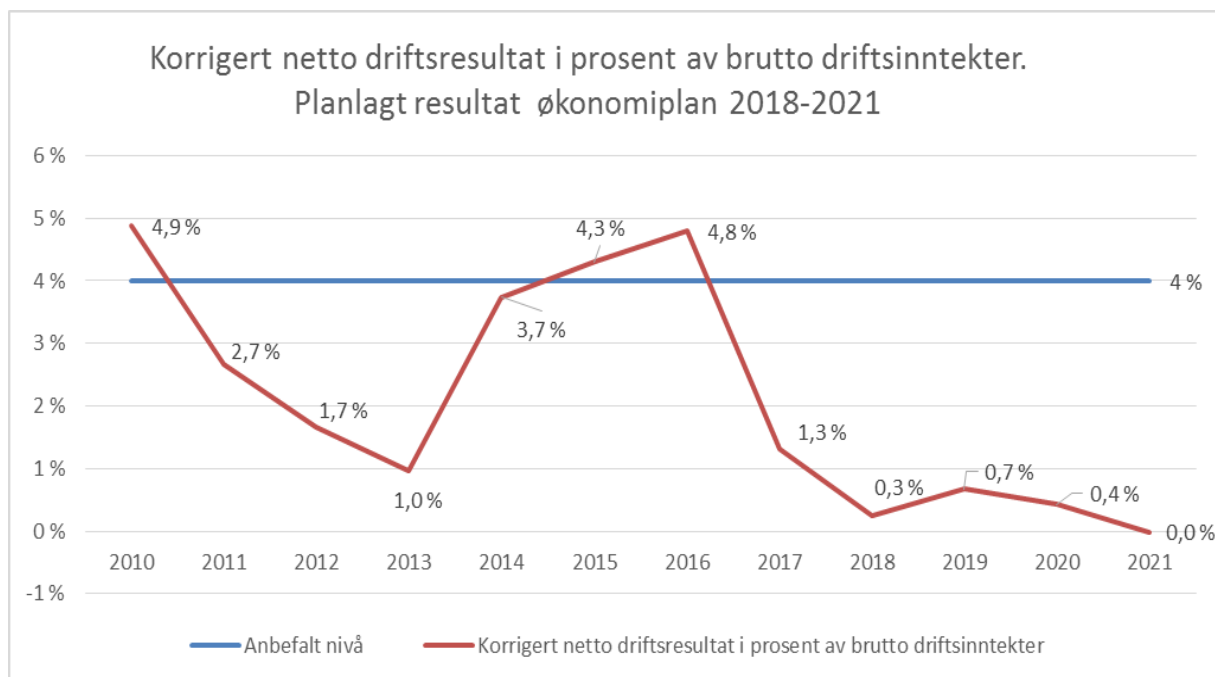
Status Troms: 4,8 % i 2016, budsjettert med så vidt over null hvert av årene i økonomiplanperioden.

Netto driftsoverskudd er helt avgjørende for å ha handlingsrom i en fylkeskommune. Dersom netto driftsresultat er negativt, har ikke fylkeskommunen økonomisk bæreevne over tid.

Teknisk beregningsutvalg for kommunesektoren og KMD regner netto driftsresultat som hovedindikator for økonomisk balanse i kommunesektoren, og anbefaler at netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene over tid bør være 4 prosent.

For Troms fylkeskommune må det korrigeres for netto bruk av bundne fonds for at netto driftsresultat skal være en god indikator på soliditeten. I forslag til ny kommunelov sies det at det kan være hensiktsmessig å innføre denne korrigeringen av netto driftsresultat som et nytt resultatbegrep. For Troms fylkeskommune legges denne korrigeringen til grunn i alle analyser. I figuren nedenfor er netto driftsresultat (korrigert) for Troms fylkeskommune i perioden 2010-2016, forventet netto driftsresultat for 2017 og innstilling til økonomiplan 2018-2021, vist.

Netto driftsresultat var fallende, og betydelig under anbefalte 4 prosent fra 2010 til og med 2013. I perioden 2014-2016 var det en positiv utvikling og netto driftsresultat ble tilfredsstillende isolert sett. Prognosen for 2017 per oktober 2017 viser et forventet netto driftsresultat på 1,3 prosent. Siden overføring fra drift til investering for investeringer som ikke er vedtatt av fylkestinget, først framkommer når regnskapet avlegges vil faktisk netto driftsresultat være noe høyere for 2017-2021.

Budsjettert netto driftsresultat i økonomiplanen er så vidt over null i hele økonomiplanperioden.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfondet er det eneste fondet som fritt kan benyttes til å dekke utgifter i både drifts- og investeringsregnskapet. Størrelsen på disposisjonsfondet er et uttrykk for hvor stor økonomisk buffer fylkeskommunen har, og er den delen av reservene som best gir uttrykk for den økonomiske handlefriheten. Det finnes ikke noen klar norm for hvor stort disposisjonsfondet bør være, men i en rapport om økonomiske nøkkeltall anbefaler Telemarksforskning, jf. Riksrevisjonens rapport, at disposisjonsfondet bør utgjøre mellom fem og ti prosent av (fylkes)kommunens inntekter.

Disposisjonsfond

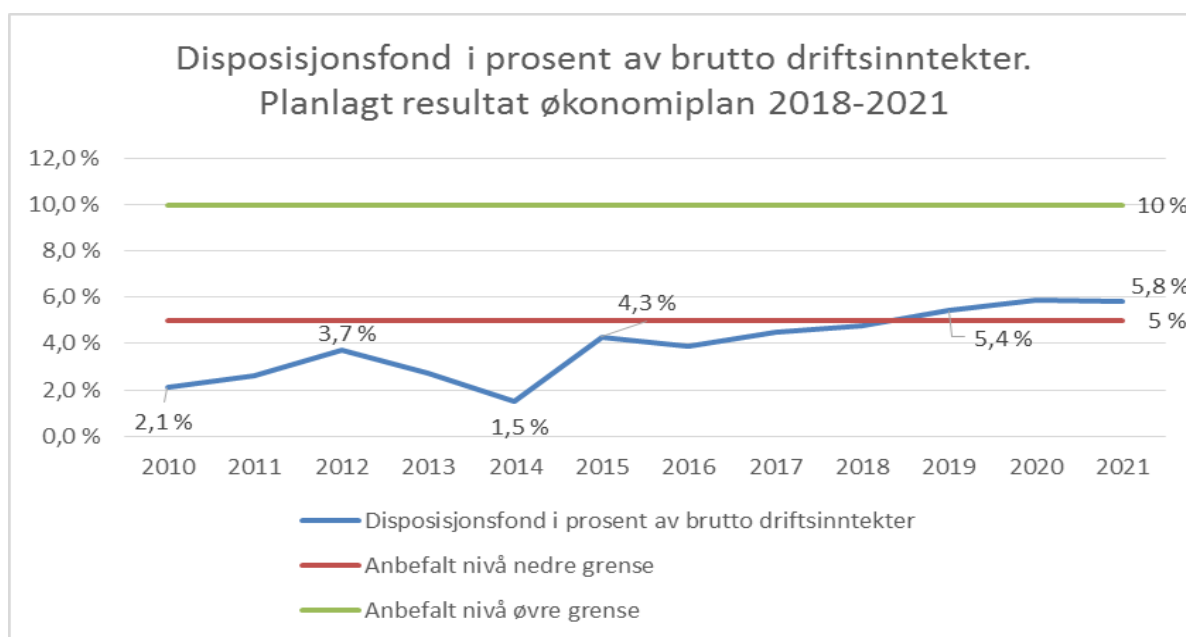
Akkumulert driftsoverskudd som er satt av til reserver i årenes løp.

Anbefalt nivå: Mellom 5 og 10 % av driftsinntektene

Status Troms: 3,9 % i 2016, forventet 4,5 % i 2017 og økende til 5,8 % i 2021.

Figuren nedenfor viser disposisjonsfondet i prosent av inntektene for Troms fylkeskommune i perioden 2010-2016 og forventet avsetning 2017-2021.

Figuren over viser at disposisjonsfondet til Troms fylkeskommune har variert de siste årene, fra 1,5 prosent i 2014 til det høyeste ved utgangen av 2015 med 4,3 prosent. Disposisjonsfondet var 3,9 prosent i 2016, og forventes å være 5,8 prosent ved utgangen av kommende økonomiplanperiode. Det foreslås å avsette 60 mill. kroner totalt i perioden hvorav nesten 43 mill. kroner er knyttet til premieavvik (teknisk inntekt).

Troms fylkeskommune bør ha et disposisjonsfond på mellom 220 og 440 mill. kroner for å ha et fond i intervallet for anbefalt nivå. Fylkesrådet har som langsiktig målsetting å øke disposisjonsfondet til det anbefalte nivået, men dette må vurderes opp mot for eksempel behov for egenkapital i investeringene og behovet for omstilling. Disposisjonsfondet forventes å være 170 mill. kroner ved slutten av økonomiplanperioden når avsetninger til premieavviket holdes utenfor.

Fondsavsetning i økonomiplanperioden

Oversikt over fylkeskommunens disposisjonsfond og planlagte avsetninger til disposisjonsfond er gitt i tabellen nedenfor.

Tabell. Endring disposisjonsfond økonomiplan 2018-2021. I 1000 kroner	
Disposisjonsfond pr 31.12.2016	134 611
Disposisjonsfond premieavvik pr 31.12.2016	34 854
Sum disposisjonsfond 31.12.2016	169 465
Avsetning til disposisjonsfond - premiefond 2017. Forventet jm. bud.oppf per 15.10.	9 187
Avsetning til disposisjonsfond 2017. Forventet jm. Bud.oppf. Per 15.10.	18 655
Planlagt disposisjonsfond pr 31.12.2017	197 307
Avsetning til disposisjonsfond - premiefond i innstilling til økonomiplan 2018-2021	42 636
Avsetning til disposisjonsfond i innstilling til økonomiplan 2018-2021	17 406
Planlagt disposisjonsfond pr 31.12.2021	257 349
Herav disposisjonsfond premieavvik	86 677

Lånegjeld

Investeringene i Troms fylkeskommune finansieres i hovedsak av lånemidler, og egenkapitalen er nesten utelukkende kompensasjon for merverdiavgift knyttet til investeringene.

På grunn av høyt investeringsnivå har Troms fylkeskommune hatt en kraftig vekst i lånegjelden over en tiårsperiode. Lånegjelden var om lag 2,3 mrd. kroner pr. 31.12.2016.

Netto lånegjeld = Innlån – Utlån

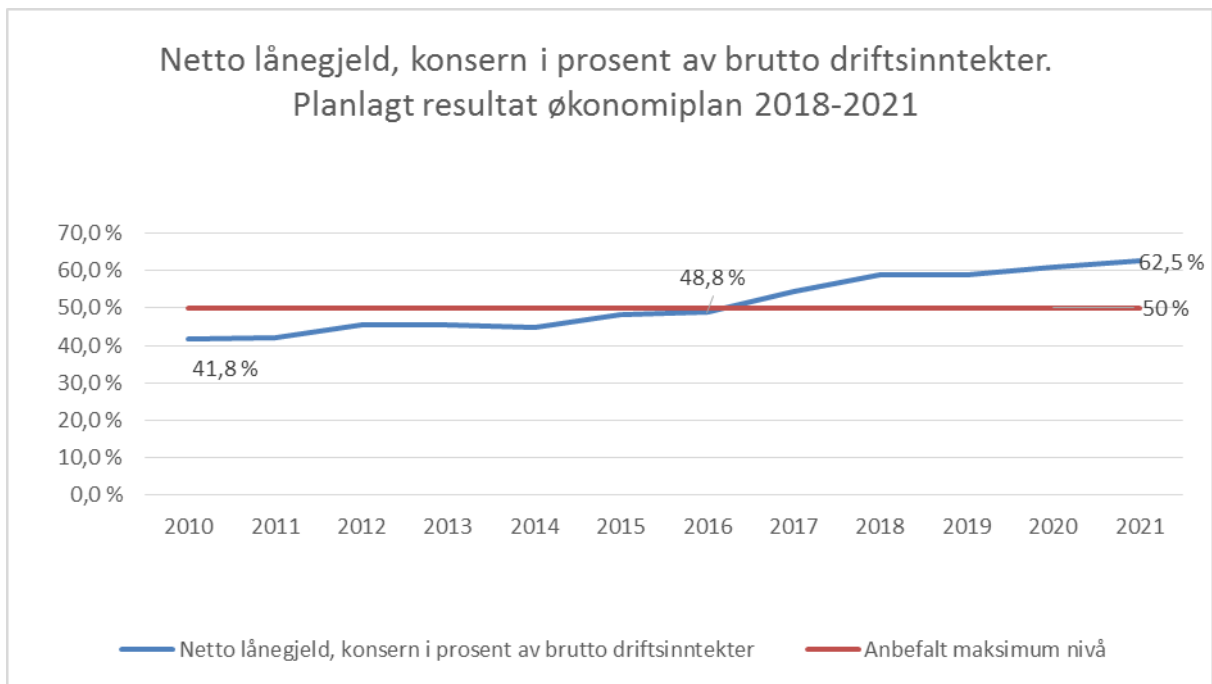
Gjeldsgrad: Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter.

Anbefalt nivå: Under 50 % av årlige driftsinntekter

Status Troms netto lånegjeld: 54,4 % i 2017, økende til 62,5 % i 2021.

Figuren nedenfor viser utviklingen i netto lånegjeld for Troms fylkeskommune 2010-2016 og forventet lånegjeld 2017-2021.

I 2010 var gjeldsbelastningen målt ved netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter, 41,8 prosent i Troms fylkeskommune. Per utgangen av 2017 vil den være økt til 54,4 prosent.

Gjelden øker i økonomiplanperioden, fra 2,5 mrd. kroner ved utgangen av 2017 til 2,88 mrd. kroner i 2021. Gjeldsgraden øker dermed. Hvor mye avhenger av inntektsveksten, men med utgangspunkt i inntektsnivået i 2016 øker gjeldsgraden til 62,5 prosent.

Fylkesrådet har som målsetting at samlet gjeldsgraden ikke skal øke vesentlig utover allerede vedtatt nivå.

2 RAMMEBETINGELSER

Befolkningsendringer

Troms har hatt positiv, men likevel lavere vekst i folketallet enn landsgjennomsnittet de siste fem årene. Totalt har fylket 6 982 flere innbyggere enn for fem år siden, en økning på 4,4 prosent. Etter Statistisk Sentralbyrå (SSB) sine befolkningsframskrivninger vil Troms sin andel av den norske befolkningen reduseres fra 3,15 prosent i 2017 til 3,01 prosent i 2027.

Det som gjør befolkningsveksten i Troms lavere enn for Norge som helhet, er utflytting fra Troms til landets andre fylker. Størst er utflyttingen til storbyene i sør: Oslo, Trondheim og Bergen. Lekkasjen er høyest blant unge voksne, men gjelder alle aldersgrupper. En del av denne trenden kan forklares med innvandrere som flytter videre etter å ha bodd noen år i Troms.

Tabell. Befolkningsutvikling og prognoser for regionene i Troms. SSBs middelalternativ.

	Gjennomsnittlig årlig endring		Folketall 2017	Prognose 2027
	2012-2017	2017-2027		
Sør-Troms (u. Harstad)	0,1 %	0,0 %	11 845	11 802
<i>Harstad</i>	0,6 %	0,5 %	24 845	26 127
Midt-Troms (u.Lenvik)	0,5 %	0,4 %	18 784	19 632
<i>Lenvik</i>	0,6 %	0,7 %	11 697	12 590
Tromsøregionen (u.Tromsø)	0,3 %	0,4 %	7 958	8 312
<i>Tromsø</i>	1,5 %	0,6 %	74 541	79 161
Nord-Troms	-0,2 %	0,1 %	15 962	16 152
Troms	0,9 %	0,5 %	165 632	173 776
Norge	1,1 %	0,9 %	5 258 317	5 774 723

Det er store forskjeller i befolkningsutviklingen innad i fylket. Befolkningen i Tromsø har økt med 5 425 personer i 5 års-perioden, Harstad med 750. Det er altså en fortsatt sentralisering i fylket. En forklaring på dette er flyttemønsteret, men en annen viktig forklaring er befolkningssammensetningen. En yngre befolkning gjør at fødselsoverskuddet i byene er høyere enn for resten av fylket og dette forsterker sentraliseringen.

Datagrunnlaget er hentet ut fra Statistikkbanken til SSB og Panda Analyse. Framskrivningen er basert på SSB sitt middelalternativ (MMMM).

Lønns- og prisvekst, pensjon

Lønns- og prisvekst

Generell prisvekst på kommunale tjenester (kommunal deflator) er anslått til 2,6 prosent. Lønnsvekst er 3,0 prosent og prisvekst er 1,7 prosent. Lønnsveksten er vektet høyere enn prisveksten. For Troms fylkeskommune er det beregnet og avsatt 36,3 mill. kroner til dekning av lønnsvekst i 2017 i økonomiplanen. Beløpet er budsjettert under «Sektorovergrepene poster», og vil bli fordelt ut på den enkelte sektors ramme i løpet av 2018 på basis av lønnsforhandlingene.

Det er lagt til grunn en prisvekst på 1,7 prosent ved prisjustering av rammene. Prisveksten er lagt til sektorenes rammer, og utgjør til sammen 42 mill. kroner. Dette inkluderer de områder som er justert med deflatoren (for eksempel kjøp av kollektivtjenester).

Pensjon

Utgiftene til pensjon reduseres med 10,7 mill. kroner. Dette skyldes at premieavviket (fiktiv inntekt) øker. Det voksende premieavviket vil belaste økonomien til fylkeskommunen i årene fremover. Derfor settes det av 10,7 mill. kroner på disposisjonsfond – premieavvik hvert år i perioden for å redusere veksten i akkumulert premieavvik.

Premieavvik

Det akkumulerte premieavviket var omlag 216 mill. kroner (inkl. arbeidsgiveravgift) ved utgangen av 2016, en reduksjon på vel 4 mill. kroner fra året før.

Troms fylkeskommune har hittil valgt å ikke avsette positive premieavvik til fond, men har fullt ut disponert disse «inntektene». Arbeidskapitalen og likviditetsbeholdningen påvirkes negativt av at de årlige positive premieavvikene (fratrasket årlig amortisering av tidligere års premieavvik) inntektsføres og disponeres i regnskapet. Dersom fylkeskommunen kommer i en situasjon med negativ likviditet som følge av store positive premieavvik, kan situasjonen kreve opptak av likviditetslån for å dekke forpliktelsene. I år med negative premieavvik etablerer vi en pensjonsgjeld. Det er derfor et mål for fylkesrådet å bygge opp premieavviksfondet for å dempe både de likviditetsmessige og de regnskapsmessige ulempene ved svingende premieavvik.

Premieavviket korrigert for amortisering av tidligere års premieavvik er budsjettert med en inntekt på 19 mill. kroner i tråd med praksisen i Troms fylkeskommune. Av dette er 10,5 mill. kroner foreslått avsatt på disposisjonsfond premieavvik hvert år.

Pensjon er også omtalt under kap. 16 Sektorovergrepene poster.

For å unngå betydelige variasjoner i kommunesektorens pensjonsutgifter fra år til år, og skape en jevnere belastning i regnskapene endret Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) fra og med 2002 regnskapsprinsipp knyttet til pensjon, slik at beregnede pensjonskostnader erstattet pensjonsutgifter som tellende for resultatet i kommuneregnskapet.

Forskjellen mellom pensjonsutgiftene (fakturerte/betalte premier) og pensjonskostnadene (teoretisk beregnede kostnader), premieavviket, blir utgifts- eller inntektsført i forbindelse med regnskapsavslutningen, slik at regnskapet kun blir belastet med den beregnede pensjonskostnaden. Enkelte fylkeskommuner amortiserer dette premieavviket over 1 år, mens de fleste, som Troms fylkeskommune, har fulgt 15-års regelen fram til 2011, 10-år 2012-2014 og 7 år fra og med 2015.

Målsettingen er at budsjettmessig og regnskapsmessig stabilitet og forutsigbarhet oppnås, og at de akkumulerte årlige premieavvik over tid går mot null. Så langt har denne målsettingen vist seg vanskelig å oppnå, og det akkumulerte premieavviket både for TFK og hele kommunesektoren er betydelig.

Inntekter

I tabellen nedenfor vises budsjett for rammetilskudd, skatt, inntektsutjevning, renter og utbytte i økonomiplanperioden.

Tabell -. Frie inntekter i økonomiplan 2018-2021. I 1000 kr.

	Vedtatt BUD	Økonomiplan 2018-2020			
	2017	2018	2019	2020	2021
Rammetilskudd	-2 010 588	-1 979 497	-1 962 448	-1 937 729	-1 937 729
Forventet endring som følge av befolkningsprognoser			10 000	15 000	15 000
Skatt	-890 000	-945 000	-945 000	-945 000	-945 000
Inntektsutjevning	-103 000	-87 000	-87 000	-87 000	-87 000
Sum skatt og rammetilskudd	-3 003 588	-3 011 497	-2 984 448	-2 954 729	-2 954 729
Renter	-5 000	-5 000	-10 490	-10 490	-10 490
Sum finansinntekter	-5 000	-5 000	-10 490	-10 490	-10 490
Sum frie inntekter	-3 008 588	-3 016 497	-2 994 938	-2 965 219	-2 965 219

2017 i 2017-priser, økonomiplan 18-21 i 2018-priser

Skatt og rammetilskudd

Skatt, rammetilskudd og inntektsutjevning er anslått til 3,011 mrd. kroner i 2018 for Troms fylkeskommune. Dette er en nominell økning på 8 mill. kroner fra vedtatt budsjett 2017. Når det tas høyde for lønns- og prisvekst samt oppgaveendringer er det en realnedgang på 42 mill. kroner fra vedtatt budsjett 2017 til innstilling til budsjett 2018 i denne saken. Årsaken er innfasing av nytt inntektssystem fra 2015, endret kostnadsnøkkel for båt- og ferje samt relativt svakere utvikling i andre kostnadsnøkler enn landsgjennomsnittet, blant annet befolkning. Inntektsnedgangen tilsvarer 16 mill. kroner i forhold til anslaget for 2018 i økonomiplan 2017-2020.

Rammetilskudd i statsbudsjettet er basert på endelige befolkningstall pr 1.7.2017. Inntektsutjevningen for 2018 vil bli beregnet på basis av befolkningstall pr 1.1.2018. Disse tallene er fremlegges februar 2018, og budsjettert inntektsutjevning er derfor basert på befolkningstall pr. 1.7.2017. Skatteinngangen for 2018, og dermed inntektsutjevningen, er usikker helt til nyåret 2019 når endelige skattetall for 2018 er klar.

I økonomiplanperioden er det budsjettert med nedgang i rammetilskuddet som følge av forventede befolkningsendringer og innfasing av nytt inntektssystem fra 2015. Inntektsnedgangen som følge av nytt inntektssystem, er økende med 17,9 mill. kroner per år til og med 2019 (gradvis innfasing). I tillegg til ordinær overgangsordning er det lagt inn en særskilt tapskompensasjon på 14,1 mill. kroner. Den er borte fra og med 2020. Det er tatt høyde for en inntektsnedgang som følge av forventet befolkningsutvikling; 10 mill. kroner i 2019 og 15 mill. kroner i 2020 og 2021. Til sammen er det en realnedgang i frie inntekter på 64 mill. kroner fra 2017 til 2021.

Det er ikke lagt inn generell inntektsøkning i prognosene. Dette gjøres normalt ikke, da det ikke gis signaler fra regjering og Stortinget om hvordan rammene til kommunesektoren vil endre seg utover neste budsjettår.

Skatt og inntektsutjevning er økt med 2,5 prosent som er i tråd med anslaget i statsbudsjettet.

Ny kostnadsnøkkel for båt- og ferje

I statsbudsjettet er det lagt til grunn ny kostnadsnøkkel for båt og ferje. Endringene medfører et inntektstap på 24,1 mill. kroner for Troms fylkeskommune. Samtidig foreslås det å styrke den økonomiske muligheten til å sikre god infrastruktur for folk og næringsliv langs kysten i 2018 og 2019, og for å tilrettelegge for investeringer i miljøvennlig teknologi. Troms fylkeskommunes andel er i underkant av 9 mill. kroner innen denne satsningen.

Finansinntekter

Finansinntektene er budsjettet med 5 mill. kroner i 2018, og med 10,49 mill. kroner fra 2019. Økningen på 5,49 mill. kroner er knyttet til renter fra Troms kraft AS for ansvarlig lån på kjøp av fylkeskommunens aksjer i Ymber AS.

Det vises til nærmere omtale i kap. 6.

3 NYE DRIFTSTILTAK

Det er lite rom for å bevilge friske midler til nye tiltak i økonomiplanperioden ut over føringene i statsbudsjettet. Til sammen foreslås det økt bevilgning til ulike tiltak på 16,298 mill. kroner i 2018.

Det foreslås økt ramme på politikerområdet knyttet til elev- og lærlingeombud samt mobbeombud, tilbakeføring redusert tilskudd til Gatejuristen som ble vedtatt i fylkestingssak 90/16, og økt husleie og kontorlokaler for fylkesrådet. Rammen til utdanning økes med 4,4 mill. kroner knyttet til oppfølging av statsbudsjettets økning av lærlingtilskuddet og utvidet rett til videregående opplæring for innvandrere. Samferdsel kompenseres for økning i merverdiavgift og det foreslås å fjerne refusjonen fra samferdsel til sektorovergripende knyttet til effekten av å forlenge avdragstiden på lån fra 30 til 40 år¹. Stab og støttefunksjoner tilføres midler i 2018 til nasjonalt digitaliseringsprosjekt, og midler knyttet til interkommunalt arkiv på varig basis. Det foreslås også å fjerne vakansekravet på 4 måneder når noen slutter i en stilling i sentraladministrasjonen.

Tiltakene er spesifisert i tabellen nedenfor.

Tabell-. Nye tiltak, oppfølging statsbudsjett 2018 og saldering av statsbudsjett 2017. I 1000 kr				
	2018	2019	2020	2021
Politikerområdet:				
Tilbakeføring tilskudd Gatejuristen	100	200	200	200
Fylkesrådet - økt husleie og leie kontorlokaler	243	243	202	
Fylkestinget - økt ramme elev- og lærlingeombud og mobbeombud	150	150	150	150
Utdanning:				
Føringer i statsbudsjettet:				
Innlegging av økt lærlingtilskudd (varig virkning)	1 649	1 649	1 649	1 649
Utvidet rett til vgs opplæring for innvandrere, helårseffekt	1 960	1 960	1 960	1 960
Helårseffekt økt lærlingtilskudd	792	792	792	792
Samferdsel:				
Bortfall ref. fra samferdsel knyttet til forlengelse av avdragstid fra 30 til 40 år	1 700	3 680	4 715	4 715
Føringer i statsbudsjettet:				
Kompensasjon for økning i merverdiavgift, lav sats	7 096	7 096	7 096	7 096
Stab og støtte:				
Digitaliseringsprosjekt for komm. og f.kommuner	850			
Driftstilskudd interkommunalt arkiv Troms	158	158	158	158
Sektorovergripende:				
Bortfall vakanse krav sentraladministrasjonen	1 600	1 600	1 600	1 600
SUM ENDRINGER STATSBUDSJETTET	16 298	17 528	18 522	18 320

¹ En teknisk refusjon som følge av at renter og avdrag for samferdselsinvesteringer dekkes innenfor rammen til samferdsel.

4 INNSPARINGER

Det er behov for betydelige og økende innsparinger i økonomiplanperioden. Konsekvensen av statsbudsjett 2018 er ytterligere nedgang i frie inntekter som krever at utgiftsnivået som økonomiplan 2017-2020 la opp til, må reduseres enda mer. I innstilling til økonomiplan er det derfor foreslått å redusere rentenivået noe, redusere avsetning til lønnsvekst, budsjettere med renteinntekter for ansvarlig lån til Troms kraft AS og at enhetene i hovedsak må ta alle nye tiltak og kostnadsøkninger innenfor eget budsjett. På denne måten kan innsparingene på sektorene videreføres uendret utover det som er vedtatt i økonomiplan 2017-2020. Det har vært kontinuerlig fokus på innsparing og omstilling de siste årene, og det vil være svært utfordrende for sektorene å imøtekomme ytterligere økte innsparingskrav de neste fire årene.

Fordeling av innsparing vedtatt i økonomiplan 2017-2020 er vist nedenfor med spesifisering i 2018. Iverksetting av tiltak for å redusere utgiftene tilstrekkelig for å tilpasse driften til de økonomiske rammene fra 2019 vil kreve gjennomgang av oppgavene fylkeskommunen i dag tar ansvar for. Herunder hvilke verktøy som løser oppgavene best, nivå på tjenestetilbudet og hvilken organisasjonsstruktur som løser oppgaver mest mulig effektivt.

Omfanget av innsparingen har tatt høyde for ønske om og behov for omprioritering innenfor rammene til utdanningsetaten. Andre sektorer må også gjøre omprioriteringer innenfor egen ramme uten at det framkommer av tabellen. Både innsparingstiltak og økte kostnader/bevilgninger er tatt med i tabellen.

Tabell. Innsparing i økonomiplan 2018-2021. Endring fra 2017. I 1000 kr

Endring (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021
Utdanning:				
Vedtatt innsparingskrav i øk.planperioden	-5 820	-21 340	-30 960	-30 960
Endringer kostnader:				
Økte kostnader som følge av flere lærlinger	10 559	10 559	10 559	10 559
Økte kostnader Fylkeskommunale lærlinger	1 400	1 400	1 400	1 400
Læremidler	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum forventede merkostnader	12 959	12 959	12 959	12 959
Reelt innsparingsbehov	-18 779	-34 299	-43 919	-43 919
Innsparingsforslag:				
Økt bevilgning utvidet rett innvandrere	-1 960	-1 960	-1 960	-1 960
Merinntekter gjesteelever	-8 500	-8 500	-8 500	-8 500
Reduksjon i tilbudsstruktur (2 klasser)	-1 319	-3 000	-3 000	-3 000
Endring av elev-pc-ordning H2018	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
<i>Ikke-spesifiserte innsparingstiltak</i>		-13 839	-23 459	-23 459
Sum endringer og innsparingsforslag utdanning	-18 779	-34 299	-43 919	-43 919
Tannhelse:				
Produktivitetsutvikling og ekstraordinære ansatteavtaler	-480	-650	-650	-650
<i>Ikke spesifisert</i>		-1 650	-2 800	-2 800
Sum innsparing tannhelse	-480	-2 300	-3 450	-3 450
Kultur:				
Driftstilskudd til studieforbund	-200	-200	-200	-200
Nordnorsk kulturavtale	-630	-630	-630	-630
Innkjøp kunst	100	100	100	100
<i>Ikke spesifisert</i>		-1 410	-2 300	-2 300
Sum innsparing kultur	-730	-2 140	-3 030	-3 030
Samferdsel:				
Kollektivtrafikk	-4 890	-8 120	-8 120	-8 120
Fylkesveg	-2 000	-5 000	-5 000	-5 000
<i>Uspesifisert</i>		-12 130	-23 670	-23 670
Sum innsparing samferdsel	-6 890	-25 250	-36 790	-36 790
Næring:				
Regional transportstøtte	-250	-910	-1 330	-1 330
Sum innsparing næring	-250	-910	-1 330	-1 330
Stab:				
Innsparte utgifter advokatkontoret (stab)	-400	-400	-400	-400
DU	-200	-200	-200	-200
Fordelt på øvrige sentra	-230	-230	-230	-230
<i>Uspesifisert</i>		-2 200	-3 610	-3 610
Sum innsparing stab og støtte	-830	-3 030	-4 440	-4 440
SUM INNSPARING inkl. kostnadsøkning utdanning	-27 959	-67 929	-92 959	-92 959
SUM INNSPARING ekskl. kostnadsøkning utdanning	-15 000	-54 970	-80 000	-80 000

5 INVESTERINGER OG FINANSIERING

Det legges opp til samlet investering i økonomiplanen på vel 1,4 mrd. kroner. Av dette lånefinansieres 898 mill. kroner, 265 mill. finansieres ved merverdiavgiftskompensasjon knyttet til investeringene, 96 mill. med rassikringsmidler, 9 mill. refusjoner, 52 mill. bompenger og 107 mill. kroner overføring fra drift (egenkapital). Av investeringene er 807 mill. kroner knyttet til samferdsel og 617 mill. kroner til utdanning. Dette er vist i tabellen nedenfor.

Investeringsbudsjett for 2018 er kr 627.656.000 hvorav kr 308.559.000 finansieres ved låneopptak. Investeringsbudsjettet fordeler seg med kr 591.752.000 på samferdsel, kr 32.404.000 på utdanning og kr 3.500.000 på tannhelse.

For nærmere omtale vises det til kommentarer om investeringsbudsjettet i kap. 10 Utdanning og kap. 13 Samferdsel og miljø.

Tabell. Samlede investeringer og finansiering i økonomiplan 2018-2021. I 1000 kr

	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021	Sum økplan 18-21
Forprosjekt utvidelse TkNN	3 500				3 500
SUM INVESTERINGER TANNHELSE	3 500	0	0	0	3 500
Senja vgs, skolested Finnfjordbotn PPT/OT	2 800				2 800
Ishavsbyen videregående skole	29 604	24 624	280 355	280 355	614 937
SUM INVESTERINGER UTDANNING	32 404	24 624	280 355	280 355	617 737
Bjarkøyforbindelsen	300 000	125 000			425 000
Langsundforbindelsen	5 000				5 000
Langbakken	7 000				7 000
Harstadpakken	77 900	4 500			82 400
Kollektivinfrastruktur	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Miljø- og servicetiltak		1 000	1 000	1 000	3 000
Fv86 Forlengelse G/S-vei Tømmervik- Grunnreis	7 800				7 800
Tilbakebetaling kommunale forskutteringer G/S- veier	1 320	7 678	7 678	5 324	22 000
Planlegging	2 200	2 000	2 000	2 000	8 200
Planlegging Ullsfjordforbindelsen	2 000				2 000
Skredsikring Fv 243 Røynebukta	80 000	33 994			113 994
Skredvarsling Holmbuktura	3 700	1 000			4 700
Fv 848 Fornes - Sørrollnes	58 400				58 400
Fv 155 Skårvikelv bru	11 500				11 500
Fv 861 Elverland bru	12 000				12 000
Fv 862 Seterelv bru	1 000	14 000			15 000
El-busser med ladeinfrastruktur	19 932	900			20 832
SUM INVESTERINGER SAMFERDSEL	591 752	192 072	12 678	10 324	806 826
SUM INVESTERINGER	627 656	216 696	293 033	290 679	1 428 063
<u>Finansiert slik:</u>					
Bruk av lånemidler	-308 559	-135 804	-226 790	-226 790	-897 941
Inntekter fra salg av anleggsmidler	0	0	0	0	0
Tilskudd til investeringer	-67 645	-28 525	0	0	-96 170
Kompensasjon for merverdiavgift	-114 607	-33 279	-58 565	-58 565	-265 015
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-61 232	0	0	0	-61 232
Andre inntekter					
Sum ekstern finansiering	-552 043	-197 608	-285 355	-285 355	-1 320 359
Overført fra driftsregnskapet	-75 614	-19 088	-7 678	-5 324	-107 704
Bruk av tidligere års udisponert					0
Bruk av avsetninger					0
Sum finansiering	-627 657	-216 696	-293 033	-290 679	-1 428 063

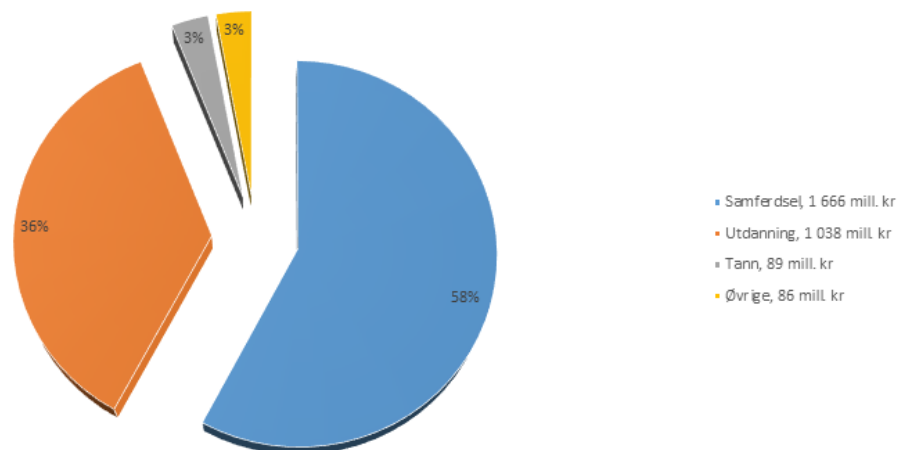
Gjeld

Ved utgangen av 2017 vil fylkeskommunen ha 2,53 mrd. kroner i lånegjeld. Det foreslås låneopptak på tilsammen 896 mill. kroner samtidig som det er planlagt å betale 543 mill. kroner i avdrag i økonomiplanen. Samlet lånegjeld i utgangen av økonomiplanperioden vil være 2,88 mrd. kroner.

Ved utgangen av økonomiplanperioden vil gjelden fordele seg med 58 prosent på samferdsel, 36 prosent på utdanning og 6 prosent på øvrige sektorer. Noe av gjelden på samferdsel og tannhelse finansieres av eksterne parter (innbyggerfinansiering/bompenger, kommuner, staten).

Samlet lånegjeld er illustrert i figuren nedenfor.

Samlet gjeld TFK ved utgangen av 2021. Totalt 2,88 mrd. kroner.

Salg av aksjer

Fylkestinget vedtok i sak 72/16, salg av aksjer i Ymber AS til Troms Kraft AS. Oppgjøret for aksjene gis som et ansvarlig lån. Det er inngått avtale mellom Troms Kraft AS og Troms fylkeskommune om overtakelse av aksjer. Avtale om ansvarlig lån ligger klar, og ekstraordinær generalforsamlingen i Ymber AS har vedtatt vedtaksendringer som regulerer eierforholdene i Ymber AS. Av avtalen følger at påløpte renter beregnes årlig og skal legges til hovedstolen ved kalenderårets slutt. Rentene forfaller til betaling 7 dager etter ordinær generalforsamling. Det betyr at det fra 2019 kan legges inn om lag 5,5 mill. kroner i påløpte renter som inntekt.

Salg av eiendom

Det foreslås å selge to eiendommer der størrelse og beliggenhet er av en slik karakter at de ikke er aktuelle å disponere til fylkeskommunale formål.

- Gnr/brn 119/634 i Tromsø
Eiendommen ligger like overfor Kysten på Sør-Tromsøya og er på om lag 657 Kvm.
- Gnr/brn 84/140 i Lenvik/Gibostad

6 FINANSUTGIFTER OG -INNTEKTER

Finansutgifter

I tabellen nedfor er finansutgiftene i økonomiplanperioden vist.

	2018	2019	2020	2021
Låneopptak	306 359	135 804	226 790	226 790
Renter	58 140	64 718	71 869	81 575
Avdrag	116 577	130 010	141 753	155 269
SUM renter og avdrag	174 717	194 728	213 622	236 845

Låneopptak i 2018 differer med bruk av lån i investeringskapittelet på grunn av 2,199 kroner er tatt opp i 2017.

Kapitalutgiftene øker markant fra 2018 til 2021, fra 174 til 236 mill. kroner som følge av store låneopptak i årene fremover, avdrag på rentekompensasjonslån knyttet til samferdsel samt budsjettert økning i rentenivået. Se nærmere redegjørelse i kap. 5 Investeringer og finansiering.

Følgende forutsetninger er lagt til grunn for beregning av finansutgifter:

- Løpende rente på gjeld er budsjettert med 2,2 prosent i 2018, 2,5 prosent i 2019, 2,8 prosent i 2020 og 3,0 prosent i 2021.
- Låneopptak er lagt inn med halvårseffekt på renteutgifter første år og avdrag fra andre år.
- Avdragstid på nye låneopptak er 30 år på bygninger og 40 år på veg. Låneopptak på utstyr tas opp med løpetid lik den økonomiske levetiden til aktuelt utstyr.

På bakgrunn av den høye lånegjelden og små reserver foreslår fylkesrådet å budsjettere med 2,2 prosent rente i 2018. Det er lagt inn svak økning i rentenivået i økonomiplanperioden.

Alle låneopptak knyttet til samferdselsinvesteringer er forutsatt dekket innenfor driftsrammen til samferdsel eller ved tilskudd fra andre. Dette innebærer at låneopptakene dekkes innenfor budsjettet til vegvedlikehold.

Lån der renter og avdrag dekkes av den enkelte sektor

Lån der renter og avdrag dekkes av driftsbudsjettet til den enkelte sektor, kalles økonomipakkelån. Denne type lån er i hovedsak benyttet innenfor samferdsel der alle låneopptak etter 2010 er dekket innenfor rammen til samferdsel. For samferdsel utgjør renter og avdrag 37 mill. kroner i 2018, økende til 83 mill. kroner i 2021 når det er tatt høyde for renterefusjoner, bompenger og fergeavløsningsmidler. Se også omtale under kap. 13 Samferdsel.

	2018	2019	2020	2021
Sum økonomipakkelån	61 168	82 013	98 299	104 438
<u>Herav:</u>				
Utdanning	480	360	360	352
Tannhelse	1 799	891	890	890
Samferdsel	58 889	80 762	97 049	103 197
<i>netto samferdsel</i>	<i>36 821</i>	<i>53 480</i>	<i>6 322</i>	<i>83 256</i>

Likviditet og renteinntekter

	2018	2019	2020	2021
Renteinntekter	-5 000	-10 490	-10 490	-10 490
Rentekompensasjon skoleanlegg	-1 750	-1 595	-1 440	-1 285
Rentekompensasjon veg	-8 904	-8 567	-8 210	-7 780
SUM	-15 654	-20 652	-20 140	-19 555

Det legges til grunn en forventet gjennomsnittlig rentebærende overskuddslikviditet i økonomiplanperioden på 350 mill. kroner.

Følgende forutsetninger er lagt til grunn for beregning av renteinntektene:

- Rentenivå 1,45 prosent i hele planperioden
- 350 mill. kroner i overskuddslikviditet
- Det forutsettes at den årlige rentebærende overskuddslikviditeten i sin helhet plasseres som bankinnskudd til flytende rentebetingelser i tråd med fylkeskommunens finansreglement
- Det innbetales 5,49 mill. kroner i renter fra Troms kraft AS per år fra og med 2019.

Renteinntekter knyttet til distrikts- og regionalpolitiske virkemidler er øremerket ordningen og holdes utenfor beregningen av fylkeskommunens renteinntekter.

Trekkrettigheter

Troms fylkeskommune har nok likviditet til å finansiere løpende drift og til å ta opp lån sent i året for å dekke utgifter knyttet til investering. Det foreslås likevel at fylkestinget godkjenner bruk av trekkrettigheter på 50 mill. kroner i tilknytning til hovedbankavtalen med Sparebank1 Nord-Norge dersom det skulle bli nødvendig.

Rentekompensasjon

Det budsjetteres med 1,75 mill. kroner i rentekompensasjon skolebygg og 8,9 mill. kroner i rentekompensasjon veg i 2018. Rentekompensasjon veg budsjetteres på samferdsel.

Aksjeutbytte/eieruttak

Det budsjetteres ikke med utbytte i økonomiplanperioden.

7 HOVEDOVERSIKT NETTO DRIFTSRAMMER 2018-2021

Minus=inntekt, Pluss=utgift. 2018-kr hele økonomiplanen. Beløp i 1000 kr	Vedtatt 2017	2018	2019	2020	2021
00 Politiske styringsorganer	32 636	31 722	33 038	31 597	32 295
01 Kontrollorganer	5 292	5 413	5 413	5 413	5 413
10 Stabs- og støttefunksjoner	146 699	147 731	144 661	143 271	143 271
20 Utdanning	1 062 359	1 042 010	1 026 490	1 021 370	1 021 370
40 Tannhelse	122 318	121 429	119 609	118 459	118 459
50 Kultur	96 339	97 019	95 601	94 703	94 703
60 Samferdsel	1 300 011	1 295 725	1 277 365	1 265 825	1 265 825
70 Nærings	48 462	48 807	48 147	47 727	47 727
90 Sektorovergrepene poster. Spesifisert:	24 037	42 447	21 889	5 849	196
Innsparing sentraladm. Fordeles i løpet av året	-1 600				
Avsetning til lønnsvekst 2018, 3,0 pst.		36 340	36 340	36 340	36 340
Avsetning til lønnsvekst 2016/2017	40 154	35 154	35 154	35 154	35 154
Pensjonsutgifter	60 734	50 073	50 073	50 073	50 073
Ref. kapitalutgifter forprosjekt TkNN		-100	-100	-100	-100
Leieinntekter UiT (lokaler flyfag)	-648	-544	-544	-544	-544
Leieinntekter Nord-Troms vgs (Lerøy Aurora AS og Skjervøy kommune)	-633	-312	-312	-312	-312
Ref. kapitalutgifter fra Tromsø kommune Rassikring	-552				
Ref. Kveøy-forbindelsen (Kvæfjord kommune og Kveøyforbindelsen AS)	-1 250	-1 250	-1 250	-1 250	-1 250
Ref. kapitalutgifter Dale-Alvestad Harstad kommune	-1 954	-1 906	-1 859	-1 859	-1 859
Refusjon kapitalutgifter TANN-bygget fra staten	-14 092	-13 840	-13 600	-13 354	-12 868
Refusjon fra samferdsel	-1 200				
Dekning kapitalutgifter fra etatene	-54 922	-61 168	-82 013	-98 299	-104 438
A Sum sektorer, netto utgifter	2 838 152	2 832 303	2 772 213	2 734 214	2 729 259
Skatteinntekter	-890 000	-945 000	-945 000	-945 000	-945 000
Inntektsutjevning	-103 000	-87 000	-87 000	-87 000	-87 000
Rammetilskudd	-2 010 588	-1 979 497	-1 952 448	-1 922 729	-1 922 729
B Sum inntekter (ekskl. renter)	-3 003 588	-3 011 497	-2 984 448	-2 954 729	-2 954 729
C BRUTTO DRIFTSRESULTAT (=A+B)	-165 436	-179 194	-212 235	-220 515	-225 470
Renteutgifter	63 149	58 140	64 718	71 869	81 575
Aksjeutbytte					
Renteinntekter	-5 000	-5 000	-10 490	-10 490	-10 490
Rentekompensasjon skolebygg	-2 500	-1 750	-1 595	-1 440	-1 285
D Netto renteutgifter	55 649	51 391	52 633	59 939	69 800
E Avdrag på lån	105 860	116 577	130 010	141 753	155 269
F NETTO DRIFTSRESULTAT (=C+D+E)	-3 927	-11 227	-29 592	-18 822	-401
Brukt slik:					
Avsetning til/bruk av disposisjonsfond	3 927	568	18 933	8 163	-10 258
Avsetning til/bruk av disposisjonsfond - premieavvik		10 659	10 659	10 659	10 659
Overføringer til investeringsregnskapet					
Dekning/bruk av tidligere års under-/overskudd					
G REGNSKAPSMESSIG RESULTAT	0	0	0	0	0

8 POLITISKE STYRINGSORGANER

Politiske styringsorganer	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
			2018	2019	2020	2021
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2 016	2017				
Fylkestinget						
Utg	17 793	20 873	21 207	22 607	21 207	22 107
Innt	-112	-146	-148	-148	-148	-148
Netto	17 681	20 727	21 059	22 459	21 059	21 959
Fylkesrådet						
Utg	10 818	12 011	10 767	10 683	10 642	10 440
Innt	-170	-102	-104	-104	-104	-104
Netto	10 648	11 909	10 663	10 579	10 538	10 336
SUM SEKTOR 00						
Utg	28 611	32 884	31 974	33 290	31 849	32 547
Innt	-282	-248	-252	-252	-252	-252
Netto	28 329	32 636	31 722	33 038	31 597	32 295

Budsjettrammen for politiske styringsorganer i 2018 er i fylkesrådets innstilling på 31,7 mill. kroner. Endringen i rammen fra budsjett 2017 er en reduksjon på 0,9 mill. kroner hovedsakelig som følge av bortfall bevilgning til utgifter valg og engangsbevilgning til omstillingsprosjekt.

Budsjettet til Politiske styringsorganer, skal dekke utgiftene til fylkesting, fylkesråd, mobbeombud, elev- og lærlingeombud samt andre politiske råd og utvalg.

Budsjettansvaret for sektoren er delt mellom fylkestinget og fylkesrådet.

Under fylkestingets ansvarsområde ligger utgifter til fylkestinget, utgifter tilknyttet valg, fylkeseldrerådet og fylkesråd for funksjonshemmede. I tillegg er mobbeombud og elev- og lærlingeombud lagt under dette ansvarsområdet.

Fylkestinget	Budsjett	Budsjett
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2017	2018
Fylkestinget	17 660	17 815
Utgifter tilknyttet valg	900	-
Fylkeseldrerådet	525	528
Fylkesrådet for funksjonshemmede	443	446
Mobbeombud	300	1 135
Elev- og lærlingeombud	900	1 135
Netto ramme	20 728	21 059
	Endring	331

Mobbeombudet og elev- og lærlingeombudet begynte i sine stillinger 1. mai 2017.

Endring i rammen for fylkestinget består av prisvekst, tilleggsbevilgning på 1,05 mill. kroner til ombudene og inndratt 0,9 mill. kroner bevilget til Stortingsvalg 2017.

Under fylkesrådets ansvarsområde ligger utgifter til fylkesrådet, bevilgning til fylkesrådets disposisjon og tilskudd til diverse organisasjoner.

Fylkesrådet	Budsjett	Budsjett
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2017	2018
Fylkesrådet	9 680	8 482
Til fylkesrådets disposisjon	1 024	1 041
Tilskudd diverse organisasjoner	1 204	1 140
Netto ramme	11 908	10 663
	Endring	-1 245

Posten «Til Fylkesrådets disposisjon» benyttes blant annet for tildeling av støtte etter innkommende søknader gjennom året. Mottakere av støtte er i hovedsak lag og organisasjoner og humanitære hjelpeorganisasjoner.

Under posten utenom ordinært fylkeskommunalt ansvar ligger tilskudd til Støttesenteret mot incest og krisesentra, tilskudd til Amatheia, Norsk pensjonistforbund i Troms og Gatejuristen.

Endring i rammen til fylkesrådet består av prisvekst, tilleggsbevilgning til kontor- og husleie med 243 000 kroner, nedtrekk engangsbevilgning 2017 på 1,5 mill. kroner og nedtrekk 85 000 kroner til Norsk Pensjonistforbund Troms.

9 KONTROLLORGANER

Kontrollorganer	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
Beløp i 1000 kr	2 016	2017	2018	2019	2020	2021
SUM SEKTOR 01						
Utg	4 928	5 312	5 434	5 434	5 434	5 434
Innt	-35	-20	-21	-21	-21	-21
Netto	4 893	5 292	5 413	5 413	5 413	5 413

Budsjettrammen for kontrollorganer i 2018 er i fylkesrådets innstilling på 5,4 mill. kroner. Ingen endringer utenom prisvekst på 121 000 kroner.

Budsjettet skal dekke totale utgifter til kontrollutvalget, kjøp av tjenester fra K-sekretariatet IKS, jfr. FTG-sak 36/04, samt kjøp av revisjonstjeneste fra KomRev Nord IKS.

Kontrollutvalgssak 50/17 – Budsjettramme 2018 ligger vedlagt fylkesrådets innstilling knyttet til Budsjett 2018/Økonomiplan 2018-2021. Kompensasjon for lønnsvekst/økt godtgjøring folkevalgte fra 1.1.2018 vil bli innarbeidet senere i budsjettet.

10 UTDANNING

FAKTABOKS OM UTDANNINGSSEKTOREN

- Fylkeskommunen har ansvar for 14 videregående skoler (inklusive SMI-skolen) med om lag 6.000 elever fordelt innenfor alle utdanningsprogram
- Forsøks- og utviklingsarbeid organisert i egne prosjekter
- I samarbeid med rundt 800 bedrifter og 23 opplæringskontor har fylkeskommunen ansvaret for fag- og yrkesopplæringen av rundt 1.300 lærlinger.
- Voksenopplæring
- Fagskole
- Opplæringsansvar ved helseinstitusjoner og barnevern
- Fengselsundervisning ved Tromsø fengsel
- Karriere Troms (senter for karriereveiledning)
- Oppfølgingstjenesten og PPT
- Ungdomssatsing
- Om lag 1.400 ansatte

Driftsbudsjett

Utdanningssektoren	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
Beløp i 1000 kr	2016	2017	2018	2019	2020	2021
A - Videregående skoler						
Utg.	910 774	812 563	813 989	812 308	812 308	812 308
Innt.	-86 343	-55 640	-56 585	-56 585	-56 585	-56 585
Netto	824 431	756 923	757 404	755 723	755 723	755 723
B - Fag- og yrkesopplæring						
Utg.	133 014	128 219	143 213	143 213	143 213	143 213
Innt.	-20 717	-19 174	-19 500	-19 500	-19 500	-19 500
Netto	112 297	109 045	123 713	123 713	123 713	123 713
C - Utdanning sentralt						
Utg.	100 656	142 896	138 826	138 826	138 826	138 826
Innt.	-35 184	-22 643	-31 528	-31 528	-31 528	-31 528
Netto	65 472	120 253	107 298	107 298	107 298	107 298
D - Annen opplæring						
Utg.	178 410	118 640	96 962	96 962	96 962	96 962
Innt.	-87 390	-42 502	-43 367	-43 367	-43 367	-43 367
Netto	91 020	76 138	53 595	53 595	53 595	53 595
Ikke-spesifiserte innsparingtiltak			0	-13 839	-18 959	-18 959
SUM SEKTOR 20						
Utg.	1 322 854	1 202 318	1 192 990	1 191 309	1 191 309	1 191 309
Innt.	-229 634	-139 959	-150 980	-150 980	-150 980	-150 980
Netto	1 093 220	1 062 359	1 042 010	1 026 490	1 021 370	1 021 370

Budsjettrammen for utdanning i 2018 er i fylkesrådets innstilling på 1,042 mrd. kroner. Dette er en nedgang på 20,3 mill. kroner fra 2017. I dette ligger det et økt ramme nedtrekk på 5,82

mill. kroner i forhold til økonomiplanen for 2017-2020. I tillegg er det forventet merkostnader på rundt 13,0 mill. kroner som følge av planlagt og igangsatt aktivitet. Dette gir samlet innsparing og omprioritering på 18,8 mill. kroner i 2018.

I tråd med føringene i statsbudsjettet er rammen øket med rundt 0,8 mill. kroner til økt lærlingtilskudd, 1,96 mill. kroner til utvidet rett til videregående opplæring for innvandrere og saldering i nasjonalbudsjettet for 2017 (lærlingtilskudd) rundt 1,65 mill. kroner. Tilskudd til fagskolene (rundt 22,4 mill. kroner) tas ut av ramma som følge av ny tilskuddsordning. Midlene overføres over Kunnskapsdepartementet fra 2018. I tillegg er budsjettet prisjustert med 3,5 mill. kroner.

Endringer i øk.planperioden 2018-2021	2018	2019	2020	2021
Vedtatt innsparingskrav i øk.planperioden	5 820	21 340	26 460	26 460
Endringer kostnader				
Økte kostnader sfa av flere lærlinger	10 559	10 559	10 559	10 559
Økte kostnader Fylkeskommunale lærlinger	1 400	1 400	1 400	1 400
Læremidler	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum forventede merkostnader	12 959	12 959	12 959	12 959
Reelt innsparingsbehov	18 779	34 299	39 419	39 419
Endring i tilskudd				
Endret bevilgning utvidet rett - innvandrere	-1 960	-1 960	-1 960	-1 960
Inntektsendringer				
Merinntekter gjesteelever	-8 500	-8 500	-8 500	-8 500
Innsparingsforslag				
Reduksjon i tilbudsstruktur (2 grupper)	-1 319	-3 000	-3 000	-3 000
Endring av elev-pc-ordning H2018	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
<i>Ikke-spesifiserte innsparingstiltak</i>	0	-13 839	-18 959	-18 959
Sum endringer og innsparingsforslag	-18 779	-34 299	-39 419	-39 419

Styringsdokumenter

Fylkesplanen for Troms 2014-2025 har sentrale utdanningspolitiske mål:

- Den videregående opplæringen skal preges av profesjonalitet og mestring og gi en kunnskapsbasis som kan møte endringer i samfunnets behov.
- Et videregående opplæringstilbud der elever, lærlinger/lærekandidater fullfører med oppnådd grunn-, yrkes- eller studiekompetanse.
- Skolestedsstrukturen må være gjenstand for tilpasning til fylkeskommunens økonomiske situasjon og demografiske og samfunnsmessige endringer.

I den politiske plattformen til fylkesrådet ligger blant annet følgende føringer:

- Styrking av yrkesfagene vil gi størst effekt i arbeidet med økt gjennomføring.
- Løft av fagskolen som høyere yrkesfagutdanning
- Opprettholdelse og utvikling av den desentraliserte skolestrukturen

- Bevaring av det offentlige opplæringstilbudet
- Økt samarbeid med ungdomsskolene, Universitetet og næringslivet
- Utrede ny videregående skole i Harstad

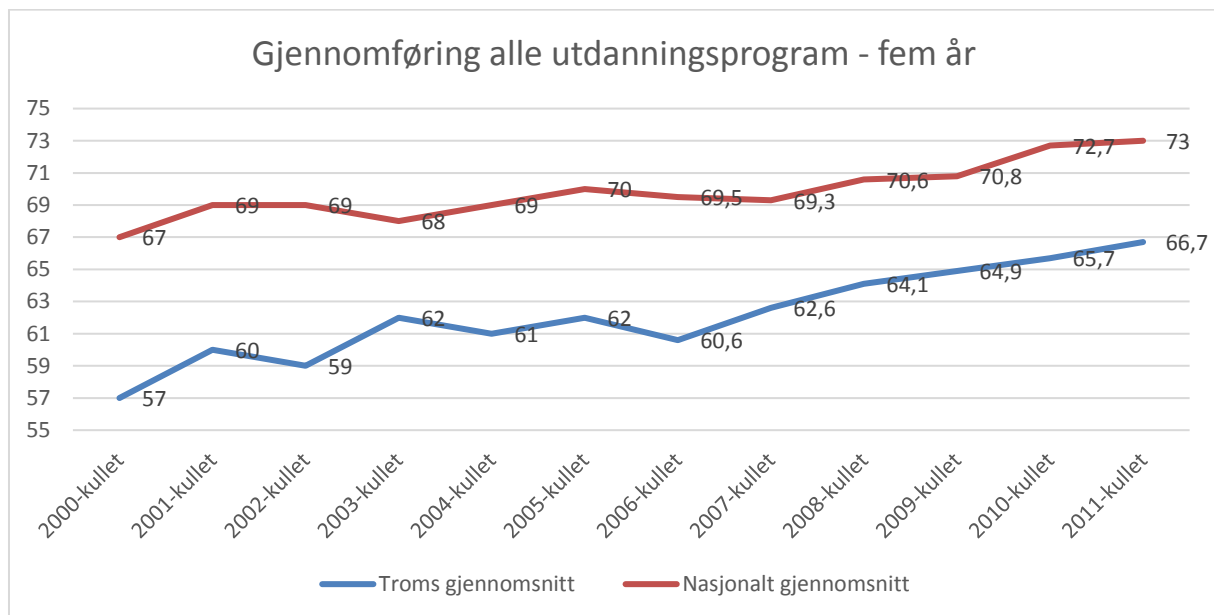
Hovedmål	Strategi i økonomiplanen	Tiltak
Øke gjennomføringen til dagens nasjonale nivå på 73 %.	Sektorens økonomiske midler skal til enhver tid benyttes på en best mulig måte for å oppnå vår hovedmålsetting gjennom strategiplan samspill for læring og fylkestingsmeldingen samspill for økt gjennomføring.	<ul style="list-style-type: none"> • Strategiplanen Samspill for læring. • Fylkestingsmeldingen «Samspill for økt gjennomføring».

I 2018 vil arbeidet med regionreformen og forberedelse av sammenslåing med Finnmark fylkeskommune videreføres. Dette vil påvirke flere av prosessene i sektoren.

Gjennomføring

Hovedutfordringer

- Svak gjennomføringsprosent, særlig i yrkesfaglige utdanningsprogrammer.
- For få elever får lærepass.

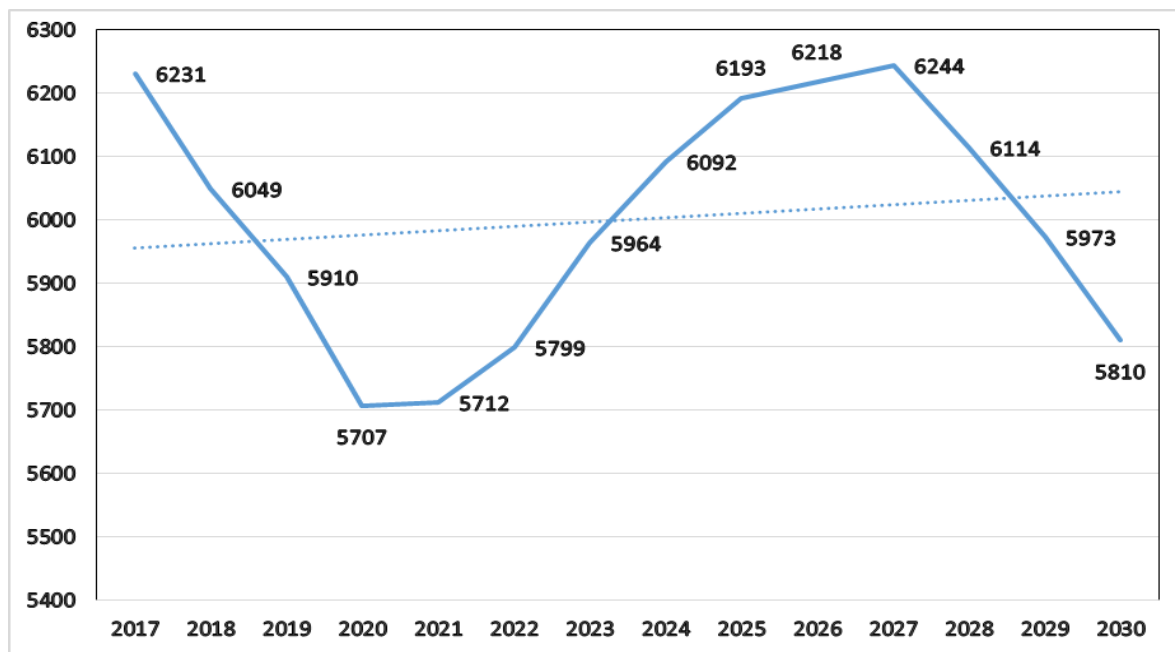

Elevtallsprognoser

Det er knyttet usikkerhet til elevtallsutviklingen. På den ene side ventes det betydelig nedgang i størrelsen på ungdomskullene som utskrives fra grunnskolen, de nærmeste årene. På den andre

siden er det innført nye nasjonale rettigheter i 2017, inklusive friere skolevalg mellom fylkeskommunene som kan trekke i motsatt retning. Det er også en økning i antallet minoritetsspråklige med rett i Troms. Disse faktorene vil øke utfordringene med å tilpasse utdanningstilbudet.

Befolkningsutvikling 16-19-åringer i Troms (kilde SSB)

Videregående skoler (A)

Driftsbudsjett

A - Videregående skoler	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen						
Utg.	2 107	2 052	2 165	2 165	2 165	2 165
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	2 107	2 052	2 165	2 165	2 165	2 165
Skolelokaler og internatbygninger						
Utg.	94 230	83 635	84 096	84 096	84 096	84 096
Innt.	-10 893	-5 714	-5 811	-5 811	-5 811	-5 811
Netto	83 337	77 921	78 285	78 285	78 285	78 285
Fellesutgifter og støttefunksjoner vgo						
Utg.	91 588	78 485	78 815	78 815	78 815	78 815
Innt.	-10 520	-5 104	-5 191	-5 191	-5 191	-5 191
Netto	81 068	73 381	73 624	73 624	73 624	73 624
Ordinær undervisning						
Utg.	611 624	565 618	566 054	564 373	564 373	564 373
Innt.	-49 744	-33 911	-34 487	-34 487	-34 487	-34 487
Netto	561 880	531 707	531 567	529 886	529 886	529 886
Landslinjer						
Utg.	12 325	10 244	10 300	10 300	10 300	10 300
Innt.	-8 483	-5 799	-5 898	-5 898	-5 898	-5 898
Netto	3 842	4 445	4 403	4 403	4 403	4 403
Spesialundervisning og tilpasset opplæring						
Utg.	98 900	72 528	72 559	72 559	72 559	72 559
Innt.	-6 703	-5 112	-5 199	-5 199	-5 199	-5 199
Netto	92 197	67 416	67 360	67 360	67 360	67 360
SUM A -VIDEREGÅENDE SKOLER						
Utg.	910 774	812 562	813 989	812 308	812 308	812 308
Innt.	-86 343	-55 640	-56 585	-56 585	-56 585	-56 585
Netto	824 431	756 922	757 404	755 723	755 723	755 723

Endringer i driftsbudsjett A – Videregående skoler

I 2017 ble budsjetttrammen for ordinær undervisning redusert midlertidig med 1,0 mill. kroner som følge av innsparinger i læremidler. Budsjettposten «Ordinær undervisning» økes med tilsvarende beløp i 2018. Budsjettposten reduseres også tilsvarende rammenedtrekket på 5,82 mill. kroner. I denne innsparingen ligger blant annet en reduksjon i tilbudsstrukturen. Tilbudet reduseres med to klasser fra og med høsten 2018. Dette gir en total innsparing på rundt 1,3 mill. kroner i 2018, og en helårseffekt på 3,0 mill. kroner fra og med 2019. I tillegg er det bevilget midler over statsbudsjettet til utvidet rett for videregående opplæring for innvandrere (1,96 mill. kroner).

Samlet sett økes budsjettet til de videregående skolene med 0,48 mill. kroner i 2018.

Hovedutfordringer

- Intensjon om god tilgang til alle utdanningsprogram uavhengig av bosted i fylket.
- Ny struktur for nasjonale utdanningsprogram.
- Drift av mange tilbud, relativt små skolesteder og i hovedsak en eldre bygningsmasse.

Utdanningstilbud

Utdanningstilbudet vurderes årlig. For å tilpasse tilbudet i forhold til nedgang i antall søkere med ungdomsrett og de økonomiske rammene, er det nødvendig å redusere antall grupper med minst to fra og med høsten 2018.

I løpet av kommende planperiode vil det nasjonalt bli innført en ny tilbudsstruktur for yrkesfagene. Den nye tilbudsstrukturen kan komme til å utfordre intensjonen om å opprettholde vg1-tilbud i alle skoleregionene. En ny nasjonal tilbudsstruktur vil kreve en ny gjennomgang av tilbudet i Troms. Dette må på sikt også sees i sammenheng med regionsammenslåingen.

Friere skolevalg

Friere skolevalg ble innført mellom fylkene i 2017. Det er foreløpig uklart hvilke økonomiske konsekvenser ordningen med friere skolevalg vil ha for fylkeskommunen for hele 2018, men i vårsemesteret mottar Troms betydelig flere gjesteelever enn antallet som reiser ut av fylket.

Skolestruktur

Status skolebygg

Skolebyggene har et stort etterslep på vedlikehold og oppgradering til nødvendig universell utforming. Den videregående skolestrukturen i Troms ble utformet på 1980-tallet og tilpasset elevtallet den gangen, og mange av våre skoler var bygd i denne perioden. Den tekniske tilstanden på de videregående skolene i fylket reflekteres gjennom alderen på bygningsmassen. Det er behov for en skolebruksplan som beskriver etterslepet i vedlikeholdet og behovet for universell utforming. Se nærmere omtale i investeringsavsnittet til slutt i kapittelet.

Spesialundervisning og tilpasset opplæring

Hovedutfordringer

- For mange elever mottar spesialundervisning og skulle i stedet hatt tilpasset opplæring.

Troms fylkeskommune bruker 102,2 mill. kroner på spesialundervisning. Sammenlignet med de fleste andre fylkeskommunene er dette relativt mye.

På tross av en uttalt politisk målsetting (fylkestingssak 42/14) om at bruken av spesialundervisningen skal reduseres i tråd med nasjonalt kostnadsnivå, har den over tid økt både i form av antall enkeltvedtak og ressursbruk. Forskning og erfaring viser at mindre spesialundervisning er mulig. Å redusere spesialundervisningen krever en kombinasjon av tiltak; som endret regelverksforståelse, fleksibel organisering av undervisningen og endret undervisningspraksis. Det er mulig for skolene å organisere undervisningen uten at det som kreves av ekstra ressurser blir definert som spesialundervisning.

Andre prosjekter i videregående opplæring

Program for bedre gjennomføring

Et tett samarbeid mellom staten, fylkeskommuner og kommuner ble etablert i 2010 gjennom prosjektet "Ny GIV". Dette prosjektet ble avsluttet desember 2014. Et forsterket samarbeid med fylkeskommunene for å få flere til å gjennomføre videregående opplæring ble videreført gjennom prosjektet "Program for bedre gjennomføring i videregående opplæring". Dette prosjektet har et sterkt fokus på overgangene mellom trinnene og på ulike tiltak som kan styrke gjennomføringen i videregående opplæring. Prosjektet er nasjonalt finansiert. Våren 2016 startet det nasjonale forskningsprosjektet COMPLETE. Forskningsprosjektet skal evaluere tiltak som tar sikte på å bedre det psykososiale læringsmiljøet i videregående skole, og dermed bidra til å øke gjennomføring og redusere frafall. Prosjektet varer i fire år.

Nytt skoleadministrativt system Visma Flyt Skole

Det nye skoleadministrative systemet Visma Flyt Skole (VFS) er en nasjonal prosjekt som alle fylkeskommuner deltar i. Prosjektet er forsinket og skal etter ny plan innføres fra 2. halvår 2019. Forsinkelsene ligger hos leverandøren og skyldes hovedsakelig problemer med utvikling av systemet.

Forventede kostnader til sentralt mottaksprosjekt (SMP) er som følger:

Troms	2018	2019
Utvikling (SMP - felles)	860 227	0
Felles foranalyse (SMP - felles)	0	0
Prosjektledelse (SSA-O)	0	63 312
Opplæring (SSA-O)	0	200 000
Lokale integrasjoner (SSA-O)	0	0
Etablering, aksept og utrulling (SSA-O)	0	79 140
SaaS (SSA-V)	0	0
Totalsum	860 227	342 452

Utgifter til lokale integrasjoner mot tredjeparts system som økonomi, HR- og arkiv/saksbehandlersystem, Learning management system (LMS) m.m., samt konvertering av elevdata fra SATS-skole er anslått til 2,2 mill. kroner. Av det vil om lag 0,7 mill. kroner bli benyttet i 2018, og resten i 2019.

Kostnader knyttet til drift, vedlikehold og support av VFS til påløpe fra 2019. Utgifter til dagens systemer (overlapping om lag ett år), lønn til prosjektleder, intern frikjøp av ressurser, reiser m.m. dekkes innenfor sektorens ordinære rammen.

Fag- og yrkesopplæring (B)

Driftsbudsjett

B - Fag- og yrkesopplæring	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
			2018	2019	2020	2021
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2016	2017				
Fagopplæring i Arbeidslivet						
Utg.	36 303	31 058	31 400	31 400	31 400	31 400
Lærlingtilskudd Utg.	96 711	97 161	111 813	111 813	111 813	111 813
Innt.	-20 717	-19 174	-19 500	-19 500	-19 500	-19 500
Netto	112 297	109 045	123 713	123 713	123 713	123 713
SUM B - FAG- OG YRKESOPPLÆRING						
Utg.	133 014	128 219	143 213	143 213	143 213	143 213
Innt.	-20 717	-19 174	-19 500	-19 500	-19 500	-19 500
Netto	112 297	109 045	123 713	123 713	123 713	123 713

Endringer i driftsbudsjett B – Fag- og yrkesopplæring

Rammen for fagopplæring i arbeidslivet er økt fra 109,0 mill. kroner i 2017 til 124,7 mill. kroner i 2018. Antallet lærlinger har økt betraktelig fra fjoråret. Budsjettposten «Lærlingtilskudd» økes dermed med rundt 10,5 mill. kroner for å ta høyde for den forventede kostnadsøkningen. Av dette er rundt 1,6 mill. kroner økning i ramme som følge av saldering i nasjonalbudsjettet 2017 og rundt 0,8 mill. kroner økning i ramme som følge av helårseffekten av økt lærlingtilskudd som kom i revidert nasjonalbudsjett 2017.

Fylkestingsmeldingen Samspill for økt gjennomføring (tiltaksplan for fagopplæring)

Hovedmål	Strategi i økonomiplan
<ul style="list-style-type: none"> • Redusere frafall i overgangen fra Vg2 til lære • Redusere feilvalg og frafall i skole og bedriftsperiode • Skape formelle samarbeidsarenaer der skoler og lærebedrifter/opplæringskontor i fellesskap sikrer faglig enhet og pedagogisk sammenheng i fag- og yrkesopplæringen • Realisere et helhetlig og sammenhengende kvalitets- og ansvarssystem med elevenes og lærlingenes behov i sentrum • Sikre tilbud som gjenspeiler arbeidslivets behov gjennom tilgjengelige læreplasser • Gjøre skoleopplæringen mer yrkesrelevant • Forberede elevene på arbeidslivets innhold og forventninger • Legge til rette for kommunikasjons- og kompetansefellesskap som omfatter hele fag- og yrkesopplæringen	<p>Iverksette forsøk der skoler får et større ansvar for å sikre et gjennomgående kvalitetssystem i fag- og yrkesopplæringen.</p> <p>Iverksette forsøk med mer fleksible opplæringsmodeller.</p>

Forsøks- og utviklingsarbeid i fag- og yrkesopplæringen

Fylkestinget behandlet i sak 42/15 i juni 2015 fylkestingsmelding om fag- og yrkesopplæringen i Troms «Samspill for økt gjennomføring». Alle strategier og tiltak er iverksatt og gir allerede positive resultater i form av økt gjennomføring. Forsøkene vil ha en fireårig tidshorisont for å få med hele opplæringsløpet.

Strategi 1 - Iverksette forsøk med mer fleksible opplæringsmodeller

Status:

- Nye kull med vekslingsmodeller er startet opp høsten 2017 på tre skoler i fagene Helsefagarbeider, (Ishavsbyen vgs. og Nord-Troms vgs.) Barne- og ungdomsarbeider (Nord-Troms vgs.) og Tømrer/Betong fagene (Kvaløya vgs.).
- Andre modeller for samspill mellom skoleopplæring og bedriftsopplæring drøftes og utprøves.
- Nasjonal følgeforskning på vekslingsmodeller ivaretar fylkestingets vedtak om følgeforskning (sluttrapport ventet rundt årsskiftet 2017-18).

Strategi 2 - Iverksette forsøk der skoler blir delegert større del av det fylkeskommunale ansvaret for å sikre et gjennomgående kvalitetssystem i fag- og yrkesopplæringen

Status:

- Det er satt i gang arbeid på tre pilotskoler for å gjennomføre strategi 2. (Stangnes, Bardufoss og Ishavsbyen videregående skoler).
- Lokale opplæringsutvalg er etablert ved pilotskolene innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogrammene som finnes ved skolen.
- Rektor ved pilotskolene har fått delegert myndighet til kvalitetsoppfølging og godkjenning av lærekontrakter for egne avgangselever.
- Funksjon for arbeidslivsveiledere er etablert på alle skoler med yrkesfag.
- Første underveisrapport leveres våren 2018.

Strategi 3 - Iverksette forsøk med tids- og stedsuavhengig opplæring

Status:

- Fylkesrådet er i gang med utarbeidelse av en digital handlingsplan for videregående opplæring i Troms fylkeskommune.

Digitalisert opplæring er et viktig satsingsområde både som rasjonaliserings- og kvalitetsutvikling for små fag og desentraliserte skolesteder. Det vil også være viktig for utviklingen av voksenopplæringen i Troms, og som verktøy for å realisere større fleksibilitet i fag- og yrkesopplæringen. Utdanningssektoren er i gang med å utarbeide et eget handlingsprogram for den digitale satsingen.

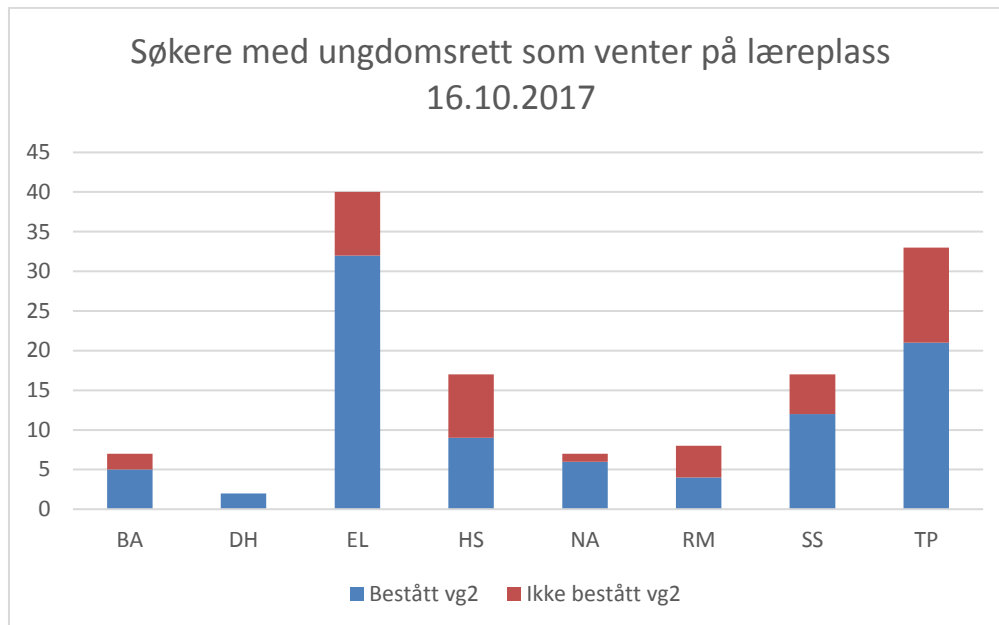
Strategi 4 – Øvrige forslag til tiltak - Formidling til lære plass

Status:

- Krav om lære plasser settes i alle anbudsutlysninger hvor det er relevant.
- Plan for kompetanseutvikling for lærere i fag- og yrkesopplæringen er utarbeidet.
- Fylkesrådet har, i samarbeid med Internasjonal avdeling, lagt til rette for at opplæringskontor og yrkesfagskoler skal gå sammen om å danne konsortier som sender felles søknad om prosjektmidler til å drive internasjonalisering.

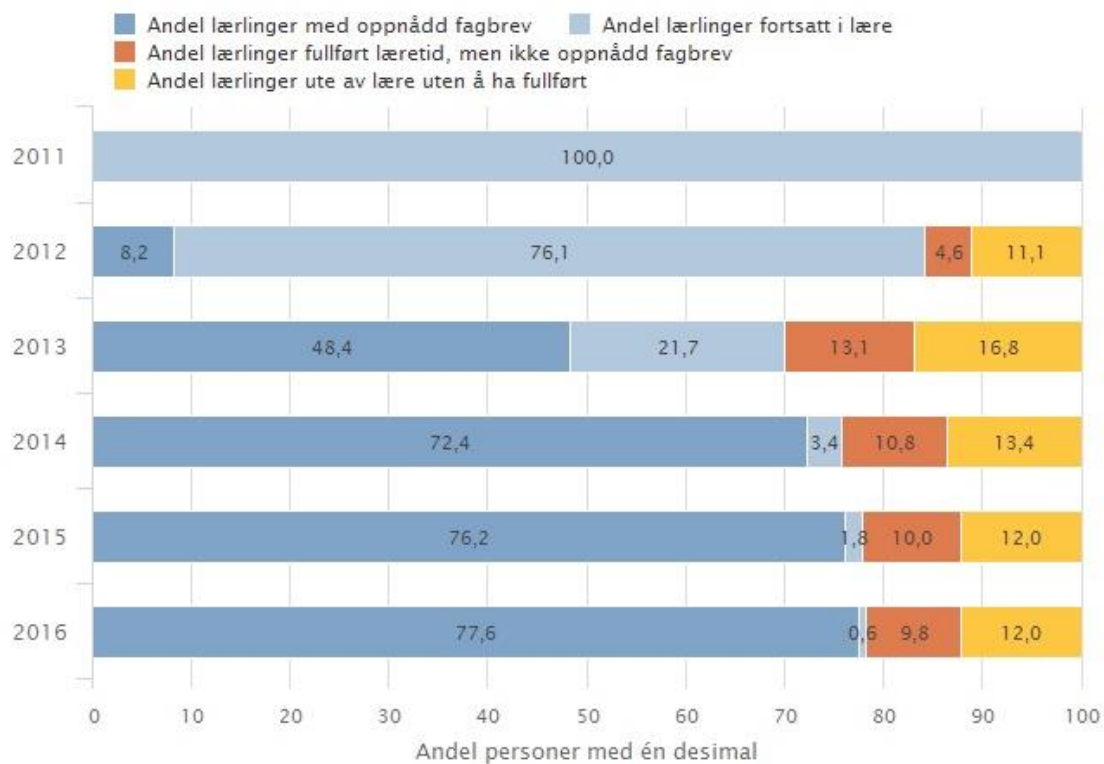
- Prosjektstillinger for elev- og lærlingeombud og for mobbeombud er besatt, og er organisert under fylkesordføreren.
- Tre universitetsskoler er valgt og er igangsatt. Dette er Kvaløya, Bardufoss og Breivang vgs i tett samarbeid med UiT. Det skal etableres et forsøk med universitetslærebedrifter i perioden 2018-2019 der lærebedrifter samarbeider med vgs og UiT.

Læreplasser

Tabellen viser søkere med ungdomsrett som venter på læreplass per 16.10.2017. Figuren viser at utfordringen med læreplass til alle kvalifiserte søkere er ikke løst.

Gjennomføring i bedrift

Troms fylke, Fag- og yrkesopplæring, Gjennomføring av læretiden, Årskull: 2011, Alle eierformer, Alle trinn, Begge kjønn, Alle utdanningsprogram

Kilde: Skoleporten

Gjennomføring i bedrift i Troms var 77,6 prosent i 2016, som er en økning på 2,1 prosent fra året før. På nasjonalt nivå er gjennomføringen 81,2 prosent.

Når flere får læreplass og flere fullfører med fagbrev, øker sektorens utgifter til lærlingeplasser. Utviklingen er ønsket, men utfordrer de økonomiske rammene til sektoren.

Utdanningsetaten sentralt (C)

Driftsbudsjett

C - Utdanning sentralt	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ungdommens fylkesting/råd						
Utg.	1 280	878	890	890	890	890
Innt.	-489	-56	-57	-57	-57	-57
Netto	791	822	833	833	833	833
Administrasjon						
Utg.	7 561	6 739	6 755	6 755	6 755	6 755
Innt.	-385	-1 004	-1 021	-1 021	-1 021	-1 021
Netto	7 176	5 735	5 734	5 734	5 734	5 734
Skolelokaler og internatbygninger						
Utg.	48	0	0	0	0	0
Innt.	-34	0	0	0	0	0
Netto	14	0	0	0	0	0
Fellesutgifter og støttefunksjoner ...						
Utg.	30 010	18 908	19 102	19 102	19 102	19 102
Innt.	-12 043	-343	-349	-349	-349	-349
Netto	17 967	18 565	18 753	18 753	18 753	18 753
Ped. ledelse/fellesutgifter og gjestelevsopp...						
Utg.	15 917	48 537	42 313	42 313	42 313	42 313
Innt.	-17 646	-19 927	-28 766	-28 766	-28 766	-28 766
Netto	-1 729	28 610	13 547	13 547	13 547	13 547
Drift av studieretningene						
Utg.	16 334	0	0	0	0	0
Innt.	-3 266	0	0	0	0	0
Netto	13 068	0	0	0	0	0
Spesialundervisning og tilpasset opplæring						
Utg.	9 365	6 412	6 562	6 562	6 562	6 562
Innt.	-1 117	-1 115	-1 134	-1 134	-1 134	-1 134
Netto	8 248	5 297	5 428	5 428	5 428	5 428
Voksenopplæring						
Utg.	2 442	3 398	3 414	3 414	3 414	3 414
Innt.	-115	-65	-66	-66	-66	-66
Netto	2 327	3 333	3 347	3 347	3 347	3 347
Ungdomskoordinator						
Utg.	962	944	949	949	949	949
Innt.	-89	-41	-42	-42	-42	-42
Netto	873	903	907	907	907	907
Interne finansieringstransaksjoner						
Utg.	16 737	301	301	301	301	301
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	16 737	301	301	301	301	301
C1 - Sentrale avsetninger						
Utg.	0	56 779	58 541	58 541	58 541	58 541
Innt.	0	-92	-94	-94	-94	-94
Netto	0	56 687	58 447	58 447	58 447	58 447
SUM C - UTDANNING SENTRALT						
Utg.	100 656	142 896	138 826	138 826	138 826	138 826
Innt.	-35 184	-22 643	-31 528	-31 528	-31 528	-31 528
Netto	65 472	120 253	107 298	107 298	107 298	107 298

Endringer i driftsbudsjett C – Utdanning sentralt

Fra og med høsten 2017 er det en stor økning i antallet elever fra andre fylker som har fått plass i videregående skole i Troms. Disse elevene tas primært inn i klasser der det er manglende oppfylling og forventes i utgangspunktet ikke å generere noe kostnader. Helårseffekten av dette er beregnet til en netto inntektsøkning på rundt 8,5 mill. kroner i gjesteelevstilskudd fra og med 2018. Budsjettposten «Ped. ledelse/fellesutgifter og gjesteelevsoppgjør» økes tilsvarende.

Som et nødvendig innsparingstiltak foreslår fylkesrådet å endre elev-pc-ordningen fra og med høsten 2018. Budsjettposten «Ped. ledelse/fellesutgifter og gjesteelevsoppgjør» reduseres med 7,0 mill. kroner.

Fellesutgifter og støttefunksjoner i videregående opplæring

IT henvendelsessystem

Inntak har tatt i bruk et nettbasert system for henvendelser knyttet til inntaket. Systemet vil videreutvikles med sikte på å ta det i bruk i hele sektoren.

Web-arbeid utdanningsetaten

Fornyng av web-sidene til Troms fylkeskommune er gjennomført. Ny teknisk plattform gir nye utviklingsmuligheter på web-fronten. Et viktig satsningsområde for utdanningsetaten og dens store brukergruppe er å utvikle en effektiv informasjonsstruktur.

Det settes av 0,5 mill. kroner til disse to tiltakene.

IKT-strategi for videregående opplæring i Troms

Handlingsprogrammet for digitalisering av opplæringen skal iverksettes fra 2018. Dette er basert på fylkeskommunens IKT-strategi og nasjonale føringer. Den økonomiske konsekvensen av handlingsprogrammet er ikke beregnet, men forutsettes dekket innenfor sektorens egne rammer.

Ungdomskoordinator

Hovedmålsettinger:

- Utarbeide ny strategiplan for ungdomssatsingen i Troms.
- Gi lederopplæring for engasjert ungdom som driver med politikk, kultur og idrett – fremtidens ledere.
- Tilrettelegge for et bredt samfunnsengasjement blant ungdom.
- Gi ungdom en opplevelse av å bli sett og hørt.
- Være døråpner mot politikerne, de andre etatene og regionene i Troms.
- Arrangere Ungdommens fylkesting og samarbeide om regionale ungdomssamlinger.
- Elevrådsopplæring sammen med skolens ledelse og skolevalg.

Det settes av 0,9 mill. kroner til lønns- og driftskostnader for ungdomsordinator samt 0,8 mill. kroner til ungdommens fylkesting/-råd i 2018. Dette er en videreføring av tidligere ramme.

Sentrale avsetninger til videregående skoler (C1)

Sentrale avsetninger omfatter tiltak som planlegges iverksatt ved de videregående skolene. Siden det er knyttet usikkerhet både til hvilke skoler som involveres og omfang av aktivitet, er budsjettmidlene ikke fordelt ut til skolene ved starten av budsjettåret.

Driftsbudsjett

C1 - Sentrale avsetninger	Regnskap		Økonomiplan			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Beløp i 1000 kr</i>						
Fylkeskommunale lærlinger						
Utg.	0	4 559	5 959	5 959	5 959	5 959
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	4 559	5 959	5 959	5 959	5 959
Inventar, utstyr, mindre ombygginger						
Utg.	0	330	336	336	336	336
Innt.	0	-32	-33	-33	-33	-33
Netto	0	298	303	303	303	303
Fellesutgifter og støttefunksjoner vgo						
Utg.	0	300	300	300	300	300
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	300	300	300	300	300
Ped. ledelse/fellesutgifter og gjestelevs oppgjør						
Utg.	0	8 607	8 753	8 753	8 753	8 753
Innt.	0	-60	-61	-61	-61	-61
Netto	0	8 547	8 692	8 692	8 692	8 692
Drift av studieretningene						
Utg.	0	5 315	5 405	5 405	5 405	5 405
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	5 315	5 405	5 405	5 405	5 405
Fagskoler						
Utg.	0	6 916	7 035	7 035	7 035	7 035
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	6 916	7 035	7 035	7 035	7 035
Spes.undervisning- og tilp. opplæring, språkopplæring						
Utg.	0	11 257	11 257	11 257	11 257	11 257
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	11 257	11 257	11 257	11 257	11 257
Voksenopplæring etter opplæringsloven						
Utg.	0	11 822	11 822	11 822	11 822	11 822
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	11 822	11 822	11 822	11 822	11 822
Barnevern						
Utg.	0	3 123	3 123	3 123	3 123	3 123
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	3 123	3 123	3 123	3 123	3 123
Privatister						
Utg.	0	4 550	4 550	4 550	4 550	4 550
Innt.	0	0	0	0	0	0
Netto	0	4 550	4 550	4 550	4 550	4 550
SUM C1 - SENTRALE AVSETNINGER						
Utg.	0	56 779	58 541	58 541	58 541	58 541
Innt.	0	-92	-94	-94	-94	-94
Netto	0	56 687	58 447	58 447	58 447	58 447

Endringer i driftsbudsjett C1 – Sentrale avsetninger

Som en følge av at antallet fylkeskommunale lærlinger har økt de siste årene, økes budsjettposten «Fylkeskommunale lærlinger» med 1,4 mill. kroner fra og med 2018.

Annen opplæring (D)

Driftsbudsjett

D - Annen opplæring	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
			2018	2019	2020	2021
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2016	2017				
Fagskoler						
Utg.	36 005	32 398	10 082	10 082	10 082	10 082
Innt.	-8 411	-8 629	-8 776	-8 776	-8 776	-8 776
Netto	27 594	23 769	1 306	1 306	1 306	1 306
PPT og Oppfølgingstjenesten						
Utg.	21 180	19 525	19 590	19 590	19 590	19 590
Innt.	-3 599	-1 183	-1 203	-1 203	-1 203	-1 203
Netto	17 581	18 342	18 387	18 387	18 387	18 387
Voksenopplæring						
Utg.	11 526	0	0	0	0	0
Innt.	-795	0	0	0	0	0
Netto	10 731	0	0	0	0	0
SMI Skolen						
Utg.	19 190	17 286	17 300	17 300	17 300	17 300
Innt.	-2 705	-831	-845	-845	-845	-845
Netto	16 485	16 455	16 455	16 455	16 455	16 455
Opplæring i fengsel						
Utg.	3 526	3 800	3 800	3 800	3 800	3 800
Innt.	-3 273	-3 846	-3 846	-3 846	-3 846	-3 846
Netto	253	-46	-46	-46	-46	-46
Andre formål						
Utg.	86 983	45 631	46 190	46 190	46 190	46 190
Innt.	-68 607	-28 013	-28 697	-28 697	-28 697	-28 697
Netto	18 376	17 618	17 493	17 493	17 493	17 493
SUM D - ANNEN OPPLÆRING						
Utg.	178 410	118 640	96 962	96 962	96 962	96 962
Innt.	-87 390	-42 502	-43 367	-43 367	-43 367	-43 367
Netto	91 020	76 138	53 595	53 595	53 595	53 595

Endringer i driftsbudsjett D – Annen opplæring

I statsbudsjettet fra og med 2018 er rammen til fagskolen i Troms (22,4 mill. kroner) trukket inn og vil bli tildelt gjennom årlige tilskudd fra Kunnskapsdepartementet (KD). Det statlige tilskuddet har så langt ikke vært tilstrekkelig til å fullfinansiere hele aktiviteten i Fagskolen. Fylkestinget vil, slik som i 2017, bevilge 6,9 mill. kroner i ekstra midler i 2018 for å finansiere fagskolens aktiviteter. Det forventede tilskuddet fra KD for 2018 er redusert i forhold til rammetildelingen med rundt 1,8 mill. kroner, noe som medfører et behov for innsparinger ved fagskolen på tilsvarende beløp.

Fagskoler

Hovedutfordringer

- Et kvalitativt godt tilbud tilpasset næringslivets behov
- Finansiering av virksomheten

Fagskole er høyere yrkesfaglig utdanning. Den gis gjennom yrkesrettede videre- utdanninger med varighet på et halvt til to studieår, og bygger på fagbrev eller tilsvarende realkompetanse.

Tilbudene gis av Fagskolen i Troms både som heltids-, nettstøttet og samlingsbasert utdanning. Tilbudet har til og med 2017 vært finansiert over fylkeskommunens rammetilskudd. I tillegg har fylkeskommunen ansvar for å fordele statlige tilskudd til fagskoleutdanning i helse- og sosialfag til offentlige og private studietilbydere. Dette har vært gitt som er særskilt tilskudd fra Helsedirektoratet. Begge tilskuddene vil fra 2018 bli tildelt særskilt fra Kunnskapsdepartementet.

Stortinget behandlet i mai 2017 fagskolemeldingen. Det ble vedtatt at fylkeskommunene/regionene fortsatt skal ha eierskapet til fagskolene. Det ble også vedtatt 48 tiltak som skal styrke fagskolen og fagskolestudentene. Finansieringen av fagskolene blir endret fra 2018 og tilskuddet settes sammen av et grunntilskudd og et resultatbasert tilskudd med åpen budsjetttramme for det resultatbaserte. I tillegg ble det vedtatt å opprette søkbare utviklingsmidler for kvalitetsheving av fagskoleutdanning. Med bakgrunn i Stortingets vedtak, samt vedtaket om regionsammenslåing vil det bli fremmet en egen sak for fylkestinget om fagskolens fremtidige organisering og utvikling i løpet av 2018.

Fagskolen har pr. i dag ca. 400 studenter fordelt på 11 ulike studietilbud. Skal driften av fagskolen videreføres uten økning av det statlige tilskuddet vil Fagskolen i Troms fortsatt ha behov for ekstra midler fra fylkestinget for å opprettholde kvaliteten på sine tilbud. For 2018 vil det være behov for en egenfinansiering på totalt 8,7 mill. kroner. I tillegg er det ønskelig å ha ressurser til utvikling nye studietilbud i tråd med næringslivets behov. Dette må ses i sammenheng med formingen av «den nye fagskolen» nasjonalt og regionalt.

Forventet tildeling til fagskolen i Troms fra Kunnskapsdepartementet i 2018 er på totalt 24,987 mill. kroner. Inkludert i tildelingen er også tilskudd til fagskoleutdanning i Helse- og sosialfag (tidligere tildelt av Helsedepartementet). Dette er 1,8 mill. kroner lavere enn i 2017.

Pedagogisk Psykologisk Tjeneste (PPT) og Oppfølgingstjenesten (OT)

Hovedutfordringer

- Bidra til et likeverdig videregående opplæringstilbud der elever, lærlinger/lærekandidater fullfører med oppnådd grunn-, yrkes- eller studiekompetanse.
- Bidra til et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer læring og utvikling.
- Bidra med tiltak for ungdomsgruppen som ikke er/har et opplæringstilbud.
- Omdømme- og rollebeskrivelse av egne tjenester.

Virksomheten omfatter PPT/OT (Pedagogisk psykologisk tjeneste og Oppfølgingstjenesten i videregående opplæring) og har et budsjett på om lag 18,2 mill. kroner. PPT vgo skal hjelpe skoler og bedrifter i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge forholdene til rette for elever, lærlinger og lærekandidater med særskilte behov. Videre skal den pedagogiske psykologiske tjenesten sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering der loven krever det. Oppfølgingstjenesten (OT) er en lovpålagt tjeneste som skal sørge for at all ungdom som tilhører målgruppen, får tilbud om opplæring, arbeid eller andre kompetansefremmende tiltak.

Prioriteringer

- Systemrettet organisasjonsutvikling internt og i skole/bedriftsopplæring.
- Bedre kvalitet i saksarbeidet med mål om økt gjennomføring.
- Psykisk helse – Arbeids- og læringsmiljø.

PPT og OT er i en endringsfase hvor det skal prioriteres faglig utvikling av det systemrettede arbeidet i skole og bedrift med målsetning om å øke gjennomføringen. PPT og OT er en viktig del av skolens elevtjeneste og det forventes for begge tjenester at de i større grad er tettere på i det forebyggende arbeidet for økt gjennomføring. I denne forbindelse vil det være behov for endringer i ledelses- og organisasjonsstrukturen for å imøtekomme forventningene om likeverdig tilbud i hele fylket.

Voksenopplæring

Hovedutfordringer

- Forventet økt antall minoritetsspråklige voksne
- Søkere med mindre yrkeserfaring enn tidligere

Det er satt av 11,8 mill. kroner til voksenopplæring i 2018. Det forventes et økt antall minoritetsspråklige voksne. Gruppen er sammensatt med noen elever med ordinær framdrift i videregående skole, mens noen ikke har grunnlag for å begynne i videregående opplæring. Dette er noe ressurskrevende.

Det er startet et prosjekt i helsefagene for å utvikle et mer fleksibelt opplæringsløp som er mer tilrettelagt i forhold til det faktiske søkergrunnlaget der voksenopplæringsselever får et tilnærmet ordinært elevløp. De minoritetsspråklige helsefagarbeiderne som utdannes gjennom denne nye modellen, vil kunne bidra til å dekke arbeidskraftbehovet i helsefagene fremover. På sikt vil det være nødvendig å utvikle en tilsvarende modell for tekniske fag.

Stortinget vedtok i juni 2016 å endre aldersgrensen for voksenrett fra 25 til 21 år, uten å love tilførte økte midler i rammeoverføringene.

SMI-skolen

Hovedutfordringer

- Opprettholde høy standard som sertifisert dysleksi-/dyskalkulivennlig skole
- Omorganisering i SMI, avd. UNN, vgs-gruppe og Ambulant team
- Utvidelse av eksisterende skolevegringsgruppe i SMI
- Samkjøring av utviklingsprosesser med Statped Nord

SMI-skolen er ansvarlig for opplæring for barn og unge som er pasienter/beboere i helse- og i barnevernsinstitusjoner i Troms. Budsjettramme for 2018 er på 16,5 mill. kroner. SMI-skolen ivaretar rettighetslever i alder 0-24 år, innen somatikk og psykiatri. Opplæringen gjelder alle

fag. Skolen har mottatt melding fra helse Nord angående økte sengeplasser på avdelingene Regionalt senter for spiseforstyrrelser og Ungdomspsykiatrisk seksjon.

Opprettelsen av SMI-skolen Ambulant team skal i tillegg bistå de videregående skolene med utfordringer innenfor feltet psykisk helse i elevgruppen.

Opplæring i fengsel

Prioriteringer

- Vektlegge formell yrkeskvalifisering i verkstedtreningen.

Troms fylkeskommune har ansvaret for undervisning i Tromsø fengsel. Ansvaret for opplæringen er delegert til Ishavsbyen vgs. Fengslet stiller til rådighet lokaler som opplæringen foregår i. Opplæringstilbudets justeres etter brukernes ønsker og behov, i kombinasjon med mulighetene som finnes i fengselet. Omfanget av opplæringen justeres etter tildeling gitt av staten ved Fylkesmannen i Hordaland.

Driftsutgiftene innenfor godkjent ramme dekkes i sin helhet gjennom statlig finansiering.

Investeringer

Hovedutfordringer

- Tilpasse arealbruken til nedgang i elevtallet og endringer i opplæringstilbudet
- Gjennomføre vedtatte utbygginger/ombygginger (f.eks. Ishavsbyen vgs)
- Renovering/nybygg i Sør-Troms

De videregående skole-byggene i Troms har gjennomgående høy alder:

- 11 skoler er bygd i 1990 eller tidligere
- 1 skole er bygd ny etter 1990 – Breivang vgs
- Flere skolesteder har nyere tilbygg og er blitt delvis renovert
  - Rå
  - Stangnes
  - Senja
  - Kvaløya
  - Breivika
  - Kongsbakken

Det som kjennetegner skoler bygd før 1990 er i hovedsak:

- Dårlig energiøkonomi
- Mangelfull ventilasjon/dårlig inneklima
- Mangelfull universell utforming
- Høy arealbruk (mange kvm pr elev) og lite fleksible løsninger med hensyn til omstilling til endret undervisning/ny pedagogikk, som også krever flere enkeltmøter mellom lærer og elev.

Den fysiske tilstanden ved mange av skolene i Troms tilsier at det bør iverksettes renovering og ombygginger flere steder. Fylkesrådet anser Heggen vgs i Harstad for å ha de største utfordringene, hva gjelder inneklima og romprogram. Fylkesrådet vil i 2018 utrede muligheten for å finansiere nybygg i henhold til fylkestingssak 90/17.

Internatet ved Bardufoss vgs er lokalisert ved den gamle skolen i Sundlia. Fylkesrådet vil i løpet av 2018 vurdere internatsituasjonen knyttet til skolen.

Investeringsramme

	Ramme	Tidligere års budsjett	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021	Sum økplan 18-21
Prosjekt							
Senja vgs, skolested Finnfjordbotn	7 000	4 200	2 800				2 800
Tilrettelegging lokaler PPT/OT							
Finansiering:							
Mva-Komp	-1 400	-800	-600				-600
Låneopptak	-5 600	-3 400	-2 200				-2 200
Ishavsbyen videregående skole							
Nybygg og renovering	616 113	1 176	29 604	24 624	280 355	280 355	614 937
Herav:							
Planlegging, prosjektering riving, bygging	539 163		29 604	24 624	241 880	241 880	537 987
Inventar og utstyr	76 950				38 475	38 475	76 950
Finansiering:							
Mva-bygg	-107 833	-170	-5 921	-4 925	-48 376	-48 376	-107 597
Mva inventar og utstyr	-19 238				-9 619	-9 619	-19 238
Låneopptak	-489 043	-1 006	-23 684	-19 699	-222 360	-222 360	-488 102
Sum investering utdanning	623 113	5 376	32 404	24 624	280 355	280 355	617 737
Finansiering:							
EK, mva-kompensasjon	-128 470	-970	-6 521	-4 925	-57 995	-57 995	-127 435
Overføring fra drift sektorene	0						
Sum Egenkapital	-128 470	-970	-6 521	-4 925	-57 995	-57 995	-127 435
Bruk av lån	-494 643	-1 006	-25 884	-19 699	-222 360	-222 360	-490 302
Sum finansiering	-623 113	-1 976	-32 404	-24 624	-280 355	-280 355	-617 737

Senja vgs, skolested Finnfjordbotn – tilrettelegging lokaler PPT/OT

Total bevilgning: 7,0 mill. kroner.

Bevilgning i økonomiplan 2018-2021: 2,8 mill. kroner. Bevilgningen er ikke prisjustert da kontrakt er inngått og prosjektet ferdigstilles februar 2018.

Ny videregående skole i Breivika, Ishavsbyen vgs – nybygg og ombygging

Prosjektet ble vedtatt i fylkestinget i sak 07/13. Som følge av revidering av investeringsprosjektet – Ishavsbyen vgs, ble investeringsrammen for den nye skolen i Breivika økt i fylkestingssak 82/17.

Total bevilgning: 616,1 mill. kroner.

Bevilgning i økonomiplan 2018-2021: 616,1 mill. kroner. Bevilgningen er prisjustert med kommunal deflator på 2,6 prosent i perioden.

Funksjons- og arealprogrammet er utarbeidet, og nye lokaler er planlagt delvis tatt i bruk høsten 2019 og resterende areal fra høsten 2020.

11 TANNHELSE

Faktaboks tannhelse

- Fylkeskommunen skal sørge for at tannhelsetjenester, herunder spesialisttjenester, i rimelig grad er tilgjengelige for alle som bor eller midlertidig oppholder seg i fylket. Fylkeskommunen har ansvaret for samordning av Den offentlige tannhelsetjenesten og privat sektor.
- Fylkeskommunen skal fremme tannhelsen i befolkningen og ved sin tannhelsetjeneste sørge for nødvendig forebygging og behandling. Den skal spre opplysning om og øke interessen for hva den enkelte selv og allmennheten kan gjøre for å fremme tannhelsen. Den offentlige tannhelsetjenesten skal organisere forebyggende tiltak for hele befolkningen.
- Den offentlige tannhelsetjenesten skal gi et regelmessig og oppsøkende tilbud til de prioriterte gruppene: barn og ungdom til og med 18 år, psykisk utviklingshemmede, eldre, langtidssyke og uføre i institusjon og hjemmesykepleie, 19-20 år. I tillegg har den offentlige tannhelsetjenesten fått et ansvar for innsatte i fengsel og et finansieringsansvar for rusmiddelavhengige i LAR og kommunal omsorg. Behandling av rusmiddelavhengige i disse kategoriene finansieres uansett om de går til offentlig eller privat tannlege. Det er om lag 53.500 personer under tilsyn i Den offentlige tannhelsetjenesten i Troms, hvorav 38.000 prioriterte pasienter.
- Det er 4 tannhelsedistrikter med 24 ordinære tannklinikker, pluss behandlingsrom i Kriminalomsorgen Tromsø og på UNN Tromsø og Harstad.
- Troms fylkeskommune har påtatt seg ansvaret for TkNN, det regionale odontologiske kompetansesenteret i Nord-Norge. Kompetansesenteret leverer spesialisttjenester til befolkningen.
- TkNN tilbyr spesialistutdanning innen tre spesialiteter: Kjeveortopedi, pedodonti og klinisk odontologi. TkNN og Troms fylkeskommune prekvalifiserer til og fasiliterer også til andre spesialistutdanninger i Oslo og Bergen som det er behov for.
- TkNN driver egen forskning alene eller i samarbeid med UiT, UNN og andre samarbeidspartnere. Driftsansvaret for Universitetstannklinikken som gir klinisk trening til tannlegestudentene som utdannes ved Universitetet i Tromsø, er tillagt den offentlige tannhelsetjenesten ved Troms fylkeskommune. Driften av Universitetstannklinikken fullfinansieres av Universitetet i Tromsø.

Driftsbudsjett

Tannhelse	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
Beløp i 1000 kr	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Distriktshelsetjenesten						
Utg	144 507	124 593	124 478	124 308	124 308	124 308
Innt	-53 752	-46 070	-46 853	-46 853	-46 853	-46 853
Netto	90 755	78 523	77 625	77 455	77 455	77 455
Kompetansesenteret, TkNN						
Utg	76 668	40 713	40 887	40 887	40 887	40 887
Innt	-56 863	-24 758	-25 179	-25 179	-25 179	-25 179
Netto	19 805	15 955	15 708	80 910	80 910	80 910
Universitetstannklinikken, UTK						
Utg	34 314	34 669	34 669	34 669	34 669	34 669
Innt	-34 301	-34 669	-34 669	-34 669	-34 669	-34 669
Netto	13	0	0	0	0	0
Felles/administrasjon						
Utg	17 964	34 567	34 937	33 287	32 137	32 137
Innt	-4 329	-6 727	-6 841	-6 841	-6 841	-6 841
Netto	13 635	27 840	28 096	26 446	23 646	26 186
SUM SEKTOR 40						
Utg	273 453	234 542	234 971	233 151	232 001	232 001
Innt	-149 245	-112 224	-113 542	-113 542	-113 542	-113 542
Netto	124 209	122 318	121 429	119 609	118 459	118 459

Budsjettrammen for tannhelse i 2018 er i fylkesrådets innstilling på 121,429 mill. kroner. Endring i rammen fra 2017 består av prisvekst og innsparing på 0,480 mill. kroner. En del oppgaver finansieres gjennom tilskuddsordninger fra Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet eller Universitetet i Tromsø.

Endring i rammen er vist i tabell nedenfor.

Endring (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021
Endringer:				
Prisvekst 2018	-409	-409	-409	-409
Nye tiltak:				
<u>Planlagt innsparing</u>				
Produktivitetsutvikling og ekstraordinære ansatteavtaler	-480	-650	-650	-650
Ikke spesifisert		-1 650	-2 800	-2 800
SUM ENDRNG	-889	-2 709	-3 859	-3 859

Endring av rammen fra 2017 består av prisvekst samt nedtrekket på 0,480 mill. kroner. Dette vil kompenseres av en takstendring for betalende pasienter som tilsvarer prisstigningen og gjennom en økt inntjening på betalende pasienter ut over takstøkning.

Prioriteringer og status

Tannhelsetjenestens oppgaver og prioriteringer er definert gjennom Lov om tannhelsetjenester. De prioriterte gruppene står omtalt i § 1-3, og er barn og ungdom 0-18 år; psykisk utviklingshemmede over 18 år; eldre, langtidssyke og uføre på institusjon og i hjemmesykepleie; ungdom 19-20 år. Det er også fylkeskommunens oppgave å sørge for at resten av befolkningen har tilstrekkelig tilgjengelighet til tannlegetjenester. Det er viktig for Den offentlige tannhelsetjenesten å ha voksne pasienter for å få et visst volum på alle typer behandlinger blant annet for å ha et godt grunnlag til å kunne gi god kvalitet på disse tjenestene når behovet dukker opp hos barn og ungdom. Et visst volum av voksenbehandling har også betydning for å rekruttere og beholde tannhelsepersonell. Fylkeskommunen skal sørge for rimelig tilgjengelighet av vanlige tannhelsetjenester og til tannlegespesialisttjenester for hele befolkningen. EFTA Surveillance Authority har krevd at der tjenester ytes mot betaling i områder hvor det er tilstrekkelig konkurranse med det private markedet, skal virksomheten gå med overskudd. Dette rapporteres gjennom note i årsregnskapet.

Den offentlige tannhelsetjenesten i Troms har fortsatt noe utfordringer med vakanser og rekruttering til tannlegestillinger i distriktstjenesten og i spesialisttjenesten. Vakansene knytter seg i hovedsak til permisjoner og sykefravær hvor vi ikke får dekket opp med vikarer, men også til å erstatte erfarne tannleger som går av med pensjon eller slutter av andre årsaker. I følge KOSTRA hadde Den offentlige tannhelsetjenesten i Troms tannlegevakanser pr 31.12.2016 på 6,2 prosent. Dette er en svak økning fra året før hvor vakansen i tannlegestillinger var på 5,9 prosent, og også noe høyere enn samlet for Nord-Norge hvor statistikken viser 5 prosent ledighet.

I gruppen 1-18 år var 95,8 prosent under tilsyn² i 2015. Tilsynsprosenten er noe lavere enn landsgjennomsnittet. En mulig årsak til det er større mobilitet i befolkningen enn landsgjennomsnittet. Det er en utfordring å unngå etterslep i de prioriterte gruppene. Til tross for at dette er vektlagt som en utfordring, er det fortsatt et betydelig etterslep i gruppen barn og ungdom.

Staten har lagt vekt på at sosiale og geografiske ulikheter i tannhelse skal utjevnes. Vi har god oversikt over tannhelsestatusen til barne- og ungdom. Tannhelsen til 5-åringer er bedre enn landsgjennomsnittet. Tannhelsen til 12-åringer målt ved hjelp av DMFT³ ligger omtrent på landsgjennomsnittet, og tannhelsen til 18-åringene nærmer seg også landsgjennomsnittet. Tannhelsetjenesten må innhente kunnskap om hvordan tannhelsen fordeler seg i resten av befolkningen. Forskningsinnsatsen til TkNN dreier seg blant annet om å utvikle slik kunnskap. Noen artikler er allerede publisert fra Tromstannen, og flere vil komme.

---

² Under tilsyn er summen av undersøkt/behandlet i et kalenderår pluss de som har et planlagt innkallingstidspunkt i neste kalenderår. Innkallingsintervallet kan være større enn 12 måneder.

³ DMFT er summen av tenner med karies (DT), med fylling (FT) eller tenner som er trukket pga karies (MT-sjelden).

Resultater KOSTRA 2016	Troms	Finnmark	Nordland	N-Trøndelag	Norge
5 åringer uten karies (%)	82,0	80,1	80,9	80,5	80,2
Tannhelse 12 år (DMFT)	1,0	1,3	1,2	1,2	0,9
Tannhelse 18 år (DMFT)	4,3	4,9	4,2	4,0	3,7
Tilsyns-% barn og ungdom	95,8	98,6	104,0	96,2	99,7
Tilsyns-% PUH	92,6	87,1	96,8	90,5	94,3
Tilsyns% institusjon	74,8	82,2	77,1	57,9	77,8
Tilsyns-% hjemmesykepleie	38,7	40,0	33,0	27,1	33,3
Tilsyns-% 19-20 år	71,3	50,7	81,8	45,1	75,0
Undersøkt/behandlet siste 3 år, 12 år	95,8	97,4	98,9	95,0	96,2
Undersøkt/ behandlet siste 3 år, 18 år	94,5	87,8	94,3	92,2	93,3
Undersøkt/ behandlet siste 3 år, PUH	94,5	63,2	92,9	90,1	90,5
Netto driftsutgifter pr innbygger	788	901	746	642	461

KOSTRA - rapporten for 2016 viser at Tannhelsetjenesten i Troms hadde kr 788 i netto driftsutgifter pr innbygger mot 808 kroner i 2015. Denne utviklingen er i samsvar med budsjett. Den offentlige tannhelsetjenesten i Troms har blitt mindre kostnadskrevende i perioden 2011-2016. Tjenesten har, relativt sett, også blitt mer kostnadseffektiv i forhold til sammenligningsfylkene. Kostnadsutviklingen i Nordland gikk opp fra 627 til 746 kr fra 2015 til 2016, i Nord-Trøndelag opp fra 597 til 642 og Norge gikk opp fra 445 til 461 kr. Finnmark gikk derimot ned fra 927 til 901 kr.

Tallene inkluderer fylkeskommunenes samlede utgifter på i tannhelsetjenestens KOSTRA-funksjoner, og omfatter utgifter til drift av tannklinikker, som husleie, avskrivninger, snøbrøyting og strøm. Troms fylkeskommune er eier av Tannbygget og har investert i seks eksterne praksis klinikker i fylket i forbindelse med den etablerte tannlegeutdanningen. TkNN gir Troms en bredere og bedre produksjon av tjenester, høyere kvalitet på mange områder og dermed høyere utgifter til tannhelse enn fylkene som vi her sammenligner oss med.

Troms fylkeskommune bruker om lag 20 mill. kroner på drift av TkNN og avskrivning av Tannbygget (121 kr pr innbygger)⁴. Disse føres på KOSTRA-funksjonene til tannhelse, men er delt budsjettmessig mellom tannhelse og sektorovergrepene. Dette er utgifter som de fleste andre fylkeskommuner ikke har.

Den offentlige tannhelsetjenesten i Troms og TkNN får tilskudd fra Helsedirektoratet til å gi angstbehandling og tannbehandling til TOO-pasienter (torturofre, overgrepsofre og odontofobi-pasienter). Dette er et desentralisert tilbud i fylket. Det er også innledet et samarbeid med Barnehuset i Tromsø om undersøkelse av barn hvor det er mistanke om overgrep.

⁴ Om lag 12 mill. kroner i tabellen, pluss andel av fellesutgifter, pluss husleieutgifter

Distriktstjenesten

	Hovedmål		Delmål	Status pr 2016	Tiltak
1	Fremme tannhelsen og redusere sosiale og geografiske ulikheter i tannhelse i befolkningen	1.1	Redusere karies i jekslene og initialkaries i mellomrommene	Tannhelse for 12- og 18 år har nærmet seg landsgjennomsnittet	Bruk av fissurforsøgling av tyggeflaten på jekslene Rutinemessig fluorlakk på initialkaries
		1.2	Etablere kunnskap om andre befolkningsgrupper	Spørreus SSB, Datainnsamling Tromstannen Datainnsamling Tromsø7 Nasjonal rus-analyse	Data bearbeides og offentliggjøres
		1.3	Implementere retningslinjer fra Helsedirektoratet «Tannbarn»	Retningslinjene forventes å komme i slutten av 2017	Endre noen rutiner for innkalling og kariesbehandling
		1.4	Helsefremmende og forebyggende arbeid		Utadrettet virksomhet økes, prosjekt i VGS. Prosjektleder for forebyggende plan tilsatt.
2	Prioriterte grupper skal få et regelmessig og oppsøkende tilbud (Tannhelsetjenestelovens § 1.3)	2.1	Full oversikt over prioriterte grupper	Problemer noen steder i forhold til grupper i hjemmesykepleien	
		2.2	Tilsyns-% økes til landsgjennomsnitt	Se tabell på foregående side	
		2.3	Etterslep dvs behandlingsskø reduseres (vanlig tannbehandling, narkose)		Bevisstgjøring, innkallingsrutiner
3	Tannhelsetjenester skal være rimelig tilgjengelige også utenom prioriterte grupper	3.1	Ventelister reduseres		
4	En effektiv tannhelsetjeneste av god kvalitet	4.1	Pasientinntekter skal øke med mer enn takstøkningen	Dette er utfordrende på klinikker med manglende stabilitet i bemanningen. De samlede pasientinntektene hadde ingen økning fra 2015 til 2016.	
		4.2	Kostnad pr innbygger skal reduseres justert for prisstigning	Kostnad pr innbygger redusert fra 808 i 2015 til 788 i 2016.	
		4.3	Investeringer til utstyr i takt med behovet		
		4.4	Kompetanseutvikling	Det er ulike meninger om vi klarer å sette av nok midler til kompetanseutvikling for alle faggrupper	TSE-kurs i 2018 (TSE = Tannlegenes systematiske etterutdanning)

Den offentlige tannhelsetjenesten har klinikker i 19 av fylkets nåværende 24 kommuner. I fem av de 19 kommunene er tannklinikken ikke bemannet hver dag i uka. En desentralisert

klinikkstruktur er viktig for å oppfylle kravet om rimelig tilgjengelighet til tannhelsetjenester for hele befolkningen.

I 2017 er samarbeidsrutiner med barneverntjenesten, helsestasjoner, sykehjem og flyktningetjenesten oppdatert.

Spesialisthelsetjenesten

	Hovedmål		Delmål	Status pr 2016	Tiltak
1	Spesialisttjenester skal være rimelig tilgjengelig for hele befolkningen	1.1	Alle spesialiteter skal være rimelig tilgjengelig i fylket	Opptak innenfor radiologi gjøres på TkNN, men bildene sendes til tolkning. Alle spesialiteter er tilgjengelig, men ujevnt tilbud.	Rekruttering av spesialister må være bærekraftig. Det gis stipend når behovet for rekruttering er stort.
		1.2	Ventelister skal reduseres til et rimelig nivå	Det er for lange ventelister innenfor enkelte spesialiteter	Ny spesialist i protetikk begynner november 2017
2	Bærekraftig rekruttering av spesialister til TkNN			Kandidater under utdanning i kjeveortopedi, endodonti, oral kirurgi, periodonti, pedodonti	Spesialistutdanning i kjeveortopedi, pedodonti og klinisk odontologi i Tromsø opprettholdes. Etablering av nye spesialistutdanninger vurderes i forhold til kompetanse og behov. Ved behov gis det støtte til nordnorske kandidater til spesialistutdanning som ikke tilbys i Tromsø
3	Staten og UiT har også forventninger til at TkNN skal bidra mer til grunnutdanningen			Avtale med UiT etablert	
4	Klinisk forskning og epidemiologi prioriteres innen forskningen, se også distrikttjenesten pk1 1.2			De første artikler fra Tromstannen publisert. Forskningsnettverk etablert.	Data bearbeides og offentliggjøres
5	En effektiv tannhelsetjeneste av god kvalitet også innenfor spesialisttjenesten	5.1	Pasientinntekter skal øke med mer enn takstøkningen		

Følgende oppgaver fullfinansieres av Staten:

- Spesialistutdanning
- Forskning (innsamling av data på klinikknivå finansieres ikke av staten)
- Utredning av pasienter med odontofobi

Det er fylkeskommunens oppgave å sørge for rimelig tilgjengelighet til spesialisttjenester i fylket. Før TkNN ble opprettet var det stor underdekning på spesialisttjenester samlet sett i privat og offentlig regi. Spesialistbehandling på TkNN har en kostnad for fylkeskommunen,

siden de prioriterte gruppene har krav på gratis behandling (rabattert for gruppe d – 19-20 år). Erfaringene fra TkNN er at en stadig større del av pasientbehandlingstiden går til å behandle pasienter med krav på offentlig finansiering.

TkNN driver egen forskning alene eller i samarbeid med UiT, UNN og andre samarbeidspartnere. Det er opparbeidet et internasjonalt nettverk. De største prosjektene har sammenheng med gjennomførte datainnsamlinger i Tromstannen og Tromsø7. Spesialistutdanning og forskning er finansiert med tilskudd fra Helsedirektoratet.

Universitetstannklinikken (UTK)

	Hovedmål		Delmål	Status pr 2016	Tiltak
1	Best mulig tannlegeutdanning i samarbeide med UiT			Evaluering fra studentene gjennomføres hvert år	
2	Tannpleierutdanningen og tannhelsesekretærutdanningen ved VGS skal være best mulig integrert med tannlegeutdanningen	1.2	Ventelister skal reduseres til et rimelig nivå	Tannpleierutdanningen blir stadig bedre integrert med tannlegeutdanningen	

Universitetstannklinikken ligger i Tannbygget i Tromsø. Oppgaven til Universitetstannklinikken er å gi tannlegestudenter klinisk trening. Introduksjon til nye behandlingsmomenter skal ideelt sett foregå her. Institutt for klinisk odontologi (IKO) er faglig ansvarlig. Veiledere og tannhelsesekretærer ved tannlegeutdanningen er ansatt i Troms fylkeskommune. Utgiftene til klinikkdriften refunderes av Universitetet i Tromsø.

Tannlegestudentene har også klinisk praksis ute i Den offentlige tannhelsetjenesten i mange fylker. I Troms er det 6 klinikker som har utplassering av tannlegestudenter, og er skiltet Universitetstannklinik. På disse klinikkene skal studentene få mengdetrening på klinisk arbeid på områder hvor de allerede har fått grunnopplæring, og bli kjent med hvordan den offentlige tannhelsetjenesten arbeider. For utplassering av studenter får disse klinikkene et tilskudd fra Universitetet i Tromsø.

Investeringer

TkNN har behov for større arealer. I Fylkestingssak 18/16 gjorde Fylkestinget vedtak om å bygge ut nye lokaler for TkNN i Breivika innenfor en netto arealramme på 1200 kvm. Fylkestinget bevilget samtidig 5 mill. kroner i låneopptak til forprosjektet. Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) vil dekke kostnadene gjennom en husleieavtale slik at investeringen har ikke økonomiske konsekvenser for fylkeskommunen.

Forprosjekt ble igangsatt høsten 2017, og fortsetter i 2018. Det budsjetteres med 3,5 mill. kroner i 2018 som finansieres ved låneopptak. Lånet tas opp som et byggelån, og renter dekkes av bevilgning fra Helse- og omsorgsdepartementet. Fylkeskommunen har ikke krav på mva-kompensasjon da de nye arealene skal leies ut til Helse- og omsorgsdepartementet. Prosjekt forventes å være ferdig utredet i løpet av januar 2018. Fylkestinget vil få en sak til behandling i fylkestinget i mars.

	Ramme	<i>Tidligere års budsjett</i>	BUD 2018	Sum økplan 18-21
Prosjekt				
Forprosjekt utvidelse TkNN	5 000	1 500	3 500	3 500
<u>Finansiering:</u>				-
Mva-Komp	0	-	-	-
Låneopptak	-5 000	-1 500	-3 500	-3 500

12 KULTUR

Faktaboks kultur

Folkehelse:

- Samfunnsutvikling som fremmer folkehelse i alle sektorer
- Kunnskapsoversikt over folkehelse i Troms
- Program for folkehelsearbeid i kommunene – livskvalitet, psykisk helse og rusforebygging
- Skadeforebyggende og sikkerhetsfremmende arbeid - Troms et trygt fylke

Friluftsliv:

- Regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfisk 2016-2027
- Tilskudd til friluftslivsaktivitet og naturvennlig tilrettelegging i nærmiljøområder
- Samarbeid og tilskudd til friluftsråd og Forum for natur og friluftsliv i Troms

Fylkesbiblioteket:

- Regionalt utviklingsarbeid innen bibliotek
- Kompetansetiltak
- Litteraturforsyning
- Bok- og kulturbussen
- Samisk bibliotekjeneste

Kulturarv:

- Regionalt utviklingsarbeid innen kulturminnevern
- Arkeologisk feltarbeid
- Driftstilskudd til de regionale museene

Kunst- og kulturformidling:

- Regionalt utviklingsarbeid
- Den kulturelle skolesekken
- Tilskudd kunst- og kulturinstitusjoner og Den nordnorske kulturavtalen
- Landsdelsmusikerordningen og Folkemusikk nord
- Samisk språk og kultur
- Kvensk språk og kultur
- Kultursamarbeid i Barentsregionen

Idrett:

- Utviklingsarbeid innen idrett
- Samarbeid og driftstilskudd Troms idrettskrets
- Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet
- Inkludering i idrettsaktiviteter

Driftsbudsjett

Kulturetaten	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
Beløp i 1000 kr	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Administrasjon						
Utg	1 440	1 460	1 465	1 465	1 465	1 465
Innt	-34	-79	-80	-80	-80	-80
Netto	1 406	1 381	1 385	1 385	1 385	1 385
Regionalt folkehelsearbeid						
Utg	3 946	3 807	3 844	3 844	3 844	3 844
Innt	-565	-186	-189	-189	-189	-189
Netto	3 381	3 621	3 655	3 655	3 655	3 655
Friluftsliv						
Utg	7 060	7 013	7 114	7 114	7 114	7 114
Innt	-2 830	-3 270	-3 326	-3 326	-3 326	-3 326
Netto	4 230	3 743	3 788	3 788	3 788	3 788
Fylkesbiblioteket						
Utg	12 509	11 886	11 964	11 956	11 948	11 948
Innt	-2 110	-1 259	-1 280	-1 280	-1 280	-1 280
Netto	10 399	10 627	10 684	10 676	10 668	10 668
Kulturarv og muséer						
Utg	31 040	24 906	25 188	25 188	25 188	25 188
Innt	-10 903	-4 938	-4 985	-4 985	-4 985	-4 985
Netto	20 137	19 968	20 203	20 203	20 203	20 203
Kunstformidling, kunstproduksjon og andre kulturaktiviteter						
Utg	102 237	92 585	93 650	93 650	93 650	93 650
Innt	-49 279	-39 958	-40 775	-40 775	-40 775	-40 775
Netto	52 958	52 627	52 627	52 627	52 627	52 627
Idrett						
Utg	57 746	56 668	57 614	57 614	57 614	57 614
Innt	-53 315	-52 296	-53 185	-53 185	-53 185	-53 185
Netto	4 431	4 372	4 429	4 429	4 429	4 429
Ikke spesifisert				-1 410	-2 300	-2 300
SUM SEKTOR 50						
Utg	215 978	198 325	200 839	199 421	198 523	198 523
Innt	-119 036	-101 986	-103 820	-103 820	-103 820	-103 820
Netto	96 942	96 339	97 019	95 601	94 703	94 703

Budsjettrammen til kultur er 97 mill. kroner i 2018.

Kommentarer til endringer:

Endring (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021
Tilskudd kap.utg. Biblioteket i Tromsø (nedtrapping)	-11	-19	-27	-27
Driftstilskudd til studieforbund	-200	-200	-200	-200
Nordnorsk kulturavtale	-630	-630	-630	-630
Innkjøp kunst	100	100	100	100
Prisvekst	1 421	1 421	1 421	1 421
Ikke spesifisert		-1 410	-2 300	-2 300
SUM ENDRNG	680	-738	-1 636	-1 636

Prioriteringer

Kulturetaten skal levere tjenester og tiltak i henhold til lover, forskrifter, planer og vedtak. Samtidig skal etaten bidra som samfunnsutvikler og kompetansebygger, og bidra til gode beslutningsgrunnlag for fylkesrådet og fylkestinget.

Kulturetaten skal legge til grunn et helsefremmende perspektiv i sitt arbeid, og bidra til deltakelse og opplevelser av høy kvalitet. Barn og ungdom er prioriterte målgrupper. Samisk og kvensk kultur skal være en naturlig og integrert del i kulturtilbudet. Betydningen av internasjonalt kultursamarbeid med fokus på Barentssamarbeidet og Arktisk skal være synlig i kulturetatens arbeid.

Et høyt nivå på frivillighet gir sterke og gode lokalsamfunn, samtidig som tiltak i regi av frivillige organisasjoner ofte har lav terskel for deltakelse og derigjennom virker sosialt utjavnende. Kulturetaten forvalter ulike tilskuddsordninger til festivaler, friluftsliv, idrettstiltak og barn- og ungdomsorganisasjoner.

Det foreslås å videreføre reduksjonen i rammen fra 2017, men fylkesrådet vil gjennom intern omdisponering rebevilge midlene til TROBUR og øke driftsstøtten til Halti kvenkultursenter. Fylkesrådet vil tilbakeføre midler til innkjøp av kunst fra nordnorske kunstnere. Gjennom reforhandlingen av kultursamarbeidet med Finnmark og Nordland fylkeskommuner ble det lagt inn vedtatte innsparinger.

Fylkesrådets tiltredelseserklæring peker på en mulighet for kulturkort for ungdom og et aktivitetskort som et sosialt utjevnende tiltak. En lokal forsøksordning vil i begge tilfeller kreve friske midler. En annet virkemiddel for å utjevne sosiale ulikheter i aktivitet er å støtte frivillige lag og kommuner gjennom utstyrssentraler og aktivitetsguider. Fylkesrådet vil derfor støtte Troms idrettskrets sitt arbeid med aktivitetsguider.

Nordnorsk litteraturstrategi 2017-2021, Regional plan for bibliotek 2017-2028, Regional plan for friluftsliv, vilt og fisk 2016-2027 og Handlingsplan for kvensk språk og kultur skal følges opp. Arbeidet med Regional plan for idrett og anlegg for fysisk aktivitet 2018-2029 vil slutføres i 2018.

Reforhandlingene med Sametinget om Samarbeidsavtalen vil bli tatt opp igjen i 2018.

Tromsøundersøkelsen er unik i nasjonal og internasjonal sammenheng, og er en viktig bidragsyter i det regionale kunnskapsbaserte plan- og folkehelsearbeidet. Fylkeskommunen har foreløpig ikke sett det som mulig å bidra med en årlig medfinansiering til Tromsøundersøkelsen. Muligheten for å bidra vil vurderes nærmere.

Regionalt folkehelsearbeid

	Hovedmål (fylkesplan)	Strategi i økonomiplan
1	Trygge og inkluderende oppvekst- og levekår skal bidra til god helse og utjevning av sosiale forskjeller	<ul style="list-style-type: none"> • Ivareta folkehelse i arealplanleggingen og samfunnsutviklingen • Igangsette Program for folkehelsearbeid i kommunene • Følge opp det skadeforebyggende og sikkerhetsfremmende arbeidet - et Trygt lokalsamfunn. • Styrke samarbeidet med kunnskaps- og forskningsmiljøene i Troms

Hovedutfordringer

- Folkehelse skal ivaretas på tvers av sektorer og ansvarsområder. Dette er et langsiktig arbeid som ikke nødvendigvis gir effekter på kort sikt.
- Utvikling av kunnskapsgrunnlaget som basis for folkehelsearbeidet er et ressurskrevende arbeid som krever innsats både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.
- Kunnskapsgrunnlaget 2015 viser at det i Troms er utfordringer knyttet til: sosial ulikhet i helse, økning i psykiske lidelser, økning i livsstilssykdommer, skader, ulykker og vold og et behov for å etablere og forankre det kommunale folkehelsearbeidet i sterkere grad.
- Ungdata 2015 viser at ensomhet, depressive symptomer og mobbing blant barn og unge er en del av utfordringsbildet.
- Folkehelseprofilen for Troms 2017 viser blant annet en høyere andel barn som scorer på laveste mestringsnivå i regning og lavt på lesing i 5. klasse, en høyere andel med psykiske symptomer/ lidelser i alderen 15-29 år og en lavere andel som har videregående skole eller høyere utdanning som høyeste fullførte utdanning i alderen 30-39 år.

Folkehelse skal fremmes gjennom all regional planlegging og ivaretas i alle sektorer. Fylkeskommunen skal samordne det regionale og lokale folkehelsearbeidet, og understøtte kommunene i arbeidet. Videre er det krav om å utarbeide en kunnskapsoversikt over utviklingen i helsetilstanden i fylket og forhold som påvirker denne. Dette er et arbeid som pågår med bidrag fra fylkeskommunens tverretatlige gruppe for folkehelse, og i et samarbeid med kunnskaps- og forskningsmiljøene i Troms tilknyttet ulike befolkningsundersøkelser. Avhengig av hva som skjer nasjonalt kan det bli aktuelt å gjennomføre en fylkeshelseundersøkelse i Troms i 2018.

Program for folkehelsearbeid i kommunene er en tiårig satsing for å styrke det systematiske folkehelsearbeidet på grunnlag av folkehelseloven. Programmet er et samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunenes sentralforbund, og alle fylker skal med. Fylkeskommunen skal blant annet ha en koordinerende rolle regionalt og forvalte tilskudd. Troms tar sikte på å komme med fra 2018, men har uavhengig av dette startet opp arbeidet gjennom å utarbeide prosjektplan og drøfte programmets innretning med kommunene og

regionale samarbeidsparter. Formålet med programmet er å fremme befolkningens psykiske helse og livskvalitet og godt rusforebyggende arbeid. Barn og unge er prioritert målgruppe. «Sterk og Stødig» er en nasjonal modell for helsefremmende og fallforebyggende treningsgrupper for eldre som vil bli implementert i noen kommuner i Troms og Nordland i samarbeid med Helse Nord og Nordland fylkeskommune. Dette er en oppfølging av Troms fylkeskommunes arbeid som Trygt fylke.

Det er gjennom flere år gitt støtte til Aktiv på dagtid i regi av Troms idrettskrets. Denne støtten vil reduseres og omprioriteres til arbeidet med Aktivitetsguide (jf tjeneste idrett).

Friluftsliv

	Hovedmål (fylkesplan)	Strategi i økonomiplan
1	Være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk, der nærings-, infrastruktur- og kompetanseutvikling i Troms understøtter vårt bidrag til å sikre velferd og utvikling i Norge	<ul style="list-style-type: none"> Følge opp Regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfisk 2016-2027
2	Velfungerende sentra som motorer for regional utvikling	<ul style="list-style-type: none"> Videreføre tilskudd til friluftsrådene og Forum for natur og friluftsliv Prioritere tilskudd til naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv, inkl skilting og merking
3	Arealforvaltningen skal være forutsigbar og legge til rette for god og bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling basert på oppdatert kunnskap og godt planverk i kommunene	<ul style="list-style-type: none"> Bidra til at områder av verdi for friluftslivet sikres og forvaltes for framtidig bruk Videreføre kartlegging og verdsetting av viktige friluftsområder
4	Trygge og inkluderende oppvekst og levekår skal bidra til god helse og utjevning av sosiale forskjeller	<ul style="list-style-type: none"> Videreføre tilskudd til friluftslivsaktivitet i regi av friluftsråd og frivillige organisasjoner

Hovedutfordringer

- Det er behov for å spre kunnskapen om allemannsretten, slik at dette godet blir benyttet og ikke hindres av uklarheter om allmennhetens ferdselsrett.
- Friluftslivsinteressene er under stadig press i samfunns- og arealplanleggingen.
- Det er behov for en videre utvikling av infrastrukturen for friluftsliv, med spesielt fokus på naturvennlig tilrettelegging av områder for friluftsliv i nærmiljøene.

Regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfisk 2016-2027 er førende for arbeidet innenfor friluftsliv. Prioriterte tema er: friluftsområder, friluftslivsaktiviteter, fysisk tilrettelegging, natur- og kulturminnebaserte opplevelser og strategier for forvaltning av vilt og innlandsfisk.

Friluftslivsaktiviteten i Troms er i stadig framgang. Fylkeskommunen vil fortsette samarbeidet med kommunene, friluftsråd og frivillige organisasjoner. Tilskudd til aktivitet og tilrettelegging, inkl. skilting og merking, vil fortsette med mål om å få en enda større del av befolkningen ut i naturen. Tiltak som utjevner sosiale forskjeller vil prioriteres.

Fylkesbiblioteket

	Hovedmål (fylkesplan)	Strategi i økonomiplan
1	Trygge og inkluderende oppvekst og levekår skal bidra til god helse og utjevning av sosiale forskjeller.	<ul style="list-style-type: none"> • Arbeide for bokbusstjeneste i Midt-Troms
2	Være konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt og trekke til oss kompetent arbeidskraft, kapital og nyskapende virksomhet	<ul style="list-style-type: none"> • Folkebibliotekene må i et samarbeid med UIT Norges arktiske universitet utvikles til fagbibliotek for lokalsamfunn, lokalt arbeidsliv og desentralisert utdanning • Utvikle og tilby kompetanseheevende tiltak til folkebibliotekene • Folkebibliotekene i Troms må gi tilgang til digitale fellestjenester, digitale verktøy og digital kompetanse
3	Velfungerende sentra som motorer for regional utvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Følge opp Regional bibliotekplan 2017-2028 • Støtte og stimulere regionale biblioteksamarbeid
4	Være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk, der nærings-, infrastruktur- og kompetanseutvikling i Troms understøtter vårt bidrag til å sikre velferd og utvikling i Norge	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere og utvikle privatarkivtjeneste i Troms i samarbeid med arkivmiljøet. • Følge opp Nordnorsk litteraturstrategi

Hovedutfordringer

- Fylkeskommunens lovpålagte oppdrag om regional bibliotekutvikling forutsetter samhandling med kommunene gjennom en felles plan, Regional bibliotekplan 2017 – 2028.
- Barn er avhengig av tilgang til bøker og å bli gjort kjent med litteraturen om de skal bli gode og interesserte lesere. Bokbuss er et effektivt virkemiddel for formidling.
- Bibliotekstjenestene må bli ivaretatt i kommunereformen.
- Folkebibliotekenes rolle som kunnskapsformidlere, må revitaliseres. Det krever økt kompetanse i bibliotekene, tilgang til faglitteratur og samarbeid med fagbibliotek.
- Det forventes at folkebibliotekene skal bidra til digital kompetanse i befolkninga.
- Å sikre allmenheten tilgang til oppdatert digitalisert kunnskap er ei stadig uløst utfordring på nasjonalt nivå.
- Folkebibliotekene har stort potensial som integreringsarena.
- Privatarkiv er i begrenset grad arkivverkets ansvar, og er forventet ivaretatt på regionalt nivå. Det er nødvendig å avklare hvordan dette skal gjøres i Troms.

Fylkesbiblioteket ivaretar fylkeskommunens ansvar for regionale bibliotekoppgaver og regional bibliotekutvikling. I dette inngår rådgivning til lokale myndigheter, bibliotekfaglig veiledning og assistanse, kompetansetilbud, fellestjenester og litteraturtilbud. Fylkeskommunale virkemidler til oppfølging av plan har vært avgjørende for at det er utløst nærmere 9 mill. kroner i statlige utviklingsmidler til folkebibliotekene i årene 2012-2016. Denne satsinga videreføres i neste planperiode.

Kulturbussen i Sør-Troms samarbeider tett med folkebibliotek, skoler og barnehager, og virker slik sosialt og geografisk utjevnende. Det gis tilskudd til barnebokbussen i Tromsø og bokbussen i Kåfjord.

Fylkesbiblioteket ivaretar en utjevnende litteraturforsyning i fylket. Nytt nasjonalt biblioteksøk kan gjøre det nødvendig å etablere transportordning for bøker i fylket. Det vil medføre økte

kostnader. Fylkesomfattende utlån av e-bøker videreføres og det øvrige digitale tilbudet til kommunene følges opp.

Bibliotekenes nye oppdrag som møteplass og samtalearena, gjør det relevant å se biblioteket som nav i lokale møteplasser, der offentlige og frivillige aktører samarbeider om tilbud tilpasset lokale behov og som omfatter opplevelse, deltakelse og læring for alle.

Samisk bibliotekjeneste i Kåfjord bidrar til å øke bibliotekenes kjennskap til samisk litteratur og kultur. Bok- og kulturbussen i Sør-Troms er delvis finansiert av Sametinget, utvikler tjenester i samarbeid med Várdobaiki samisk senter og omfatter også tilbud over fylkesgrensa mot Nordland.

Det må arbeides videre med å etablere en tjeneste for privatarkiv.

Kulturminnevern og musèer

	Hovedmål (fylkesplan)	Strategi i økonomiplan
1	Arealforvaltningen skal være forutsigbar og legge til rette for god og bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling basert på oppdatert kunnskap og godt planverk i kommunene	<ul style="list-style-type: none"> • Fortsette fredningssaker og følge opp skjøtselsplaner for fredete områder • Samarbeide om forvaltningsplan for våre to nasjonale kulturlandskap i landbruket (UKL) Skardalen i Kåfjord og Skallan – Rå i Kvæfjord • Råd og veiledning til kommunene, kulturminneplaner (KIK) • Samarbeid med landbruket om skjøtselsplaner som utløser tilskudd (RMP)
2	Være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk	<ul style="list-style-type: none"> • Videreføring av tilskuddsordningen for vedlikehold av verneverdige bygninger (Redningsplanken) • Tydelig forvaltning av den nasjonale kulturarven gjennom informasjon og samarbeid med eiere og frivillige • Fortsette arbeidet med BERG og BARK – tilrettelegging og skjøtsel av bergkunst og automatisk fredete kulturminner • Samarbeide med Riksantikvaren om å synliggjøre kvenske kulturminner
3	Velfungerende sentra som motorer for regional utvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Bidra til videreutvikling av museer og kulturarvinstitusjoner i fylket • Delta sammen med Sør-Troms museum i det landsomfattende Stiklestadjubileet frem mot 2030.

Hovedutfordringer

- Halti kvenkultursenter har store oppgaver i forhold til ressurser og bemanning. Det vil være nødvendig å gå i dialog med staten om økt driftstilskudd.
- Etter at prøveperioden med museal formidling av Meløyvær fort nå er over, må det arbeides for en varig avtale med Forsvarbygg om eierforhold og drift.
- Kulturminneverdiene blir ikke tilstrekkelig ivaretatt og nyttiggjort som premiss og ressurs for framtidig bruk og utvikling av landskap, arealer, bygninger og anlegg. Kommunene må lage kulturminneplaner og ta ansvar for sine lokale kulturminner.

- De ulike nasjonale tilskuddsordningene fra Riksantikvaren, Norsk kulturminne-fond og Regionalt miljøprogram (RMP) er ikke tilstrekkelig utnyttet i Troms. Det er nødvendig med enda større fokus på veiledning til private aktører.

Fylkeskommunen er sektormyndighet innen kulturvernområdet med delegerte statlige ansvarsområder. Fagområdet omfatter bevaring av kulturminner, kulturmiljøer og landskapets kulturhistoriske innhold gjennom vern, bærekraftig bruk, kunnskapsformidling og vedlikehold. Kulturminnevernet har egen myndighet innenfor arealplanlegging i henhold til plan- og bygningsloven. Det er likevel et kommunalt ansvar å sørge for at kulturarven blir tatt vare på og brukt på en bærekraftig måte i samfunnsutviklingen.

Av kommunene i Troms deltar nå 18 i det nasjonale prosjektet KIK – kulturminner i kommunene, under veiledning fra kulturminneforvaltningen. Et resultat av dette vil bli kommunale kulturminneplaner og planer for forvaltning og tilrettelegging av den lokale kulturarven. Samarbeidet med landbruket om skjøtsel av kulturminner i landbruksområder vil fortsette.

Det er stor søkning til tilskuddsordningen «Redningsplanken» og stor pågang fra privatpersoner som vil ha råd om istandsetting av gamle hus.

Utvalgte fredete kulturminner i Troms («fornminner», som helleristninger, jernaldergraver og steinalderboplasser) skiltes og tilrettelegges for publikum i henhold til de nasjonale programmene BARK og BERG, som delfinansieres av Riksantikvaren. Dette vil fortsatt være et satsingsområde.

Sør-Troms museum har i forslag til statsbudsjett 2018 fått økt sitt tilskudd til Trastad samlinger sitt arbeid med Outsider Art.

Midt-Troms museum har stor aktivitet i alle kommunene i sin region, og har etablert seg med et tyngdepunkt på Finnsnes der de bygger opp Barnemuseet ved hjelp også av fylkeskommunale midler. Det er videre et mål at våtmarksystemet ved Balsfjord Fjordmuseum skal få autorisasjon fra Klima- og miljødepartementet som våtmarksenter ved neste tildeling.

Troms fylkeskommune er sammen med Sør-Troms museum og kommunene i Sør Troms med i forarbeidet til Nasjonaljubileet 2030 - Norge i tusen år (Stiklestad 1030).

Riksantikvaren har en satsing på minoritetenes kulturminner, og Troms fylkeskommune samarbeider om å synliggjøre kvensk historie. Her er fagmiljøet på Halti en nær samarbeidspart.

Nord-Troms og Sør-Troms museer har vært inne i et prøveprosjekt med museal formidling av fredete anlegg fra den kalde krigen i henholdsvis Storfjord og Harstad kommune. Forsvarsbygg gjennom Skifte eiendom har ansvar for vedlikehold av anleggene i prøveperioden. Prøveperioden er nå over for Meløyvær, og det må arbeides for å inngå en avtale med Forsvarsbygg om varig drift og vedlikehold. Fylkestinget har forutsatt at Forsvaret fortsetter som permanent eier av anleggene.

Kunst- og kulturformidling

	Hovedmål (fylkesplan)	Strategi i økonomiplan
1	Være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk, der nærings-, infrastruktur- og kompetanseutvikling i Troms understøtter vårt bidrag til å sikre velferd og utvikling i Norge.	<ul style="list-style-type: none"> • Følge opp Den nordnorske kulturavtalen og tilleggsavtalen med Finnmark • Videreføre tilskudd til regionale kunst- og kulturinstitusjoner, festivaler og organisasjoner • Følge opp Handlingsplan for kvensk språk og kultur
2	Velfungerende sentra som motor for regional utvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Videreføre arbeidet med Rom for kultur
3	Trygge og inkluderende oppvekst- og levekår skal bidra til god helse og utjevning av sosiale forskjeller.	<ul style="list-style-type: none"> • Videreføre Den kulturelle spaserstokken • Sikre arbeidet med Den kulturelle skolesekken • Videreutvikle landsdelsmusikerordningen
4	Urfolksdimensjonen	<ul style="list-style-type: none"> • Videreføre tilskudd til de samiske språk- og kultursentrene • Sikre Riddu Riddu en forutsigbar økonomi • Reforhandle samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Troms fylkeskommune.

Hovedutfordringer

- Opprettholde og utvikle en kulturell infrastruktur for samarbeid mellom kunst- og kulturaktører i nordområdene, og sikre befolkninga et profesjonelt og mangfoldig kunst- og kulturtilbud.
- Den nordnorske kulturavtalen fordrer kontinuitet i bevilgninger fra stat, fylkeskommuner og vertskommuner.
- Videreutvikle filmbransjen i nord.
- Det statlige tilskuddet til lokale og regionale kulturbygg er blitt kraftig redusert de siste tre årene, mens behovene for nye og flere profesjonelle arenaer, visningssteder og møteplasser for kunst og kultur i kommuner og lokalsamfunn fortsatt er store.
- Den nasjonale omlegginga av Den kulturelle skolesekken med nedleggelse av Rikskonsertene og etablering av Kulturtanken har skapt usikkerhet og kan gi dårligere vilkår for Den kulturelle skolesekken i fylket.
- Den siste levekårsundersøkelsen for kunstnere (visuell kunst) ble gjort i 2015. Den viste at mens nordmenn flest tjener mer, går kunstnerlønna ned. Det er blant annet derfor viktig å styrke det visuelle kunstfeltet for å sikre rekruttering og for å opprettholde høy kvalitet.
- Sikre at endringer i Kulturrådets føringer for kompetansenettverkene for rytmisk musikk er tilpasset de strukturere som finnes i nord, og som har gitt gode resultat for arbeidet med rytmisk musikk i hele landsdelen.
- Styrke de samiske språk- og kultursentrene slik at de kan ivareta sine regionale oppgaver, og medvirke i urfolkssamarbeidet i nord.

Arbeidet med Rom for kultur har hatt stor oppslutning i kommunene og i lag og foreninger og har ført til samarbeid mellom de profesjonelle institusjonene og de lokale kulturarenaene. Fylkesrådet vil følge opp dette arbeidet.

I Stortingsmeldinga «En framtidrettet filmpolitikk» (2015) ble det lagt fram tiltak for å oppnå et bedre tilskuddssystem og sterkere regionale filmmiljøer. Fylkesrådet vil arbeide for å sikre Tromsø Internasjonale Filmfestival (TIFF), Filmveksthuset Tvibit, Nordnorsk filmsenter,

Filmfond Nord og FilmCamp en forutsigbarhet i økonomien, og arbeide for at regjeringen følger opp målene i filmmeldinga.

Residensprogrammene (gjestekunstnerprogrammene) som hittil har hatt mest fokus på Norden og Nordvest Russland, vil i løpet av 2018 utvides til samarbeidspartnere i øvrige Arktis. Det samarbeides med nasjonale og internasjonale aktører om kompetanseutvikling og synliggjøring. Samarbeidene er prosjektfinansiert, og slik har feltet en litt usikker basis.

Driftstilskuddene til kunstformidlingsinstitusjonene vil bli videreført. Fylkesrådet vil arbeide for at det etableres flere visningssteder for visuell kunst i fylket. Fylkesrådet vil tilbakeføre midler til innkjøp av kunst til den fylkeskommunale kunstsamlinga. Det er en anerkjennelse for kunstnerne å bli kjøpt inn i ei offentlig samling, og det styrker kunstnerens økonomi.

Troms fylkeskultursenter «Kysten» er en viktig del av satsingen på kunst og kulturnæringer i fylket, og tilbyr atelierfelleskap for kunstnere, fellesverksteder og gjesteatelier. Dette er det største atelierfelleskapet i nord og en attraktiv arbeidsplass i et voksende kunstmiljø. I et langsiktig perspektiv er det behov for ressurser for å sikre fasiliteter som korresponderer med dagens kunstproduksjon.

Troms barne- og ungdomsråd (TROBUR) er fylkeskommunens paraplyorganisasjon for barne- og ungdomsorganisasjonene. Fylkesrådet vil tilbakeføre midler til TROBUR for å imøtekomme behov for styrket veiledning og rådgiving til lag og foreninger i fylket.

Den kulturelle skolesekken (DKS) skal bidra til at alle skoleelever i grunn- og videregående skole får møte profesjonell kunst og kultur av høy kvalitet, uavhengig av økonomisk, religiøs, sosial eller etnisk bakgrunn. DKS Troms vil fortsatt ha fokus på kvenske og samiske produksjoner, og å tilby tilrettelagte produksjoner for barn med spesielle behov, samt elevmedvirkning i utforming og gjennomføring av skolesekken. Nedleggelse av skolekonsertordninga fra august 2018 medfører endring i personalbehovet. En ny nasjonal avtale vedrørende honorar i DKS, samt økte reisekostnader, vil bli en utfordring dersom en ny nasjonal fordelingsnøkkel ikke tar høyde for disse kostnadene som er vesentlig høyere enn i andre deler av landet.

Landsdelsmusikerne (LiNN) skal ha en sterk lokal forankring og gjennom tilpassede produksjoner og lokalt samarbeid skal LiNN bistå kor, festivaler og andre grupper med assistanseoppdrag. LiNN leverer skolekonserter til Den kulturelle skolesekken, både i grunn- og videregående skole, samt til eldreomsorgen i kommunene gjennom Den kulturelle spaserstokken.

Folkemusikk Nord (FmN) skal tilby kompetanse og produksjoner innen folkemusikk og folkedans i Nord-Norge og samarbeider med utøvere, arrangører og relevante miljøer. Samarbeidsprosjektet Bygda Dansar vil være en viktig satsing de neste to – tre årene.

De samiske språk- og kultursentrene har bidratt til en ny bevissthet rundt kultur og språk som igjen har generert ny nærings- og kulturvirksomhet. Senter for nordlige folk i Kåfjord, Vardobaiki samisk senter i Skånland, Gåisi språksenter i Tromsø og Storfjord språksenter bidrar til å synliggjøre landsdelens kulturelle mangfold både regionalt og nasjonalt.

Urfolksfestivalen Riddu Riddu har etablert seg som et viktig knutepunkt både regionalt og internasjonalt. Fylkesrådet vil videreføre tilskuddet til festivalen og samtidig arbeide for å sikre festivalen en fortsatt statlig forutsigbarhet i økonomien.

Handlingsplan for kvensk språk og kultur i Troms 2017- 2020 ble vedtatt i fylkestinget i mars 2017 og skal følges opp med foreslåtte satsinger. Fylkesrådet vil øke driftsstøtten til Halti kvenkultursenter.

Idrett

	Hovedmål (fylkesplan)	Strategi i økonomiplan
1	Være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk, der nærings-, infrastruktur- og kompetanseutvikling i Troms understøtter vårt bidrag til å sikre velferd og utvikling i Norge	<ul style="list-style-type: none"> • Videreføre satsingen på rådgivning og kompetanseheving om spillemiddelordningen og planarbeid overfor kommuner og frivillige organisasjoner
2	Velfungerende sentra som motorer for regional utvikling	<ul style="list-style-type: none"> • Bidra til en videre utvikling av anlegg for idrett og fysisk aktivitet
3	Trygge og inkluderende oppvekst og levekår skal bidra til god helse og utjevning av sosiale forskjeller	<ul style="list-style-type: none"> • Bidra til utvikling av idretten gjennom samarbeid og tilskudd til Troms idrettskrets.

Hovedutfordringer

- Det er fortsatt et stort behov for nye anlegg for idrett og fysisk aktivitet i Troms. Flere store anleggsprosjekter og etterslepet på spillemidler, vil påvirke handlingsrommet flere år framover.
- Det frivillige arbeidet i regi av ulike organisasjoner utgjør en av grunnpilarene i samfunnet. Deltakelsen i frivilligheten er noe mindre enn tidligere, spesielt blant de unge.
- En økning i antall barn som vokser opp i lavinntektsfamilier medfører at flere ikke får muligheten til å delta på linje med andre barn i fritidsaktiviteter.
- Det mangler fasiliteter som kan huse større regionale, nasjonale og internasjonale idrettsarrangementer.

Regional plan for idrett og anlegg for fysisk aktivitet skal ferdigstilles i 2018. Denne vil fokusere på idrettens rolle i Troms, arrangementer, kompetanse og anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Planen vil legge føringer for fordeling av spillemidler til store og/eller kostnadskrevenne anlegg.

Fylkeskommunen skal bidra til tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet i form av tidsriktige anlegg som kan utløse en økt andel av statlige spillemidler til Troms. Anleggssituasjonen i Tromsø må prioriteres spesielt.

Idretten er den største frivillige aktiviteten i fylket. Fylkeskommunen bidrar årlig med midler til ulike tiltak i regi av idretten slik som ulike aktivitets- og organisasjonsformål, inkludering og idrettsstipend. De positive erfaringene fra Tromsø med aktivitetsguider som arbeider for å få barn i risikozonen inn i idretten, vil være modell for idrettens arbeid med inkludering framover. Målet er at alle barn i familier som lever med lavinntekt, skal få tilbud og hjelp til å delta i en idrettsaktivitet eller et idrettstilbud i nærmiljøet.

13 SAMFERDSEL OG MILJØ

Faktaboks samferdsel og miljø

Kollektivtrafikk

- Drift av
  - 12 fergesamband
  - 6 hurtigbåtruter
  - vel 160 bussruter,som til sammen transporterer over 13 millioner passasjerer hvert år, inkl. skoleskys.
  - Transportordning for funksjonshemmede.

Fylkesvei- drift

- Drift og vedlikehold av 2 909 km fylkesveg inkludert
  - 40 tunneler
  - 382 bruer
  - 30 fergekaier.
- Trafikksikkerhetstiltak, herunder Troms fylkes trafikksikkerhetsutvalg (TFTU)

Fylkesvei - investering

- 2 store vegprosjekter med total kostnadsramme 1,9 mrd. kroner og 15 mindre investeringsprosjekt inkl. rassikring.

Klima og miljø

- Planlegging og prosjekter innenfor klima, miljø og energi.

Transportløyver

- Utøvelse av løyvemyndighet i henhold til yrkestransportloven

Driftsbudsjett

Samferdsel og miljø	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
			2018	2019	2020	2021
<i>Beløp i 1 000 kroner</i>	2016	2017				
<i>Kollektivtrafikk</i>						
Utgifter	1 029 105	1 047 291	1 053 410	1 045 300	1 039 510	1 039 510
Inntekter	-402 293	-386 324	-402 200	-402 200	-402 200	-402 200
Netto	626 812	660 967	651 210	643 100	637 310	637 310
<i>Fylkesveier</i>						
Utgifter	727 242	720 796	727 190	709 723	687 954	682 015
Inntekter	-142 310	-124 880	-130 498	-130 498	-130 498	-130 498
Netto	584 932	595 916	596 692	579 225	557 456	551 517
<i>Kapitalutgifter</i>						
Utgifter	53 666	53 801	58 889	80 762	97 048	103 197
Inntekter	-19 030	-18 078	-18 877	-33 533	-33 800	-34 010
Netto	34 636	35 723	40 012	47 229	63 248	69 187
<i>Øvrige områder</i>						
Utgifter	17 900	7 950	8 028	8 028	8 028	8 028
Inntekter	-9 349	-545	-217	-217	-217	-217
Netto	8 551	7 405	7 811	7 811	7 811	7 811
Rest reduksjon til fordeling						
SUM SEKTOR 60						
Utgifter	1 827 913	1 829 838	1 847 518	1 843 814	1 832 541	1 832 751
Inntekter	-572 982	-529 827	-551 793	-566 449	-566 716	-566 926
Netto	1 254 931	1 300 011	1 295 725	1 277 365	1 265 825	1 265 825

Budsjettrammen for samferdsel og miljø er i fylkesrådets innstilling på nesten 1,3 mrd. kroner i 2018. Endringen i rammen fra budsjett 2017 er en netto reduksjon på om lag 4,3 mill. kroner. Endringen består av prisvekst, redusert kompensasjon for bortfall av differensiert arbeidsgiveravgift, justeringer i henhold til vedtatt økonomiplan for perioden 2017-2020 og saldering av midler til fornying av fylkesvegene med bakgrunn i vedtatt budsjett for 2017 (jfr Fylkestingssak 24/17).

I tillegg er det flyttet midler mellom veivedlikehold og kapitalutgifter i samsvar med planlagte låneopptak og beregnede kapitalutgifter i perioden.

Endringene fra 2017 er vist i tabellen nedenfor.

Endringer (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021
Endringer				
Prisvekst 2018	35 039	35 039	35 039	35 039
Nye tiltak				
Kompensasjon for økt MVA lav sats	7 096	7 096	7 096	7 096
Uttrekk differensiert arbeidsgiveravgift	-31 861	-31 861	-31 861	-31 861
Saldering fornyingsmidler 2017	-7 660	-7 660	-7 660	-7 660
Innsparing jf øk.plan 2017-2020	-6 890	-25 250	-36 790	-36 790
Multikanal - intern fordeling	-10	-10	-10	-10
SUM ENDRINGER	-4 286	-22 646	-34 186	-34 186

Innsparinger

Som følge av omlegging av inntektssystemet har fylkestinget redusert rammene til sektorene fra og med 2015 og ut økonomiplanperioden 2016 - 2020. For samferdsel sin del resulterer dette i reduksjon av budsjettammen på til sammen 76,8 mill. kroner fra 2015 og nytt inntektssystem ble innført.

Av innsparingen er 40 mill. kroner innfaset. Det gjenstår dermed 36,8 mill. kroner i økonomiplanperioden. Innsparingene fra og med 2018 fordeles slik:

	2018	2019	Fom. 2020
Kollektivtrafikk	-4 890	-12 900	-18 790
Fylkesveg	-2 000	-12 250	-18 000
SUM	-6 890	-25 250	-36 790

Gjenstående innsparinger er i tabellen over foreslått fordelt mellom kollektiv og veg. Det foreligger p.t. ingen konkrete forslag til hva innsparingene vil bety på det enkelte område. De tiltakene som vurderes for å møte innsparingskravene er redusert dekkelegging, reduksjon i vintervedlikeholdet på enkelte vegstrekninger, redusert rutetilbud og prisøkninger i kollektivtrafikken.

Hovedmål og overordnede føringer

Hovedmålet i Regional transportplan 2018 – 2029, vedtatt av fylkestinget i oktober 2017 (FTG 90/17) er:

«Transportsystemet i Troms forvaltes og utvikles på en måte som bidrar til en god samfunnsutvikling, understøtter næringslivets konkurransekraft og omstilling til lavutslippssamfunnet».

Hovedstrategiene i den forbindelse er:

- Arbeide for å øke de økonomiske rammene for transportnettet og kollektivtilbudet i Troms. Søke politisk samarbeid på landsdel og regionalt nivå, for å påvirke nasjonalt nivå.
- Arbeide strategisk ut fra helhetsvurderinger med samordning av vegsektoren og kollektivtransport for en bedre fordeling av ressurser mellom veg og kollektivtrafikk.

- Søke etter effektiviseringsgevinster gjennom helhetlig fokus på hele samferdselsområdet; på tvers av sektorer og nivå.

Hovedutfordringer

- Økende kapitalutgifter knyttet til lånefinansierte investeringer medfører reduserte økonomiske rammer til vegvedlikehold, som vil føre til at forfall og vedlikeholdsetterslep på fylkesveiene øker.
- Opprettholdelse og utvikling av kollektivtilbudet samtidig som nye anbudsrunder for Troms stiller strengere krav til miljø.
- Reduserte overføringer fra staten etter omlegging av inntektssystemet.

Prioritering av politisk påvirkning

En av de største utfordringene til fylket utgjør den økende andelen fylkesvei med dårlig eller svært dårlig dekketilstand. Sammen med øvrige fylker med tilsvarende utfordring skal det jobbes for å få på plass et nasjonalt etterslepsløft. Dette for å redusere tiden det tar å løse ettersleputfordringene på landets fylkesveier. I fylkesrådets tiltredelseserklæring kommer det frem at dette er en politisk hovedprioritet.

Kollektivtrafikk

Troms fylkeskommune har et godt utviklet kollektivtilbud som en stor andel av befolkningen benytter seg av. I 2016 ble det foretatt over 72 bussreiser per innbygger i Troms. Det er fortsatt rom for, og en målsetning om, at enda flere reiser kollektivt.

Mål og strategi for kollektivtransport gjenspeiler behovet for å differensiere tilbudet i forhold til reisebehov. Tromsø preges av store utfordringer med stor vekst i personbiltrafikk og framkommelighetsutfordringer for alle trafikanter. Bybussen i Tromsø har store utfordringer med forsinkelser og at den står i samme kø som bilen. I distriktet består kollektivtilbudet i hovedsak av den lovpålagte skoleskyssen.

MÅL	STRATEGI	TILTAK
Øke kollektivtransportens andel av den samlede persontransportens i fylket. All vekst i persontransport i Tromsø og Harstad skal tas gjennom gang, sykkel og kollektivtransport.	<p>Sikre at kollektivtiltak gjennomføres i tråd med bypakker for Harstad og Tromsø. Arbeide for bymiljøavtale og andel av nye finansieringsordninger for drift av kollektivtransport i byområder.</p> <p>Ved å ta i bruk nye plattformer og digitale løsninger; utvikle og tilby enklere og bedre løsninger for billettering og ruteinformasjon.</p>	<p>Sanntidssystemer bygges ut for regionruter, ferge- og båtruter.</p> <p>Mobil billettering skal bli tilgjengelig på alle fylkeskommunale ruter.</p>
Videreføre hovedtrekk i dagens rutetilbud som en minimumsløsning, innenfor stadig strammere økonomiske rammer.	<p>Hovedtrekkene i dagens rutetilbud videreføres. Det må gjennomføres tiltak for å effektivisere og forenkle rutetilbudet, for by og distrikt.</p> <p>Gjennomføre kartlegging av kollektivinfrastruktur for distrikt og knutepunkt i sentra. Dette omfatter kartlegging av dagens infrastruktur og behov for utvikling av holdeplasser og knutepunkt, herunder universell utforming.</p> <p>Vurdere tiltak for effektivisering av tilbudet, økte inntekter og økt statlig finansiering for å opprettholde dagens tilbud.</p>	<p>Nye anbudskonkurranser for buss, båt og ferge skal gjennomføres i god tid før kontraktene skal starte opp og slik at man unngår fordyrende elementer.</p> <p>Takst og rabattsystemet skal legges opp slik at man sikrer en inntektsvekst som gir nødvendig inndekning for kostnadsveksten i kontraktene.</p>

Hovedutfordringer

- Kontraktskostnader reguleres etter indekser som ofte avviker fra kompensert prisvekst
- Skoleskyss

Regulering av godtgjørelsen i driftskontraktene har i flere år gitt større økning i kostnader til kjøp av kollektivtjenester enn det som dekkes av prisjustering av fylkeskommunens rammer.

Endringer i skolestruktur (særlig for grunnskolene) medfører ofte at flere elever får rett til gratis skoleskyss. Som følge av dette må det i mange tilfeller opprettes nye bussruter for å dekke skyssbehovet. Selv om kommunen betaler bussbillett for hver elev som får gratis skoleskyss, er ikke inntektene tilstrekkelig til å dekke kostnadene når nye tilbud må etableres. Rammene til skoleskyss dekker også særskilt tilrettelagt skoleskyss, der det ofte må etableres kostbare transportløsninger for å ivareta elevenes behov og rettigheter.

Kostnadsnøklerne i inntektssystemet for fylkeskommunene ble endret i 2014 og 2017. Dette medfører et betydelig nedtrekk for et båt- og fergefylke som Troms. Arbeidet med å få kompensert dette er høyt prioritert. Dersom dette ikke lykkes vil det være behov for betydelige reduksjoner i båt- og fergetilbudet i fylket i forbindelse med nye anbud de nærmeste årene. I dag bruker Troms Fylkeskommune om lag 350 mill. kroner årlig på drift av båtruter og ferger.

Prioriteringer

Det er en målsetting å få etablere en bymiljøavtale for Tromsø i løpet av 2018. En slik avtale er avhengig av tilslutning og forpliktelser fra Tromsø kommune, men vil kunne utløse betydelige økonomiske ressurser til kollektivtilbudet i Tromsø de neste årene.

Fylkeskommunen vil i 2018 følge opp sine økonomiske forpliktelser i forhold til Harstadpakken. Den uavklarte situasjonen vedrørende behovet for økt finansiering for å kunne gjennomføre alle tiltakene i pakken har medført at Fylkesrådet ikke har lagt inn noen økning i fylkeskommunens bidrag til pakken i økonomiplanperioden.

Fylkesrådet vil så langt det er mulig prioritere å opprettholde dagens åpningstider og rutetilbud i de 12 fylkesvegfergesambandene der Troms mottar midler til drift gjennom inntektssystemet.

Hurtigbåttilbudet i Troms er en viktig del av kollektivinfrastrukturen i fylket, både for mindre steder i fylket og i reisemønsteret nord-sør. Det prioriteres å opprettholde dagens driftsnivå på de 6 lokal- og hurtigbåtrutene i fylket.

Omtale av aktuelle områder

Totalt skal Troms fylkeskommune levere kollektivtrafikkjenester med buss, båt og ferge for vel 1 mrd. kroner i 2018. Fylkesrådet legger opp til at billettinntektene og andre inntekstposter skal finansiere om lag 400 mill. kroner av tilbudet, mens fylkeskommunen finansierer de resterende 650 mill. kroner.

Fylkesrådet har gjennom vedtaket om takster og rabatter for 2018 lagt opp til at prisen for buss- og båtbillett øker med om lag 2,6 prosent fra 1.2.2018. Dette samsvarer med prisveksten for budsjettet. For fergesambandene er det ikke lagt til grunn at prisene økes i 2018, men rabattsatsen ved forhåndskjøpt billett reduseres fra 30 til 25 prosent med virkning fra 1.2.2018.

Virkingen av dette ventes for 2018 å gi en økning i billettinntekter for fylkeskommunen på om lag 15 mill. kroner.

I løpet av april 2018 forventes det at man kan ta i bruk det nye kundesenteret i terminalbygget på Prostneset.

Budsjettrammen fordeles slik mellom tjenestene innenfor kollektivtrafikk:

<i>(1000 kr)</i>			
Tjeneste	Utgifter	Inntekter	Netto utgift
Bilruter inkl skoleskyss og infrastruktur	588 668	281 392	307 277
Fergeruter	301 233	52 076	249 157
Båtruter	147 555	67 437	80 118
Transporttjenesten for funksjonshemmede	15 954	1 296	14 658
SUM	1 053 410	402 200	651 210

Budsjettrammene er justert for:

Endringer (i 1000 kr)	2018
Prisvekst 2018	19 119
Nye tiltak:	
Kompensasjon for økt MVA lav sats	7 096
Uttrekk differensiert arbeidsgiveravgift	-31 861
Innsparing jf øk.plan 2017-2020	-4 890
SUM	-10 536

I Statsbudsjettet for 2018 er det foreslått å øke den lave mva-satsen fra 10 til 12 prosent. Dette vil medføre en kostnadsøkning for fylkeskommunen, som er foreslått kompensert med 7 mill. kroner.

Da det ble innført en felles og lik sats for arbeidsgiveravgift mottok fylkeskommunen en kompensasjon for den merkostnaden dette medførte i kollektivtransportsektoren. Nå er den differensierte arbeidsgiveravgiften foreslått gjeninnført i transportsektoren, og merkostnadene for fylkeskommunen vil dermed opphøre.

Det gir kollektivtrafikkområdet et samlet netto budsjett i 2018-kroner som er om lag 10 mill. kroner lavere enn i 2017. Konsekvensen av dette opp mot kostnadsøkningen i kontraktene og eventuelle tiltak på inntektssiden er p.t. ikke avklart.

Infrastruktur

Infrastruktur til kollektivtrafikken omfatter blant annet terminaler, venterom, billettsystem og informasjonssystemer.

I 2018 vil arbeidet med nytt bussdepot i Tromsø fortsette. Finansiering av bygging er ikke tatt med i økonomiplan 2018-2021. Prosjektet kan ikke innarbeides før det er skapt økonomisk handlingsrom for dette. Det blir lagt fram egen sak for Fylkestinget i mars 2018 vedrørende finansiering og videre framdrift for etablering av bussdepot i Tromsø.

Kundesenteret i Tromsø sentrum videreføres i 2018, og vil bli flyttet til den nye havneterminalen på Prostneset når denne står klar. Flytting til nye lokaler medfører en kostnadsøkning på 0,36 mill. kroner, men vil gi både publikum og ansatte moderne og tidsriktige lokaler.

Arbeidet med å etablere sanntidssystem i Harstad og Tromsø er påbegynt og skal være implementert i løpet av 2018. Dette finansieres gjennom Harstadpakken og belønningsordningen i Tromsø.

I 2018 vil det også bli etablert sanntidsinformasjon for regionruter, ferge og hurtigbåt.

Bilruter

I løpet av 2018 vil det bli gjort ytterligere tiltak for å styrke rutetilbudet i Harstad innenfor den rammen som er avsatt som et tillegg til Harstadpakken for styrking av kollektivtilbudet.

Arbeidet med å få lyst ut nye tilbud for driftskontraktene til buss vil utgjøre en stor del av aktiviteten i 2018. Kontraktene utløper i perioden 2019-2020, og det er derfor viktig at nye kontrakter kan inngås i løpet av 2018 og 2019.

Dersom det ikke skjer nye store endringer i kommunenes skolestruktur, forventes det ikke at det vil bli gjort større endringer i rutetilbudet med buss i 2018.

Belønningsordningen

Avtale om å delta i belønningsordningen ble inngått mellom Samferdselsdepartementet, Tromsø kommune og Troms fylkeskommune i august 2015. Siste året i avtalen er 2018. Totalt har fylkeskommunen og kommunen fått tilsagn om 260,55 mill. kroner gjennom denne avtalen, men har samtidig forpliktet seg til å nå flere konkrete mål blant annet knyttet til vekst i biltrafikken og i antall kollektivreiser.

De statlige midlene til belønningsordningen inngår ikke som en del av samferdsels- og miljøetatens budsjett, selv om det er fylkeskommunen som mottar og utbetaler disse midlene etter hvert som prosjektene skrider fram. Bruk av midlene i 2018 vil bli i henhold til de prioriteringer som gjøres av styringsgruppa for Belønningsordningen.

Fylkesvegfenger

Dagens fergetilbud er avgjørende for verdiskaping og utvikling av bo- og arbeidsmarkedet i flere deler av fylket. Den nye fordelingsnøkkelen for tilskudd til båt og ferge gjør det nødvendig å redusere utgifter til drift, eventuelt å øke inntektene. Reduserte overføringer fra staten etter omleggingen av inntektssystemet er så langt håndtert ved å redusere rammene for flere andre områder, for eksempel vegvedlikeholdet, for å kunne opprettholde ferge- og båtutbudet. Dette er ikke en god langsiktig løsning. For budsjettåret 2018 må fylkesrådet vurdere om det er mulighet for å effektivisere noen av de 12 fylkesvegfergesambandene.

Fra 22.3.2017 ble det innført et nytt fergeregulativ for Troms der man gikk bort fra å bruke riksregulativets pris- og rabattbestemmelser. Det vises fylkesrådssak 49/17 om nytt fergeregulativ for Troms.

Bjarkøyforbindelsen ventes ferdigstilt i slutten av 2018. Når denne åpnes vil fergesambandet Bjarkøy-Sandsøy-Grytøy bli lagt ned. Effekten av omfordeling av midler fra kollektivrammen til fylkesvegrammen fra 2019 (fergeavløsningsmidler inklusive økning av driftsrammen til fylkesveg) er per i dag ikke lagt inn i økonomiplanen.

Båtruter

Gjeldene kontrakter for drift av hurtigbåtrutene utløper i perioden 31.12.2019 - 30.4.2021. Fylkesrådet vil prioritere arbeidet med nye tilbud på båtrutene slik at man kan få gjennomført anskaffelsesprosessen i god tid før nye kontrakter skal settes i drift.

Transportordning for funksjonshemmede

Ordningen med tilrettelagt transport for funksjonshemmede (TT-ordningen) skal gi et særskilt transporttilbud til personer som ikke kan benytte ordinær kollektivtransport. I 2017 var det registrert 5071 brukere i Troms.

Det er etablert en utvidet nasjonal TT-ordning er etablert for å løfte reisetilbudet for brukere med særlige behov, fortrinnsvis rullestolbrukere og blinde/svaksynte, slik at disse kan få et

tilbud om 200 enkeltreiser per år. Troms fylkeskommune fikk for 2. halvår av 2017 tildelt 6,5 millioner kroner til utvidet TT- ordning.

Det påregnes at Troms vil bli invitert til å søke midler til ordningen for 2018. Siden økt tildeling til TT-brukere er enda er søkt om eller bevilget for 2018, er disse heller ikke tatt med i budsjettet. Eventuelle midler til en utvidet TT-ordning i 2018 vil bli tildelt brukerne så snart fylkeskommunen har mottatt tilsagn om midler.

Fylkesveier

Troms fylkeskommune har ansvaret for 3 001 km fylkesvei, inkludert gang- og sykkelveger. I samferdsels- og miljøetatens rammer stilles midler til disposisjon for Statens vegvesen (SVV) gjennom den årlige leveranseavtalen til drift, vedlikehold, trafiksikkerhet, miljø og andre tiltak på fylkesvegene. Til tross for at vedlikehold av fylkesvei er prioritert fortsetter forfallet å øke.

Det ligger i hovedmålsettingen at drift og vedlikehold må prioriteres fremfor nybygg, for å sikre fremkommelighet og stanse forfallet i kommende planperiode. Dette fremkommer tydelig i RTP 2018-2029 vedtatt av fylkestinget i oktober 2017 (sak 90/17).

Et hovedgrep fylkeskommunen selv kan gjøre for å skape handlingsrom for å styrke drift og vedlikehold av fylkesvegene, er å redusere framtidige nye låneopptak til et minimum og på den måten unngå store økninger i kapitalkostnadene.

MÅL	STRATEGI	TILTAK
Fylkesvegnettet skal være trafiksikkert og ha god fremkommelighet for alle trafikanter. Rammen til drift- og vedlikehold på fylkesvegene må ha et nivå som gjør det mulig å stanse veksten i forfallet.	Prioritere vedlikehold av dagens vegnett, fremfor investering i nye større prosjekt. Høytrafikkerte fylkesveger og fylkesveger innenfor «Kyst til markedstrategien» prioriteres. Vedlikehold av og reinvestering i eksisterende vegnett skal prioriteres slik at vegkapitalen ikke forringes. Nye store veginvesteringer skal vurderes opp mot effekten og nytten en tilsvarende innsats vil ha på strekningsvise utbedringer.	
Høytrafikkerte fylkesveger og viktige strekninger for næringstransport skal ha god framkommelighet og tilstrekkelig helårsdrift. Skredsikring og fjerning av flaskehalsar må prioriteres for å bedre framkommelighet og næringslivets konkurransekraft.	Prioritere oppgradering av fylkesvegtunnelene i henhold til krav om tunnelsikkerhet med sikte på frist i 2025. Plan for utbedring av tunneler skal oppdateres, med kostnadsbilde og fremdrift. Fokus på uttesting og ta i bruk ny teknologi og intelligent trafikkstyring (ITS) der det kan gi god effekt.	
Sikre et tilgjengelig fylkesvegnett og unngå vegbrudd og stenging, gjennom å prioritere opprusting av bruer og tunneler, samt sikring av utsatte punkt og redusere flaskehalsar.	Prioritere punktutbedring og redusere flaskehalsar for å styrke næringstransportens framkommelighet på viktige strekninger, i tråd med politisk strategi «Fra kyst til marked». Videreføre strekningsmessige forfalls- og utbedringsprosjekt. For å møte nåværende og kommende klima- og miljøutfordringer må man prioritere utbedring og sikring av vegkropp. Dette innebærer en prioritering av tiltak på drenering og grøfter. Prioritere skredsikringstiltak ut fra oppdaterte risikovurderinger fra Statens vegvesen samt sikring av viktige «kyst til marked» korridorer. Ha et økt fokus på å vurdere alternative (aktive) skredsikringstiltak på egnede strekninger /skredpunkt.	
På fylkesvegnettet i Troms skal det ikke forekomme trafikulykker med drepte og hardt skadde.	Styrke innsatsen på trafiksikkerhet i Troms fylkes trafiksikkerhetsutvalg og å evaluere virkninger av trafiksikkerhetstiltak	

Hovedutfordringer

Utfordringene er store når det gjelder å opprettholde kvalitet i dagens vegnett og unngå ytterligere forfall. Tilstanden for fylkesvegnettet beskrives som kritisk. Det er et høyt forfall på veier, bruer og tunneler. Dette i kombinasjon med blant annet nye krav til tunneller medfører store utfordringer for fylkesveiene i Troms. Det vedlikeholdsmessige etterslepet er beregnet til

å utgjøre om lag 8 mrd. kroner, i tillegg kommer kravet om sikkerhetsmessig opprusting av tunnelene som utgjør en kostnad på ytterligere minst 3 mrd. kroner.

Ønsker om investeringer i nye, store vegprosjekt, behovet for investeringer knyttet til trafiksikkerhet og tilrettelegging for gående og syklende står i kontrast til behovet for å sikre tilstrekkelige økonomiske rammer til drift og vedlikehold av vegnettet og teknisk infrastruktur.

Nye investeringstiltak må finansieres med lån. Dette betyr at betydelige rente- og avdragskostnader over mange år som må dekkes av rammen til fylkesveg. Resultatet vil være at rammene til drift og vedlikehold reduseres tilsvarende. Bompenger, fergeavløsningsmidler o.l. dekker bare en liten del av investeringskostnadene. Det er derfor viktig å prioritere de riktige prosjektene og redusere låneopptakene i årene som kommer.

Hovedprioriteringer

Til tross for at fylkeskommunene fra 2014 har mottatt midler for å kunne starte arbeidet med innhenting av etterslep på fylkesvegene, er de rammene som bevilges nasjonalt ikke nok til å dekke behovet. Sammen med øvrige fylker med tilsvarende utfordring vil det jobbes for å få på plass et nasjonalt etterslepsløft.

Omtale av aktuelle områder

I rammen til Samferdsels- og miljøetaten inngår midler som stilles til disposisjon for Statens vegvesen (SVV) gjennom den årlige leveranseavtalen til drift, vedlikehold, trafiksikkerhet, miljø og andre tiltak på fylkesvegene.

(1 000 kr)	Bud 2017	Prisvekst	Endringer	Bud 2018
Statens vegvesen				
Netto utgifter drift og vedlikehold fylkesveier	571 148	14 850	-13 282	572 716
Troms fylkeskommune				
Lønn, planlegging og diverse utgifter fylkesveier	20 691	399	-61	21 029
Trafiksikkerhetsutvalget				
Trafiksikkerhetstiltak	2 901	46		2 947
Sum drift og vedlikehold fylkesveger	594 740	15 295	-13 343	596 692

Ramme for fylkesveger økes med 1,952 mill. kroner fra 2017 til 2018. Endringen er sammensatt av følgende justeringer:

Endringer (i 1000 kr)	2018
Prisvekst 2018	15 295
<u>Nye tiltak:</u>	
Nedtrekk iht øk. plan 2017-20	-2 000
Økning kapitalkostnader	-3 683
Saldering budsjett 2017	-7 660
SUM	1 952

Midlene som stilles til disposisjon for Statens vegvesen til drift og vedlikehold, fordeles slik:

<i>(1 000 kroner, ekskl mva)</i>	2017*	Endring	2018
Faste driftskontrakter	293 477	14 443	307 920
Bruer - inspeksjon og vedlikehold	7 560	8 440	16 000
Kaier - inspeksjon og vedlikehold	21 480	-13 200	8 280
Tunneler - inspeksjon og vedlikehold	8 160	15 840	24 000
Trafikksikkerhetstiltak	800		800
Dekkelegging	61 919	2 661	64 580
Sum drift og vedlikehold	393 396	28 184	421 580
Fornyingsmidler	66 707	-58 707	8 000
<i>- fornyingsmidler overføres til investering</i>	<i>83 800</i>	<i>-15 864</i>	<i>67 936</i>
Tunnelsikkerhet	27 245	47 955	75 200
Sum drift, vedlikehold og fornying Fv	571 148	1 568	572 716

*Tall iht budsjettvedtak desember 2016.

I forslaget til Statsbudsjett for 2018 lagt opp til en samlet bevilgning til innhenting av etterslep og oppfyllelse av tunnellsikkerhetsforskriften på 171,5 mill. kroner. Bevilgningen er prisjustert fra 2017.

Av det samlede beløpet er 75,2 mill. kroner foreslått til oppgradering av tunneler og 68,94 mill. kroner overført til investeringsprosjekter (Fv 848 Ura og utbedring av bruer). Resterende 28,36 mill. kroner blir fordelt mellom ulike mindre fornyingstiltak og dekkelegging.

For 2018 foreslås det en ramme til dekkelegging som er 2,6 mill. høyere enn i budsjett 2017. Dette til tross for at det overføres 3,7 mill. kroner fra vegrammen for å dekke økningen i kapitalkostnader på lån tatt opp til fylkesveginvesteringer. Økningen i rammen til dekkelegging skjer ved bruk av fornyingsmidler.

Med den økningen i kapitalkostnader som kommer i økonomiplanperioden og videre framover, vil det bli svært vanskelig å nå målsettingen om å redusere andelen dårlige fylkesveger.

Trafikksikkerhet

I budsjettet for 2018 er det gitt en netto ramme på 2,9 mill. kroner til disposisjon for Trafikksikkerhetsutvalget i Troms. I tillegg er det budsjettert med 0,8 mill. kroner til trafikksikkerhetstiltak i leveranseavtalen med Statens vegvesen SVV under vedlikehold fylkesveier.

I rammen inngår utgifter til diverse prosjekter og tilskudd til trafikksikkerhet:

- «Trygt hjem for en 50-lapp» for alle kommunene i Troms unntatt Tromsø
- Sykkelopplæring og sykkelhjelmer til elever i grunnskolen (4. klassinger)
- Skolesekker i fluoriserende farge til alle 1. klassinger
- Tilskudd til Trygg Trafikk Troms
- Tilskudd til kommunene for krattrydding
- Tilskudd til andre mindre trafikksikkerhetstiltak

Kapitalutgifter

Sektorens driftsrammer skal i tillegg til ordinær drift dekke kapitalutgifter for lånefinansierte investeringer. Herav refunderes en del av renteutgiftene gjennom den statlige rentekompensasjonsordningen for transporttiltak i fylkene og gjennom bidrag fra Harstad kommune vedrørende Bjarkøyforbindelsen. I tillegg er det budsjettert med at Troms fylkeskommune vil motta fergeavløsningsmidler for Bjarkøyforbindelsen fra og med 2019.

Den årlige lånerammen med rentekompensasjon fra staten utgjorde 100 mill. kroner pr år i perioden 2010 – 2014. I perioden 2015 – 2017 har Troms fått en ramme på 143,9 mill. kroner pr. år. Rentekompensasjonen dekker ikke de faktiske renteutgiftene på lånene. Det budsjetteres med 2,2 prosent flytende rente i 2018, 2,5 prosent i 2019, 2,8 prosent i 2020 og 3 prosent i 2021. Lån med inngåtte fastrenteavtaler budsjetteres med avtalt rente. På inntektssiden budsjetteres det med 1 prosent rentekompensasjon ut fra det som legges opp til i statsbudsjettet for 2018.

Videreført ramme fra 2017 til renter og avdrag mv. er på 36,329 mill. kroner. Beregnede utgifter for 2018 utgjør 41,192 mill. kroner.

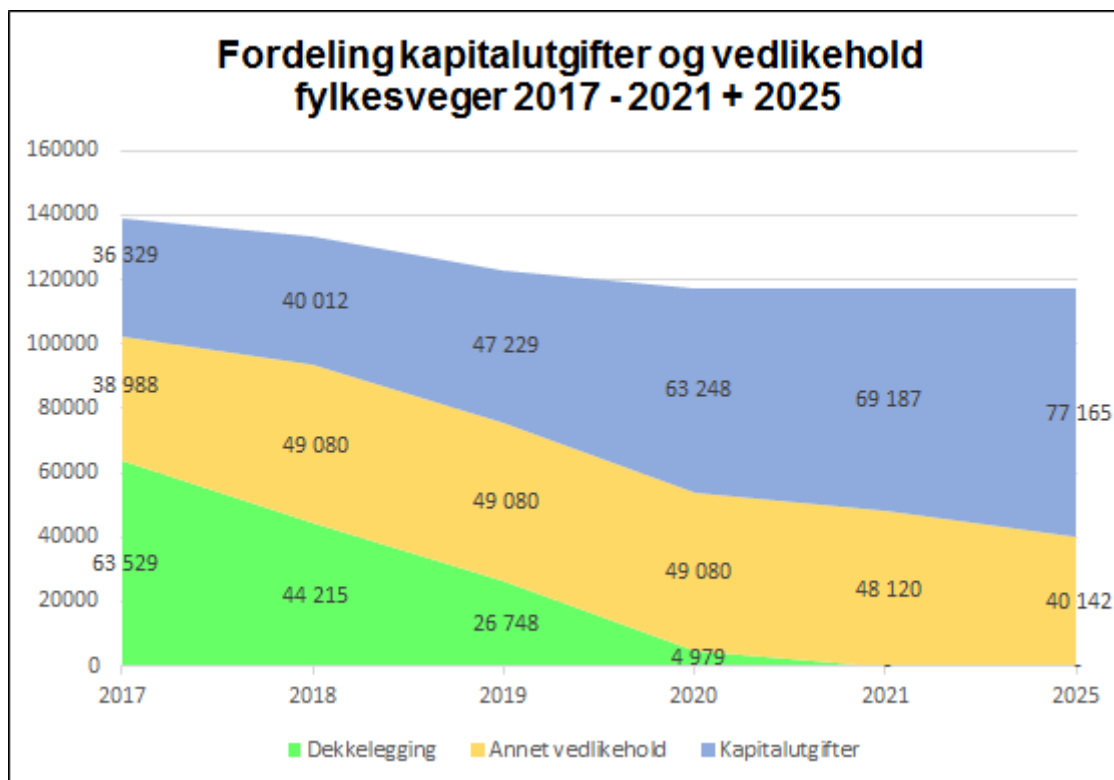
I forrige økonomiplan var kapitalutgiftene for 2018 beregnet til 51,9 mill. kroner. De viktigste forholdene for endret beregning av kapitalutgifter i økonomiplan 2018-2021 i forhold til beregning i økonomiplan 2017 – 2020 er:

- Utsatt oppstart av Langsundforbindelsen
- Fylkestingets bevilgning av 79 mill. kroner til egenkapital investeringer i 2017 til erstatning for bruk av lån i sak 53/17.
- Ekstraordinært avdrag på vel 20 mill. kroner, lagt inn i samsvar med forslag til budsjettoppfølging i egen sak desember 2017.
- Reduksjon av budsjettert rente fra 2,6 prosent til 2,2 prosent i 2018, fra 2,9 til 2,5 prosent for 2019 og fra 3 til 2,8 prosent i 2020.

For å dekke nettoøkningen fra 2017 til 2018 og årene fremover, må tilsvarende beløp omdisponeres fra rammen til vedlikehold som vist i tabellen nedenfor.

Beløp i 1000 kr

	2018	2019	2020	2021
Beregnet netto kapitalutgifter	40 012	61 973	78 360	84 676
Videreført ramme kapitalutgifter fra 2017	-36 329	-36 329	-36 329	-36 329
Økte kapitalutgifter i økonomiplanen	3 683	25 644	42 031	48 347
Fergeavløsningsmidler Bjarkøyforbindelsen		-14 744	-15 112	-15 490
Netto økning - dekkes ved omdisponering fra rammene for vedlikehold fylkesveger	3 683	10 900	26 919	30 857
Økning fra forrige år	3 683	7 217	16 019	5 938

Budsjettallene for 2017 er i tabellen oppjustert med prisvekst til 2018-kr for sammenlignings skyld.

De totale rammene til vedlikehold og kapitalutgifter reduseres samtidig som kapitalutgiftene utgjør en økende andel av etatens utgifter. De statlige midlene til fornying av fylkesveier og oppgradering av tunneler (på grunn av tunnelforskriftene) er holdt utenom. I beregningene av kapitalutgifter inngår investeringer som er vedtatt i økonomiplan 2017-2020 og tidligere. Det samme gjelder investeringer som ligger i innstilling til vedtak for økonomiplan 2018-2021.

Fra 2021 vil det ikke være disponible midler til dekkelegging innenfor dagens ramme til vedlikehold av fylkesveier. I 2025 vil alt av dekkeleggingsmidler samt en del av midlene som gikk til annet vedlikehold i 2017, gå til å dekke kapitalutgiftene og rammereduksjonene. De ordinære rammene vil ikke være tilstrekkelig til å dekke det årlige forfallet på fylkesvei. Troms fylkeskommune vil derfor ikke nå målene om å redusere vedlikeholdsetterslepet slik fornyingsmidlene fra staten legger opp til. Dersom fornyingsmidlene fra staten opphører vil forfallet øke i akselererende grad for hvert år. Det vil ta over 15 år før man kan nå det samme nivået på veivedlikehold som i dag med dagens rammer.

Øvrige områder

Budsjettområde	Netto bevilgning 1000 kr
Klima og miljø	1 889
Løyvebehandling	645
Administrasjon	5 277
Sum	7 811

Klima og miljø

Et overordnet mål for energiforvaltningen i Troms er energieffektivisering, bærekraftig energiproduksjon og økt andel bruk av fornybar energi. Troms fylkeskommune følger en egen klima- og energistrategi og ønsker å være pådriver for lokale klimaplaner. Troms fylkeskommune skal ved lokale tiltak bidra til å nå de nasjonale klimamålsetningene om reduksjon i utslipp av klimaødeleggende gasser. Herunder ansees arbeidet gjennom klimapartner Troms som svært viktig.

Mål	Strategi	Tiltak
Redusere utslipp av klimagasser og redusere og effektivisere energiforbruket	Regional Klima- og energistrategi for Troms med 1. Reduksjonsstrategier 2. Tilpasningsstrategier	1. Nettverksbygging og seminarer 2. Klimapartnerarbeidet 3. Ladestasjoner i samarbeid med UIT 4. Elbussprosjekt 5. Skråbildeprosjektet 6. Ren kyst prosjektet – bekjempelse marin forsøpling 7. Miljøsertifisering av TFK 8. Deltakelse i belønnings-ordningen i Tromsø 9. Reis grønt Troms

Bevilgningen dekker administrasjon og deltakelse i prosjekter innenfor klima, miljø og energi i budsjettammen. De fleste av prosjektene innenfor klima- og miljøarbeidet har en stor del av sin finansiering fra eksterne kilder, f.eks. Klimasats og ENOVA.

Ett av de viktigste prosjektene det vil bli arbeidet med i 2018 er etableringen av ladepunkter for el-buss, og å sette 2 el-busser inn i fast rutetrafikk i Tromsø. Driftskostnader knyttet til utprøving av el-bussene dekkes av samferdsels- og miljøetaten innenfor kollektivrammen.

Løyvebehandling

Fylkeskommunen har ansvaret for behovsprøvde løyver. Videre har fylkeskommunen mulighet til å gi dispensasjon fra krav om løyve for transport med begrenset omfang.

Fra og med 01.01.15 ble behandlingen av de ikke-behovsprøvde løyvene (gods og turvogn) overført til Statens Vegvesen. Fylkeskommunen har fremdeles ansvaret for returbeløp ved innlevering av gods- og turvognløyver som er utstedt før 2015.

Investeringer

Mål	Strategi	Tiltak
Transportsystemet i Troms forvaltes og utvikles på en måte som bidrar til en god samfunnsutvikling, understøtter næringslivets konkurransekraft og omstilling til lavutslippssamfunnet.		
1. Fylkesvegnettet skal være trafiksikkert og ha god fremkommelighet for alle trafikanter. Rammen til drift- og vedlikehold på fylkesvegene må ha et nivå som gjør det mulig å stanse veksten i forfallet.	<p>Prioritere vedlikehold av dagens vegnett, fremfor investering i nye større prosjekt. Høytrafikkerte fylkesveger og fylkesveger innenfor «Kyst til markedstrategien» prioriteres. Vedlikehold av og reinvestering i eksisterende vegnett skal prioriteres slik at vegkapitalen ikke forringes.</p> <p>Nye store veginvesteringer skal vurderes opp mot effekten og nytten en tilsvarende innsats vil ha på strekningsvise utbedringer.</p>	<p>1. Bjarkøyforbindelsen 2. Langbakken 3. Fv 848 Fornes-Sørrollnes 4. Fv 155 Skårvikelv bru 5. Fv 861 Elverland bru 6. Fv 862 Seterelv bru</p> <p><u>Ikke påbegynte prosjekter:</u> Langsundforbindelsen Ullsfjordforbindelsen</p>
2. Høytrafikkerte fylkesveger og viktige strekninger for næringstransport skal ha god framkommelighet og tilstrekkelig helårsdrift. Skredsikring og redusere flaskehals må prioriteres for å bedre framkommelighet og næringslivets konkurransekraft.	<p>Prioritere oppgradering av fylkesvegtunnelene i henhold til krav om tunnelsikkerhet med sikte på frist i 2025. Plan for utbedring av tunneler skal oppdateres, med kostnadsbilde og fremdrift.</p> <p>Investeringer på veg skal snus mot tiltak som må utføres i forhold til standardkrav og regelverk, punktutbedring, tilrettelegging for trafiksikkerhet, kollektivtransport, gang og sykkel</p>	<p>1. Harstadpakken 2. Kollektivinfrastruktur 3. Forlengelse G/S-vei Tømmervik-Grunnreis 4. Forkutteringer G/S-veier 5. Elbusser med hurtigladere</p>
3. Sikre et tilgjengelig fylkesvegnett og unngå vegbrudd og stenging, gjennom å prioritere opprusting av bruer og tunneler, samt sikring av utsatte punkt og redusere flaskehals.	Prioritere punktutbedring og redusere flaskehals for å styrke næringstransportens framkommelighet på viktige strekninger, i tråd med politisk strategi «Fra kyst til marked». Videreføre strekningsmessige forfalls- og utbedringsprosjekt.	<p>1. Langbakken 2. Skredsikring Fv 243 Røynebukt 3. Skredvarsling Holmbuktura 4. Fv 848 Fornes-Sørrollnes 5. Fv 155 Skårvikelv bru 6. Fv 861 Elverland bru 7. Fv 862 Seterelv bru</p>
4. På fylkesvegnettet i Troms skal det ikke forekomme trafikkulykker med drepte og hardt skadde.	Styrke innsatsen på trafiksikkerhet i Troms fylkes trafiksikkerhetsutvalg, utarbeide trafiksikkerhetsstrategi og å evaluere virkninger av trafiksikkerhetstiltak.	<p>1. Harstadpakken 2. Langbakken 3. Skredsikring Røynebukt 4. Forlengelse G/S-vei Tømmervik-Grunnreis 5. Forskuttering G/S-veier 6. Fv 848 Fornes-Sørrollnes 7. Skredvarsling Holmbuktura</p>

Mål og strategier er vedtatt av Fylkestinget i sak 90/17 Regional Transportplan for Troms 2018 – 2029. Enkelte prosjekter er et resultat av mer enn én strategi.

Ny fylkesvegplan med handlingsprogram for perioden 2018 – 2021 vil først bli lagt fram for Fylkestinget til behandling i mars 2018. Prioriteringen ved denne rulleringen av økonomiplanen tar derfor utgangspunkt i forrige plan, gjennom fullføring av allerede påbegynte og vedtatte prosjekter. I tillegg er det oppført noen nye, mindre prosjekter der det nødvendig å gå inn med midler allerede i 2018.

Hovedutfordringer

- Store kostnadsoverskridelser på mange veganlegg
- Store prosjekter binder opp det meste av investeringsrammen

Investeringsprosjekter, spesielt de som går over flere år, får ofte store kostnadsoverskridelser. Med så stramme driftsrammer som vist foran, er det ikke rom for å ta opp mere lån i økonomiplanperioden dersom kapitalutgiftene skal dekkes innenfor rammen til samferdsel. Også fylkesrådets målsetting om at gjeldsgraden ikke skal øke utover allerede vedtatte låneopptak legger føringer for fremtidige låneopptak. Eventuelle overskridelser vil derfor gå ut over muligheten til å kunne legge inn nye tiltak.

De to store prosjektene Bjarkøyforbindelsen og Langsundforbindelsen, forutsatt at Langsundforbindelsen legges inn med byggebudsjett ved neste rullering av økonomiplanen, binder opp det meste av budsjetttrammene i perioden 2018 – 2021. Bjarkøyforbindelsen blir betydelig dyrere enn det som var kostnadsanslagene da det ble lagt inn i budsjettet ved oppstarten. Nytt kostnadsanslag i 2016 ga en økning på 238 mill. kroner. Kostnadsanslaget for Langsundforbindelsen er usikkert da forbindelsen er utsatt minst 2 år i påvente av rettssak og KS2-utredning, se kommentarene til prosjektet. Det må forventes en betydelig kostnadsøkning også for dette prosjektet. I tillegg finansieres oppstartede prosjekter som Harstadpakken samt en del mindre årlige bevilgninger. Med unntak av midler til anskaffelse av to elbusser med ladeinfrastruktur, tidligere vedtatt av Fylkestinget, legges det ikke inn nye lånefinansierte tiltak i økonomiplanperioden.

Ved bruk av driftsmidler blir det likevel mulig å finansiere to tiltak for G/S-tilrettelegging og i tillegg finansieres fire prosjekter av fornyingsmidler som overføres fra drift til investering.

Fylkestinget skal behandle Handlingsplan for fylkesveg 2018-2021 i mars 2018. Et investeringstiltak ut over det som fremkommer av tabellen under, g/s Silsand – Islandsbotn vil kunne ha oppstart høst 2018, gitt at fylkestinget vedtar dette i behandlingen av handlingsplanen. Reguleringsplan er til behandling og prosjektet vil ha en total kostnad på 75 mill. kroner. Kapitalkostnadene for 2018 vil utgjøre 315.000 kroner, 1,8 mill. kroner i 2019, så 3,2 mill. kroner i påfølgende år. Disse kostnadene vil måtte innarbeides etter at handlingsplan for fylkesveg er vedtatt i fylkestinget i mars 2018.

Ny rassikringsplan for perioden 2018 – 2023, forventes å foreligge utpå vårhalvåret 2018. Prioritering av nye prosjekter vil bli forelagt Fylkestinget i egen sak og innarbeides ved neste rullering av økonomiplanen i samsvar med tildelt ramme. Ved denne rulleringen er det lagt inn forventet finansiering av prosjektet på Fv 243 Røynebukta som allerede har fått tildeling til oppstart i 2017, samt skredvarslingsprosjekt i Holmbuktura.

Ordningen med rentekompensasjon for transporttiltak ble innført fra 2010 og kom etter behandling av Nasjonal Transportplan for perioden 2010 – 2019. Ordningen var forventet å vare ut perioden, men i statsbudsjettet for 2018 er det varslet at det ikke legges opp til videreføring av ordningen.

Investeringsramme

INVESTERINGSOVERSIKT	Budsjett-ramme	Bevilget tidligere	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021	Sum økplan 2018-2021
Kostnadsanslag og finansiering							
SEKTOR/Prosjektnavn							
Bjarkøyforbindelsen	1 200 000	775 000	300 000	125 000			425 000
Finansiering:							
Mva-Komp			-60 125	-18 500			-78 625
Bruk av lån			-239 075	-106 500			-345 575
Refusjon fra SVV			-800				-800
Langsundforbindelsen		34 355	5 000				5 000
Finansiering:							
Mva-Komp			-500				-500
Bruk av lån			-4 500	-	-	-	-4 500
Langbakken	118 577	111 577	7 000				7 000
Finansiering:							
Mva-Komp			-1 295				-1 295
Bruk av lån			-5 705				-5 705
Hørstadvakken			77 900	4 500			82 400
Finansiering:							
Mva-Komp			-13 600	-225			-13 825
Bompenger			-52 600				-52 600
Bruk av lån			-11 700	-4 275			-15 975
Kollektivinfrastruktur	9 000	1 000	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Finansiering:							
Mva-Komp			-370	-370	-370	-370	-1 480
Bruk av lån			-1 630	-1 630	-1 630	-1 630	-6 520
Miljø- og servicetiltak	9 500	6 500		1 000	1 000	1 000	3 000
Finansiering:							
Mva-Komp				-100	-100	-100	-300
Bruk av lån				-900	-900	-900	-2 700
Fv86 Forlengelse G/S-vei Tømmervik-Grunnreis	17 000	9 200	7 800				7 800
Finansiering:							
Mva-Komp			-1 442				-1 442
Overført fra drift samferdsel			-6 358				-6 358
Tilbakebetaling kommunale forskutteringer G/S-veier	22 000		1 320	7 678	7 678	5 324	22 000
Finansiering:							
Overført fra drift samferdsel			-1 320	-7 678	-7 678	-5 324	-22 000
Planlegging			2 200	2 000	2 000	2 000	8 200
Finansiering:							
Mva-Komp			-110	-100	-100	-100	-410
Bruk av lån			-2 090	-1 900	-1 900	-1 900	-7 790
Planlegging Ullsfjordforbindelsen	12 000	10 000	2 000				2 000
Finansiering:							
Mva-Komp			-200				-200
Bruk av lån			-1 800				-1 800

INVESTERINGSOVERSIKT	Budsjett-ramme	Bevilget tidligere	BUD 2018	BUD 2019	BUD 2020	BUD 2021	Sum økplan 2018-2021
Kostnadsanslag og finansiering							
SEKTOR/Prosjektnavn							
Skredsikring Fv 243 Røynebukta	124 000	10 006	80 000	33 994			113 994
Finansiering:							-
Mva-Komp			-14 800	-6 289			-21 089
Statstilskudd rassikring			-65 200	-27 705			-92 905
Skredvarsling Holmbuktura	5 700	1 000	3 700	1 000			4 700
Finansiering:							-
Mva-Komp			-680	-180			-860
Statstilskudd rassikring			-2 445	-820	-	-	-3 265
Bruk av lån			-575				-575
Fv 848 Fornes - Sørrollnes			58 400				58 400
Finansiering:							
Mva-Komp			-10 804				-10 804
Overført fra drift samferdsel (fornyingsmidl.)			-47 596				-47 596
Fv 155 Skårvikelv bru	11 500		11 500				11 500
Finansiering:							
Mva-Komp			-1 940				-1 940
Overført fra drift samferdsel (fornyingsmidl.)			-9 560				-9 560
Fv 861 Elverland bru	13 000	1 000	12 000				12 000
Finansiering:							
Mva-Komp			-2 220				-2 220
Overført fra drift samferdsel (fornyingsmidl.)			-9 780				-9 780
Fv 862 Seterelv bru	15 000	-	1 000	14 000			15 000
Finansiering:							
Mva-Komp				-2 590			-2 590
Overført fra drift samferdsel (fornyingsmidl.)			-1 000	-11 410			-12 410
El-busser med ladeinfrastruktur			19 932	900			20 832
Finansiering:							
Mva-Komp							-
Tilskudd fra Klimasats og ENOVA			-7 832				-7 832
Bruk av lån			-12 100	-900			-13 000
SUM INVESTERINGER SAMFERDSEL			591 752	192 072	12 678	10 324	806 826
Finansiering:							
EK, mva-kompensasjon			-108 086	-28 354	-570	-570	-137 580
Statstilskudd rassikring			-67 645	-28 525	-	-	-96 170
Refusjoner og tilskudd prosjekter	-		-8 632	-	-	-	-8 632
Overføring fra drift sektorene			-75 614	-19 088	-7 678	-5 324	-107 704
Sum Egenkapital			-259 977	-75 967	-8 248	-5 894	-350 086
Bompenger			-52 600	0	0	0	-52 600
Bruk av rentekompensasjonslån							
Bruk av lån			-279 175	-116 105	-4 430	-4 430	-404 140
Sum finansiering			-591 752	-192 072	-12 678	-10 324	-806 826

Bjarkøyforbindelsene

Prosjektet innebærer etablering av tunnel mellom Grytøy og Bjarkøy, og sjøfylling/bruer mellom Grytøy og Sandsøy. Prosjektet hadde byggestart høsten 2014 med forventet ferdigstillelse november/desember 2018.

Prosjektet ligger litt etter fremdriftsplanen, men det er forutsatt at dette vil bli tatt igjen slik at det ikke vil bli noen forsinkelser i forhold til ferdigstillelsen. Hele prosjektet vurderes å kunne bli tatt i bruk innen årsskiftet 2018/2019.

Kostnadsoverslaget er revidert i 2016 på bakgrunn av vanskelige grunnforhold med innlekkasje av vann i tunnelen, forsinkelser og krav til regularitet i fergeforbindelsen. Nytt kostnadsoverslag er på 1167 mill. kroner (2016-kroner) med en innlagt usikkerhet på 7 prosent av styringsrammen. Ut fra dette budsjetteres det med 1,2 mrd. kroner til prosjektet, inkludert noe prisvekst i perioden. Dette er en økning av kostnadsanslaget på 238 mill. kroner i forhold til kostnadsramme godkjent i Fylkestingets sak 11/14.

Finansieringsoversikt

Budsjettår	Bevilgning	Mva-komp	Ref. SVV	Stats-tilskudd	Lån/felles-finansiering
Budsjett 2014 (planlegging 2010-2013)	9 854				9 854
Budsjett 2014	53 943	7 143		22 800	24 000
Budsjett 2015	300 740	57 025	715		243 000
Budsjett 2016	267 823	49 423	800		217 600
Budsjett 2017	142 640	26 505	800		116 135
Budsjett 2018	300 000	60 125	800		239 075
Budsjett 2019	125 000	18 500			106 500
Sum	1 200 000	218 721	3 115	22 800	956 164

Langsundforbindelsen

Prosjektet innebærer etablering av tunnel mellom Ringvassøya og Reinøya, utbedring og ny veg på Ringvassøya og Reinøya, samt nytt fergeleie i Sætervika nord på Reinøya. Fergeleiet i Sætervika skal betjene innkortet fergesamband Reinøy – Vannøy – Karlsøy.

Finansieringen av prosjektet vil bestå av flere elementer; bompenger, fergeavløsningsmidler, tilskudd fra Karlsøy kommune og fylkeskommunale investeringsmidler.

Prosjektet hadde en forventet oppstart våren 2016 med forventet ferdigstillelse i 2018, men i januar 2016 ble reguleringsplanen kjent ugyldig i Nord-Troms Tingrett. Det pågår en rettstvist med reindriftsnæringen som blant annet omfatter gyldigheten av reguleringsplanen. Saken skal behandles i Høyesterett i begynnelsen av november 2017 og dom antas å foreligge rundt årsskiftet. Ved medhold kan vi ta opp igjen prosessen med ekstern kvalitetssikring og utarbeidelse av ny finansieringsplan. Dersom det ikke blir medhold må det kjøres en ny planprosess.

Uansett utfall av rettstvisten må det utarbeides et nytt kostnadsoverslag og ny finansieringsplan før prosjektet kan legges inn i budsjettet. Det er derfor bare foreslått 5 mill. kroner for 2018 til ekstern kvalitetssikring og/eller planlegging.

Langbakken

Fv 866 Langbakken er en omlegging av veien fra Skattørsundet bru mot Skjervøy for å slake ut den bratteste delen av strekningen, og er særlig viktig for næringstransporten til og fra Skjervøy. Prosjektet omfatter bygging av 2900 meter med ny fylkesveg samt ny gang- og sykkelveg som skal tilpasses eksisterende fylkesveg i begge ender av planområdet. I tillegg skal det bygges parkeringsplass, stopplomme for ventende trafikk for kryssing av Skattørsundet bru og stopplomme/utsiktspunkt inntil nyveien.

Prosjektet er igangsatt og ferdigstilles sommeren 2018. Veien tas i bruk vinteren 2017/2018 – da uten asfaltdekke.

Det har vært en tvistesak angående deponering av masser. Denne er løst gjennom forlik og fylkesrådet godkjente i sak 167/17 ny kostnadsramme for byggingen med 116 mill. kroner, dvs. en økning på 13 mill. kroner. I tillegg kommer vel 2,5 mill. kroner til forutgående planlegging av prosjektet.

Fylkestinget godkjente tilleggsbevilgning til prosjektet på 6 mill. kroner i sak 83/17 og restbevilgning legges inn i budsjett 2018 med 7 mill. kroner.

Harstadpakken

Harstadpakken blir finansiert med bompenger, statlige og fylkeskommunale midler. I tillegg har Troms fylkeskommune satt av 40 mill. kroner til å øke kollektivtilbudet. Fylkesvegprosjektene utgjør om lag 163 mill. kroner hvorav 53 mill. 2012-kroner dekkes av fylkeskommunale investeringsmidler.

For 2018 er det behov for 8,8 mill. kroner finansiert av fylkeskommunen til Fv 6 Hagebyveien og 4,5 mill. kroner til planlegging (se spesifisering i avsnittet for Planlegging under).

I tillegg kommer 64,6 mill. kroner finansiert av bompenger fordelt på følgende 3 prosjekter:

- Fv 12 Mercurveien/Kongsveien (8,2)
- Fv 6 Hagebyveien (46,2)
- Kollektivtiltak (10,2)

Totalt blir dette 77,9 mill. kroner for 2018.

Med dette er det budsjettert følgende av fylkeskommunale midler (1000 kr):

Strekning	Tidligere år	2018	2019	Sum
Mercurveien/Kongsveien	9 916	3 000		12 916
Hagebyveien/Trondenesveien	26 037	9 300		35 337
Åsegarden/Tennvassåsen	2 900			2 900
Planlegging, fordeles v/neste rullering			4 500	4 500
Kollektivtiltak		1 000		1 000
Sum	38 853	13 300	4 500	56 653

I løpet av 2018 vil det bli foretatt en omregning til 2012-kroner av forbruket til og med 2017, for å beregne hvor mye som gjenstår å bevilge av fylkeskommunale midler.

Kollektivinfrastruktur

Mye av kollektivinfrastrukturen langs fylkesvegnettet er umoderne og trenger utbedring. Det er behov for å flytte og legge ned mange holdeplasser og opprette nye andre steder. Det settes derfor av 2 mill. kroner hvert år i økonomiplanperioden for å kunne utbedre og modernisere noe av kollektivinfrastrukturen. Kollektivinfrastruktur i Tromsø har midler gjennom belønningsordningen og Tromsøpakke 3 og i Harstad ligger det midler til kollektivtiltak i Harstadpakken. Midlene vil derfor i hovedsak gå til tiltak på veier utenom disse to byene.

Miljø- og servicetiltak

Denne rammen dekker tiltak som skal ivareta hensynet til biologisk mangfold, vanndirektivet og støv- og støyreducerende tiltak. Det foreslås bevilget 1 mill. kroner til miljø- og servicetiltak på fylkesvegene for hvert av årene i økonomiplanperioden fra og med 2019. For 2018 er det fortsatt disponibelt midler fra tidligere års bevilgninger.

Fv 86 Forlengelse Gang- og sykkelveg Tømmervik - Grunnreis

Tiltaket er en forlengelse med 670 m av G/S-vei bygget i 2016. Rester av den gamle riksvegen kan benyttes i en overgangsperiode, men er kun midlertidig, da den ligger på motsatt side av vegen og vil gi trafikksikkerhetsutfordringer

Reguleringsplanen er under utarbeidelse og det tas sikte på byggestart i 2018. Kostnadene vil bli høyere enn normalt for tilsvarende strekning på grunn av terrengutformingen og muligens behov for støttemur. Prosjektet føres opp med en kostnadsramme på 17 mill. kr totalt, hvorav 9,2 mill. kroner ble bevilget i 2017.

Tilbakebetaling kommunale forskutteringer G/S-veier

Det er inngått forskutteringsavtale på 7,5 mill. kroner med Skånland kommune vedrørende bygging av G/S-vei Evenskjer – Skånland skole. Prosjektet ble fullført i 2015 og tilbakebetaling av forskutteringsbeløpet til kommunen skal etter avtale skje i 2019.

I tillegg er det inngått avtale med Balsfjord kommune om G/S-tilrettelegging langs Fv 858 i Meistervik. Tiltaket omfatter 1,55 km gang- og sykkelvei, ny bussholdeplass og trafikksikkerhetstiltak. Byggingen er gjennomført av Balsfjord kommune og kommunen står inntil videre som veieier. Kostnaden er beregnet til 14,5 mill. kroner eksklusiv mva.

For begge prosjektene er det forutsatt kommunale egenandeler på 20 prosent i samsvar med Fylkestingets vedtak i sak 73/10, senere videreført i gjeldende handlingsplan for fylkesveger.

Tilbakebetaling til kommunene dekkes innenfor rammene til G/S-tiltak i driftsbudsjettet. Det betyr at tilbakebetalingen til Balsfjord kommune må skje over flere år.

Planlegging

Totalt budsjetteres det med 8,7 mill. kroner til planlegging i 2018. I tillegg ligger det også midler til planlegging i bevilgningen til Langsundforbindelsen.

Prosjekter	2018	2019	2020	2021
Harstadpakken				
- Mercurveien/Kongsveien	3 000			
- Hagebyveien/Trondenesveien	500			
- Kollektivtiltak Harstadpakken	<u>1 000</u>			
Sum planlegging Harstadpakken	4 500			
Ullsfjordforbindelsen	2 000			
Fv 848 Segelstein	1 000			
Fv 86 Utbedring Hamn (Torskenpakken)	300			
Skredsikringsprosjekt	500			
Fv 854 X E6 Bukta – Olsborg	400			
Fordeles ved senere rulleringer		2 000	2 000	2 000
Sum	8 700	2 000	2 000	2 000

Planleggingsmidler til Harstadpakken og Ullsfjordforbindelsen inngår i de oppførte bevilgningene til disse prosjektene og det føres derfor bare opp de resterende 2,2 mill. kroner i 2018 som planlegging i budsjettet.

Fv 848 Segelstein

Hensikten med prosjektet er forbedring av framkommelighet på strekningen Aspelia–Sæter på Andørja. Det skal planlegges tunnel kombinert med ny vei gjennom området. I dag preges strekningen av bratte stigningsforhold, smal kjørebane og dårlig kurvatur.

Bevilgningen på 1 mill. kroner kommer i tillegg til 2,3 mill. kroner budsjettet i 2017.

Fv 86 Utbedring Hamn

Utbedringen av veien inngår i Torskenpakken. Fv 86 gjennom Hamn ligger i en smal trasé mellom fjell og sjø og har en tunnel på 35 m. Veggen er smal og har dårlig bæreevne og kurvatur. Veggen er viktig for fisketransporter. Det arbeides med reguleringsplan for punktutbedring av strekningen med sikte på planvedtak i 2018.

Prosjektet har tidligere fått bevilget vel 3 mill. kroner til planlegging. For 2018 legges det inn kr 300.00 til slutføring av planarbeidet.

Planlegging Ullsfjordforbindelsen

Fylkestinget vedtok i sak 53/12 å starte arbeidet med å utrede fergefri forbindelse over Ullsfjorden til Lyngen. Formålet med planarbeidet er å utarbeide en regional plan med anbefaling om vegtrasé for ny fylkesveg 91. Planprogrammet utgjør første steg i arbeidet med regional plan. Den ble godkjent av styringsgruppen 15.09.16, og godkjent av Fylkestinget i sak 68/16.

Planleggingsprosjektet har en økonomisk ramme på 12 mill. kroner, og i 2018 budsjetteres det med de siste 2 mill. kroner.

Skredsikring Fv 243 Røynebukta

Tiltaket inngår i Torskenpakken og består av bygging av fjordkryssing i Sifjordbotn for å unngå snøskredfarlige områder. Reguleringsplan er vedtatt og prosjektet fikk oppstartsbevilgning i 2017.

Kostnadsanslaget er 120 mill. kroner med tillegg av 4 mill. kroner benyttet til utarbeidelse av reguleringsplan. Med unntak av utgiftene til reguleringsplanarbeidet og grunnerverv forutsettes prosjektet i sin helhet finansiert av statlig tilskudd til skredsikring.

For 2018 legges det inn 80 mill. kroner mens resten forutsettes bevilget i 2019.

Skredvarsling Holmbuktura

I 2016 startet et testprosjekt med radarvarsling for skred i Holmbuktura. Andre og siste testsesong blir vinteren 2017/2018. I løpet av våren 2017 har man konkludert med at rekkevidden er god og at radaren sannsynligvis egner seg godt som lavkostnadssikring i Holmbuktura.

For å komme i drift til vinteren 2018/2019, slik at radaren blir koblet til et lyssignal/bom, må prosjekteringen starte innen kort tid. Konkurransgrunnlag bør ferdigstilles i løpet av våren 2018 slik at man rekker å bygge innen vinteren starter.

Fylkeskommunen finansierer kr 700.000 til slutføring av testprosjektet i 2018, mens det forutsettes at statlig tilskudd finansierer investeringer på 3 mill. kroner i 2018 og ytterligere 1 mill. kroner i 2019.

Elbusser med ladeinfrastruktur

Fylkestinget vedtok i sak 59/17 at Troms fylkeskommune skal gå til innkjøp av to elektriske busser og to hurtiglådere til bruk i Tromsø. Fylkeskommunen skal kjøpe inn og eie bussene inntil de overdras operatør av nytt bussanbud med antatt oppstart i 2019. Fylkeskommunen skal eie, men ikke selv drifte ladeinfrastrukturen.

Fylkestinget godkjente en ramme på inntil 13 mill. kroner i fylkeskommunal andel. I tillegg kommer 7,832 mill. kroner i tilskudd fra Klimasats og ENOVA.

Prosjekter finansiert av fornyingsmidler

Noen av prosjektene som finansieres av fornyingsmidler (ekstra midler fra staten til å dekke vedlikeholdsetterslep på fylkesveiene) er av slik karakter at de defineres som investeringer i henhold til regnskapsforskriftene, eksempelvis større opprustinger og utskifting bruer. Prosjektene finansieres med overføring av fornyingsmidler fra driftsbudsjettet.

Fv 848 Fornes - Sørrollnes

Prosjektet omfatter flere punktutbedringer på strekningen mellom Ytre Forså og Sørrollnes og finansieres av fornyingsmidler. Gjennomførte utbedringer er: Fjellsikring i området Skredan-Agneset (2013), vegutbedring parsell 1 Skredan – Godvika 1100 m (2014), etablering av midlertidig fergeleie på Breivoll (2015) og vegutbedring parsell 2 Hamran 1100 m (2016).

Parsell 3 strekningen Hamran – Ura – Godvika skulle gjennomføres i 2017, men ved rutinemessig tredjepartskontroll av løsningen ble det pekt på en del tekniske og sikkerhetsmessige utfordringer. På grunnlag av dette ønsket konsulentfirmaet som hadde utarbeidet prosjektplanene å prosjektere en ny løsning, og i påvente av nye planer ble prosjektet foreløpig stanset og utsatt til 2018.

For 2018 legges det inn 58,4 mill. kroner til gjennomføring av prosjektet på parsell 3.

Utskifting mindre bruer

Det er stort forfall på mindre bruer. Bruene ble bygget i en tid med langt mindre trafikk enn i dag og ikke minst dimensjonert for mindre og lettere kjøretøy, noe som innebærer at bredden og bæreevnen er for liten i forhold til dagens trafikk. Korrosjonsskader på stålrørsbroer og utvasking og erosjonsskader under bruens landkar er også alvorlig for tilstanden til flere broer.

De foreslåtte bruene er prioritert etter skadegrad, men Statens Vegvesen har varslet at det finnes flere ti-talls bruer som skulle vært skiftet.

Fv 155 Skårvikelv bru

Brua har stor utvasking/erosjonsskade under bruas landkar.

For 2018 budsjetteres det med 11,5 mill. kroner til bygging av ny bru, inkl. 1 mill. kroner til prosjektering.

Fv 861 Elverland bru

Brua er i en slik forfatning at der ikke lenger er mulig eller lønnsomt å reparere skader. Bruplate er knekt på midten og ligger i dag som to deler. Vinger på landkar er glidd ut og i bevegelse.

Bevilgning til prosjektering av ny bru ble gitt i 2017 og er allerede startet. For 2018 budsjetteres det med 12 mill. kroner til bygging av ny bru.

Fv 862 Seterelv bru

Vinger på landkarene er sterkt forvitret, noe som fører til at fyllingen bak er ustabil. Betong og stål i selve brua er også forvitret.

Det budsjetteres med 1 mill. kroner i 2018 til prosjektering og 14 mill. kroner i 2019 til bygging av ny bru.

Planlagt prosjekt som ikke inngår i forslag til økonomiplan

Bussdepot Tromsø

Tomt til nytt bussdepot i Tromsø er anskaffet og detaljregulering av området på Skattøra ble vedtatt av Tromsø kommune 27.9.2017 i sak 228/17.

Det starter nå et arbeid med rom- og funksjonsprogram for bussdepotet, som vil beskrive innholdet i prosjektet nærmere. Når programmet er ferdig, vil vi være i stand til å anslå byggekostnader. Vi vil komme tilbake til dette ved neste rullering av økonomiplanen.

14 NÆRING

Faktaboks næring

Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbistand for næringslivet

- Strategiarbeid – innhente kunnskapsgrunnlag, forankring i partnerskap, gjennomføring
- Rapportering, resultat og effektmåling, analysearbeid.
- Fylkeskommunalt partnerskap
- Nettverk- og arenabygging
- Kurs og kompetanseheving for kommunene
- Høringsuttalelser – næringsfeltet, akvakultur og vannforvaltning
- Politisk sekretariat – saksfremlegg, pressemeldinger, taler, presentasjoner
- Prosjekt og programutvikling
- Forvalter distrikts- og regionalpolitiske virkemidler
- Forvalter fylkeskommunale næringsrettede midler (butikkstøtte, næringsfond, fiskeflåtefond, innovasjonsinfrastruktur)
- RFFNORD (regionale forskingsfond Nord)
- Sekretariat Nordnorsk petroleumsråd

Programmer der Næring har en aktiv deltakelse/ er eier:

- Omstillingsprogrammet
- Arena Troms i byregionprogrammet og Nord-Tromssatsingen
- VIT (virkemidler for FoU og innovasjon i Troms)
- Klyngeprogram for Troms og Finnmark – oppfølging og utvikling av klynger

Prosjekter der Næring har en aktiv rolle/er observatør:

- Arktisk horisont – nettverk med formål om å øke tilfanget av søknader om EU midler i Troms.
- Matstrategiarbeid – nettverksarbeid der Innovasjon Norge er prosjektleder
- Innovasjonsplattform Troms

Lokal og regional utvikling

- Kystsoneplanlegging i Troms
- Forvaltningsansvar akvakulturloven
- Forvaltningsansvar havressursloven
- Samarbeidsavtale med Finnmark fylkeskommune om akvakulturforvaltning

Vannregionmyndighet

- Vannforvaltning, koordinering kommunene
- Vannregionmyndighet for Troms vannregion, koordinering sektormyndighet

Driftsbudsjett

Næringssetaten	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Beløp i 1000 kr</i>						
Administrasjon						
Utg	1 869	1 608	1 615	1 615	1 615	1 615
Innt	-45	-134	-136	-136	-136	-136
Netto	1 824	1 474	1 479	1 479	1 479	1 479
Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbistand for næringslivet						
Utg	258 946	159 644	160 075	159 415	158 995	158 995
Innt	-225 810	-117 886	-117 987	-117 987	-117 987	-117 987
Netto	33 136	41 758	42 088	41 428	41 008	41 008
Lokal og regional utvikling						
Utg	55 736	4 549	4 560	4 560	4 560	4 560
Innt	-50 829	-162	-165	-165	-165	-165
Netto	4 907	4 387	4 395	4 395	4 395	4 395
Vannregionmyndighet						
Utg	3 270	862	865	865	865	865
Innt	-2 413	-19	-20	-20	-20	-20
Netto	857	843	845	845	845	845
SUM SEKTOR 70						
Utg	319 821	166 663	167 115	166 455	166 035	166 035
Innt	-279 097	-118 201	-118 308	-118 308	-118 308	-118 308
Netto	40 724	48 462	48 807	48 147	47 727	47 727

Budsjettrammen til næring er 48,8 mill. kroner i 2018. Statlige midler til Regionale forskningsfond Nord-Norge (RFFNORD) og Virkemidler for FoU og innovasjon i Troms (VIT) er ikke med i budsjettoversikten for perioden 2017-2021 for funksjon 715 Lokal og regional utvikling. For 2017 utgjør disse midlene til sammen 35,67 mill. kroner.

Endring (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021
Prisvekst	595	595	595	595
Innsparing - reduksjon næringsfondet	-250	-910	-1 330	-1 330
SUM ENDRNG	345	-315	-735	-735

Næringsfondet ble øket i 2017, og reduseres gradvis i takt med økende innsparing i økonomiplanen.

Prioriteringer

Næringssetaten leverer tjenester og tiltak i henhold til lover, forskrifter, planer og vedtak. Samtidig skal etaten bidra til regional utvikling, kompetansebygging og til å lage gode beslutningsgrunnlag for fylkesrådet og fylkestinget. Det næringsrettede utviklingsarbeidet bygger på mål og strategier definert i Fylkesplanen for Troms, Regional planstrategi og strategier som er vedtatt for enkelte næringer.

Næringssetaten skal ivareta fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler innen næringsfeltet og følger opp fylkeskommunens ansvarsområder knyttet til tilretteleggende næringsutvikling.

Fylkeskommunen er også folkevalgt næringspolitisk organ, og her bidrar næringssetaten til politiske prosesser og påvirkning. Arbeidet på feltet skjer i hovedsak gjennom høringsuttalelser, deltakelse i ulike utvalg, arbeidsgrupper og prosjekter på regionalt, landsdels, nasjonalt og internasjonalt nivå.

I 2018 vil arbeid med regionreform og forberedelse av sammenslåing med Finnmark fylkeskommune prioriteres.

Næringssetaten utvikler samspillet med partnerskapet og har jevnlige møter med kommuner, institusjoner og organisasjoner innen næringslivet, FoU og andre sentrale aktører.

Næringssetaten samarbeider tett med Innovasjon Norge som også er operatør for de bedriftsrettete lån- og tilskuddsmidlene. Næringssetaten koordinerer også utviklingsarbeidet med Innovasjon Norge der hvor begge parter er involvert.

Deltakelse i regionale prosjekter er viktig for å sikre helhetlig tilretteleggende næringsutvikling i Troms. Næringssetaten deltar som observatør eller medlem i styringsgrupper. Fylkeskommunal prosjektdeltakelse tilfører kompetanse og et regionalt perspektiv på tvers av kommunegrenser, bransjer og organisasjoner. Næringssetaten vil også prioritere tilrettelegging for arenaer som er relevante for utvikling i nordområdene.

Etaten tilrettelegger og drifter nettverk for næringskonsulentene i kommunene i Troms, det arrangeres nettverksmøter to ganger i året der kommunene og fylkeskommunen deler erfaringer, formidler kunnskap, og stifter bekjentskap på tvers av kommunegrenser. Aktuelle partnere som Innovasjon Norge, Forskningsrådet, Siva, næringshagene eller andre inviteres inn basert på behov. Dette nettverket er viktig for å bidra til å løfte problemstillinger og utfordringer som går på tvers av kommunegrenser. Nettverket skal prioriteres og videreutvikles i 2018.

Årlig gjennomfører etaten Tromskonferansen som er en arena for politisk og administrativ ledelse i kommunene i fylket, næringsarbeider, nære samarbeidspartnere i næringshager, kunnskapsparter, virkemiddelapparat og andre næringsmiljøer i fylket. Etaten arbeider bredt og har et stort nettverk som gjør at den har en funksjon som bindeledd mellom ulike deler av samfunnet, næringsliv, organisasjoner og det politiske nivået.

Fylkesråd for kultur og næring er av fylkesrådet tildelt administrativt ansvar og delegert utøvelse av eierskap av en egen portefølje. Næringssetaten bistår fylkesråden i forhold til oppfølgingen av ansvaret på relevante selskaper. Etaten deltar på en rekke generalforsamlinger og eiermøter i selskaper, organisasjoner og foreninger som en del av oppfølgingen av eierskapsansvaret.

Som oppfølging av Fylkesplan for Troms 2014-2025 og regional planstrategi 2016-2019 arbeides det med å gjennomgå, oppdatere og samordne næringsstrategiene. En slik samordning vil bidra til å gi fylkesrådet og fylkestinget en mer helhetlig plan for næringsutvikling i Troms. Næringsstrategiene har blitt vedtatt på ulike tidspunkt og har ulike behov for rullering og oppdatering – et arbeidet som vil bli implementert i Strategi for næringsutvikling i 2018 og fremover.

Etaten har oppfølgingsansvar for følgende strategier vedtatt i regional planstrategi:

- Strategi for økt verdiskaping i marin næring (ny)
- Strategi for økt verdiskaping i maritim næring (2017)
- Digital næringsutvikling i Troms (ny)
- Strategi for forsvarsindustri i Troms (ny)
- Mineralstrategi for Nord-Norge (ny)
- Strategi for kreativ næring i Troms (ny)
- Strategi for reiselivet i Troms (revisjon)
- Havbruksstrategi for Troms (revisjon)
- Strategi for utvikling av petroleumsnæringen i Troms (revisjon)

Næring

	Hovedmål (fylkesplan)	Strategi (Fylkesplanens handlingsprogram)
1	Nordområdene Være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk, der nærings-, infrastruktur- og kompetanseutvikling i Troms understøtter vårt bidrag til å sikre velferd og utvikling i Norge	1. Legge til rette for nasjonale og internasjonale virksomheter og kapital som bidrar til sysselsetning, næringsutvikling og innovasjon i nord 2. Internasjonal orientering, med særlig fokus på Barentsregionen, EU/EØS og Arktisk råd. Det bilaterale grenseoverskridende samarbeidet skal baseres på samarbeidsavtaler med et sterkt næringsfokus
2	Næringsstrategier, FoU og kompetanse Være konkurransedyktig nasjonalt og internasjonalt og trekke til oss kompetent arbeidskraft, kapital og nyskapende virksomheter	1. Satse på regionale fortrinn, dvs. utvikling av næringsvirksomhet og kompetanse knyttet til bærekraftig utnyttning av naturressurser 2. Spesialisere næringsutviklingen i noen regioner med mål om å oppnå kritisk masse og tilhørende klyngeeffekter 3. Utvikle næringer som er konkurransedyktige globalt 4. Bidra til at FoU-institusjonene i Troms og landsdelen er i førersetet med tanke på å utvikle kunnskap om, for og i nordområdene. 5. Styrke samarbeid mellom bedrifter og forskningsmiljø i og utenfor fylket. 6. Rekruttere og produsere kompetent arbeidskraft 7. Utvikle kunnskapsbasert næringsliv og kompetansearbeidsplasser slik at unge kan bli i regionen eller kommer tilbake etter endt utdanning
3	Senterstrategi Velfungerende sentra som motorer for regional utvikling	1. Legge til rette for senterutvikling, økt vekstkraft og bostadsattraktivitet i by- og regionsentrene 2. Legge til rette for en positiv stedsutvikling som tiltrekker innbyggere til å bo og virke i hele fylket 3. Legge til rette for bredt bredbånd i hele Troms og innovativ anvendelse av bredbåndsnettet

Hovedutfordringer – næring

- Næringslivet bruker for lite ressurser på forskning og utvikling.
- Lavere innovasjonsgrad i næringslivet enn i resten av landet og i sammenliknbare regioner i Europa.
- Stort behov for bedre nettverk og økt mobilitet mellom forskningsmiljøer og bedrifter i regionen.
- Behov for å utvikle flere bransjeklynger hvor mindre bedrifter sammen kan løfte egen innovasjonsgrad og inntjeningssevne samt internasjonal konkurransekraft.
- Stort behov i hele fylket for tilrettelegging for næringsrettet infrastruktur som ikke støttes av andre statlige ordninger (havn, næringsareal, vann, bredbånd).

- Endringer i klimatiske forhold skaper utfordringer for samfunn og næringsliv.
- Behov for å styrke utviklingen innen de næringer som utnytter fordeler og naturgitte forhold i regionen, matnæringer, leverandørindustri og utnyttelse av naturressurser.
- Manglende risikokapital for bedriftsinvesteringer er en utfordring i fylket.
- Nedgang i internasjonale økonomier og lav oljepris fører til mindre oppdragsmengde for bedriftene og økt ledighet i deler av økonomien.

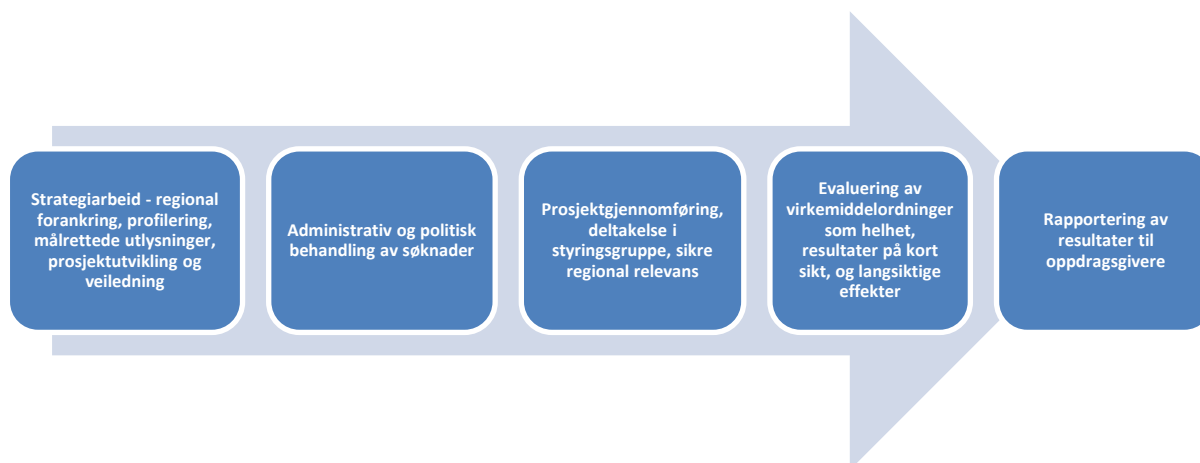
Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbistand for næringslivet

Rådgivning og virkemiddelforvaltning

Næringsetaten har ansvaret for å forvalte de distrikts- og regionalpolitiske virkemidlene gitt av kommunal- og moderniseringsdepartementet. Målene med virkemiddelordningene legger vekt på å gjøre omstilling for bedrifter lettere på kort sikt og bygge evne til omstilling i bedrifter, næringsmiljø og lokalsamfunn på lang sikt. Etaten har også andre virkemidler til rådighet, både statlige og fylkeskommunale, disse fremgår av oversikten nedenfor.

Fylkeskommunale utviklingsmidler	2017	2018
Fylkekommunalt næringsfond	12,63	12,63
Innovasjonsinfrastruktur	15,88	12,94
Dagligvarestøtte	0,57	0,57
SUM	29,08	26,14
Statlige utviklingsmidler	2017	2018
Distrikts-og reg.politiske; kap. 550/kap. 553, ekskl. Interreg	101,82	81,89
Regionale forskningsfond Nord-Norge	33,10	35,50
Landbruk og mat - rekruttering og kompetanseheving i landbruket	0,96	0,67
Utv.midler.forvaltet ihht avtale m/Statskog (2015-2017)	1,00	-
VIT (virkemidler for FoU og innovasjon i Troms)	2,56	2,56
SUM	139,44	120,62

I forbindelse med virkemiddelforvaltningen arbeider etaten med rådgivning, søknadsbehandling, rapportering og evaluering. Internt skal næringsetaten gi råd til fylkeskommunens beslutningstakere, fylkesråd og fylkesting. Etaten er også rådgiver for kommuner, organisasjoner, næringsliv, privatpersoner og sentrale myndigheter i saker innen etatens ansvarsområder. En illustrasjon av næringsetatens arbeidsflyt knyttet til virkemiddelforvaltning vises nedenfor.

VIT – (Virkemidler for FoU og innovasjon i Troms)

VIT er et treårig mobiliseringsprosjekt finansiert av Norges forskningsråd og Troms fylkeskommune. VIT er en del av Norges forskningsråds program FORREGION hvor målet er å bidra til økt verdiskapning, konkurransekraft og omstillingsevne i næringslivet. VIT bygger på Troms fylkeskommunes FoU-strategi og har fire satsingsområder; marine ressurser, leverandørindustri, reiseliv og rom/jord. Gjennom virkemidlene kompetansemegling, forprosjekt i bedrift, studentmobilitet og næringslivsmentor bidrar VIT til økt forskningsbasert innovasjon og verdiskapning, og kobler næringsliv og forskningsmiljø tettere sammen.

RFFNORD

Regionale forskningsfond Nord-Norge (RFFNORD) mobiliserer til økt FoU - innsats og styrke forskning for regional innovasjon og utvikling. Fondet støtter opp om regionale FoU prosjekter som kan utvikle verdiskapning og forskningsbasert kunnskap i nordnorsk næringsliv, offentlig sektor, samisk forskning og FoU-miljøene i regionen. RFFNORD er eid i fellesskap av de tre nordligste fylkeskommunene, har et eget felles styre og bidrar med og lag 33 mill. kroner i prosjektfinansiering i året. RFFNORD er finansiert av Kunnskapsdepartementet, mens fylkeskommunene bidrar med administrative kostnader i spleiselag som dekkes innenfor etatens budsjett.

Innovasjonsinfrastruktur for næringsliv og butikkstøtte

Innenfor etatens budsjett understøttes strategiske innovasjonsselskaper i regi av næringshager, inkubatorer og andre selskaper som fylkeskommunen har eierskap til og som har betydning for næringsutviklingen, eksempelvis NordNorsk Reiseliv AS og FilmCamp AS. Arenaer som Arctic Frontiers, forskningsdager og andre møteplasser er også relevante.

Næringssetaten tildeler også støtte til dagligvarebutikker i utkantstrøk i Troms for å sikre lokalbefolkningen på mindre steder og bygdesamfunn et tilbud av dagligvarer i sitt nærområde. Rammene for disse virkemidlene opprettholdes på samme nivå.

Næringsfondet og fiskeflåtefondet

Det fylkeskommunale næringsfondet har som formål å bidra til næringsutviklingstiltak i Troms og det kan gis tilskudd til blant annet undersøkelser og planlegging, kompetanseheving og støtte til etablering. Betydningen av Fylkeskommunalt næringsfond har økt etter hvert som Kommunal- og moderniseringsdepartementet har redusert rammen og strammet inn

retningslinjene for de statlige virkemidlene. Det fylkeskommunale næringsfondet gir et handlingsrom som er helt nødvendig for å gjøre prioriteringer basert på regionale behov.

Troms fylkeskommunes fiskeflåtefond ble etablert i 1996 ved hjelp av en engangsbevilgning og skal bidra til at aktive fiskere med begrenset egenkapital får lånefinansiering til å investere i fiskefartøy. Det er ikke bevilget nye midler til fondet siden det ble etablert, mulighetsrommet for å gi nye lån begrenses til størrelsen på innbetalte avdrag fra eksisterende lån.

Lokal og regional utvikling

Akvakultur og havressurs

Oppdrett av laks, ørret og regnbueørret har vokst til å bli en av de viktigste eksportnæringene i nord. Havbruksnæringen skaper store verdier i kystkommunene og genererer stadig større ringvirkninger lokalt, regionalt og nasjonalt. Veksten i produksjon av laks er høyest i Troms og Finnmark og potensialet for videre vekst fremover anses å være størst i den nordlige landsdelen. Det skyldes ikke minst fordi regionen har gode forutsetninger for å øke produksjonen innenfor miljømessige bærekraftige rammer.

Fylkeskommunen er delegert forvaltningsansvar etter akvakulturloven og havressursloven, og har siden overføringen av myndighet i forvaltningsreformen i 2010 fattet om lag 330 vedtak etter akvakulturloven og videre tildelt 1000 tillatelser etter havressursloven.

Fylkeskommunen er regional planmyndighet, og innehar innsigelsesmyndighet til planforslag på vegne av havbruksnæringen. Næringsetaten har også viktige roller som tilrettelegger og samfunnsutvikler. Som regionalt folkevalgt organ har fylkeskommunen videre en sentral rolle som påvirker når rammebetingelser legges. Fylkeskommunen har gjennom rollene som regional planmyndighet, samfunnsutvikler og akvakulturmyndighet et særlig ansvar for å veilede og bistå med kompetanse overfor kommunene. Videre vil det være et økende behov for at fylkeskommunen fremskaffer tilfredsstillende analyser og et godt kunnskapsgrunnlag knyttet til muligheter, utfordringer og utviklingsbehov relatert til sjøarealene generelt, og produksjonsområder spesielt.

Fylkeskommunen har iverksatt flere tiltak som oppfølging av vedtatt havbruksstrategi (2013). Det planlegges videre styrking av innsatsen i den kommende periode, blant annet finansiert av ventede utbetalinger fra det statlige Havbruksfondet. Fylkeskommunene i Finnmark og Troms inngikk i juli 2016 avtale om langsiktig samarbeid innen akvakulturforvaltning. Samarbeidet sikrer mer samordnet, kunnskapsbasert og framtidsrettet akvakultur- og havbruksforvaltning i nord. Troms og Finnmark har for eksempel felles samordningsmøte med akvakulturforvaltningen, felles stand på Aqua-Nor messen i 2017 som videreføres, og har i felleskap arrangert nasjonalt fylkesseminar for akvakultur i Vadsø så sent som i oktober 2017. Samarbeidet med Finnmark vil bli ytterligere styrket og utviklet som del av regionreformen i årene fremover. Arbeidet tilknyttet Fylkeskommunenenes Akvakultursamarbeid (FAKS) vil også bli videreført og styrket fra 2018.

Næringsetaten tok i 2017 initiativ til å samle næringsliv og FoU-miljø for å drøfte utfordringer og mulige tiltak innen havbruksnæringen knyttet til blant annet sameksistens med andre næringer, behovet for økt havbruksforskning og styrket forskningsbasert næringsutvikling. Arbeidet videreføres og må sees i sammenheng med havbruksstrategi og tilgrensende strategier for å sikre et tydelig og prioritert løft for sjømatnæringa i Troms i årene fremover.

Nærings- og fiskeridepartementet har fra oktober 2017 innført nytt forvaltningsregime med produksjonsområder for havbruksnæringen. Det nye forvaltningsregime vil forandre at man tar i bruk ny kunnskap om eksempelvis strøm og vannkontakt. Det må videre forventes stort trykk med økt konkurranse mellom selskapene om tilgang til produksjon i kystsonen. Flere produksjonsøkende tiltak er iverksatt i løpet av de senere år i Troms, noe som krever nye arealer og bedre utnyttelse av eksisterende, dersom de skal bli realisert. Vederlagsmidler blant annet fra vedtatt Havbruksfond som tilfaller fylkeskommunen, skal øremerkes til strategiske satsinger innenfor sjømatsektoren fremover.

Tilgang til store og produktive sjøareal er et av de største fortrinn i Troms i form av økt sjømatproduksjon. For å realisere de mulighetene dette gir, er det sentralt å legge til rette for en bærekraftig og effektiv bruk av sjøområdene. Det fordrer en samordnet, konfliktforebyggende og helhetlig planlegging.

Vannregionmyndighet

I kunnskapsgrunnlaget for Troms 2015 pekes det på utfordringer tilknyttet vannkvaliteten flere steder i fylket, og i enkelte områder må befolkningen koke drikkevannet. Tilgang til rent vann i tilstrekkelige mengder er helt grunnleggende for næringslivet, folkehelsen og rekreasjon i fylket. Dette skal sikres gjennom regionale vannforvaltningsplaner og investeringsmidler til infrastruktur. Troms fylkeskommune har som vannregionmyndighet utarbeidet Regional forvaltningsplan for vannregion Troms 2016-2021. Planen ble endelig godkjent av Klima- og miljødepartement sommeren 2016. I nåværende planperiode skal planen gjennomføres og revideres. Gjeldende plan skal implementeres blant annet gjennom et tiltaksprogram for miljøforbedring. Det er en stor utfordring å få til lokal og kommunal medvirkning i revidering av planen og gjennomføring av tiltakene. Derfor finansierer fylkeskommunen to stillinger som lokale vannområdekoordinatorene i fylket som skal bistå kommunene i deres vannforvaltningsarbeid. Fylkeskommunen har videre en sentral rolle ved å veilede kommunene og lokale interessegrupper, koordinere regionale sektormyndigheter, deriblant også kommunene, og være bindeledd mellom regionale aktører og staten.

15 STAB- OG STØTTEFUNKSJONER

- Stab- og støttefunksjonene er en samlebetegnelse for de arbeidsoppgavene som er sektorovergripende og de støttetjeneste som fylkeskommunen er avhengig av for å fungere effektivt. Staben er organisert som en etat, mens støttefunksjonene er organisert i egne senter underlagt stabssjefen; økonomisenteret, IT-senteret og personal- og organisasjonssenteret og drift- og utbyggingssenteret (herunder arkiv, sekretariat, bygg og eiendom).
- Stab er sammensatt av ulike fagområder: advokatkontor, internasjonal avdeling, planavdeling, kommunikasjonsgruppe i tillegg til at stab har ansvar for styrings- og kvalitetssystemet og politisk controller.

Driftsbudsjett

Stab og støttefunksjoner	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
Beløp i 1000 kr	2 016	2017	2018	2019	2020	2021
Stabssjef						
Utg	47 912	52 093	52 155	49 085	47 695	47 695
Innt	-22 937	-20 982	-20 994	-20 994	-20 994	-20 994
Netto	24 975	31 111	31 161	28 091	26 701	26 701
Drifts- og utbyggingssenteret						
Utg	120 563	103 735	105 180	105 180	105 180	105 180
Innt	-50 122	-34 488	-35 003	-35 003	-35 003	-35 003
Netto	70 441	69 247	70 177	70 177	70 177	70 177
IT-senteret						
Utg	20 484	18 385	18 342	18 342	18 342	18 342
Innt	-3 364	-1 907	-1 804	-1 804	-1 804	-1 804
Netto	17 120	16 478	16 538	16 538	16 538	16 538
Personalsenteret						
Utg	17 615	18 996	18 980	18 980	18 980	18 980
Innt	-602	-583	-593	-593	-593	-593
Netto	17 013	18 413	18 387	18 387	18 387	18 387
Økonomisenteret						
Utg	12 803	12 548	12 567	12 567	12 567	12 567
Innt	-1 444	-1 098	-1 099	-1 099	-1 099	-1 099
Netto	11 359	11 450	11 468	11 468	11 468	11 468
SUM SEKTOR 10						
Utg	219 377	205 757	207 224	204 154	202 764	202 764
Innt	-78 469	-59 058	-59 493	-59 493	-59 493	-59 493
Netto	140 908	146 700	147 731	144 661	143 271	143 271

Prioriteringer

Hovedfokuset til stab- og støttefunksjonene i 2018 og årene fremover vil være arbeidet med regionreformen. I tillegg skal det fortsatt være fokus på å levere gode tjenester internt og til

befolkningen og kommunene i Troms. Det vil si fokus på kvalitet i de arbeidsprosessene og tjenestene fylkeskommunen har ansvar for.

Stab- og støttefunksjoner er en samlekategori for stab, personal- og organisasjonssenteret, IT-senteret, økonomisenteret og drifts- og utbyggingssenteret. Dette er nødvendige støttefunksjoner i systemet som ivaretar fellestjenester som alternativt ville vært kostnader fordelt på fagetatene. I tillegg ligger planavdeling, internasjonal avdeling, advokatkontor, kommunikasjon og kontrollerfunksjon.

Innsparingene øker betydelig i økonomiplanperioden. I 2018 er innsparingene, 0,83 mill. kroner, spesifisert. I økonomiplanperioden øker innsparingene til 3,05 mill. kroner i 2019 og 4,44 mill. kroner fra og med 2020. De neste årene vil regionreformen ha hovedfokus både i forhold til sammenslåing med Finnmark og nye oppgaver. Prosessene kommer til å bli svært ressurskrevende og kan gi utfordringer med å nå innsparingskravene.

Endringene i økonomiplanen er vist i tabellen nedenfor.

Endring (i 1000 kr)	2018	2019	2020	2021
<u>Stabssjef</u>				
Sekretariat Nord-Norsk råd	-250	-250	-250	-250
Innsparing fylkesrådets innstilling (lønnsutg. adv.kontoret)	-400	-400	-400	-400
Innsparing stab- og støtte (ikke fordelt/spesifisert)		-2 220	-3 610	-3 610
Prosjekt "Forenkling digitalisering fylkeskommunene FINT3"	-400	-400	-400	-400
Digitaliseringsprosjekt for komm. og f.kommuner	850			
Prisvekst	250	250	250	250
<u>Drifts- og utbyggingssenteret</u>				
Innsparing fylkesrådets innstilling (ansv 110000)	-30	-30	-30	-30
Innsparing fylkesrådets innstilling (ansv 110000)	-200	-200	-200	-200
Prisvekst (nto. prisv 27 på ansv 110, resten på 8*)	1 041	1 041	1 041	1 041
Multikanal - intern ford. utg. (nytt tiltak 2018, ansv 110000)	-40	-40	-40	-40
Driftstilskudd interkommunalt arkiv Troms	158	158	158	158
<u>IT-senteret</u>				
Innsparing fylkesrådets innstilling	-72	-72	-72	-72
Prisvekst	132	132	132	132
<u>Personal- og organsasjonssenteret</u>				
Innsparing fylkesrådets innstilling	-78	-78	-78	-78
Prisvekst	52	52	52	52
<u>Økonomisenteret</u>				
Innsparing fylkesrådets innstilling	-50	-50	-50	-50
Prisvekst	18	18	18	18
Multikanal - intern fordeling utgifter (nytt tiltak 2018)	50	50	50	50
SUM ENDRNG	1 031	-2 039	-3 429	-3 429

Endringene fra 2017 skyldes økt innsparing, endringer i engangsbevilgninger og prisvekst. Stab og støtte har i økonomiplanperioden 3,6 mill. kroner i uspesifiserte innsparinger. Dette kravet skal innfris samtidig som det vil gå betydelige ressurser til sammenslåingsprosessen med Finnmark.

Stabssjefen

	Hovedmål	Strategi	Strategi i økonomiplan (koble mot sektorplaner og internt arbeid)
1	Sammenslåing av Troms og Finnmark fylkeskommune		I samarbeid med Finnmark fylkeskommune forberede, sette i gang og gjennomføre sammenslåingsprosessene.
2	Samfunnsutviklerrollen skal utvikles.		Rollen til fylkeskommunene skal videreutvikles. Ta handlingsrommet i forbindelse med overføring av nye oppgaver.
3	Langsiktige og sektorovergrepene utfordringer skal samordnes slik at fylkeskommunen oppnår bedre styring og bedre kvalitet på de tjenestene som tilbys.	Tettere kobling mellom fylkesplan/regionale planer og økonomi.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Implementering av styrings- og kvalitetsprosjektet og videreutvikling av systemet. 2. Kvalitetssikre og videreutvikle fylkeskommunens styringsdokumenter 3. Aktiv nyhetsformidling gjennom nettsider og sosiale medier 4. Utvikle kommunikasjonsplattformene til fylkeskommunen 5. Bistå fylkesrådet og andre med informasjons- og kommunikasjonsarbeid
4	Være koblet på den nasjonale nordområdepolitikken og gi denne et regionalt uttrykk, der nærings-, infrastruktur og kompetanseutvikling i Troms understøtter vårt bidrag til å sikre velferd og utvikling i Norge	Fokusere på våre fortrinn og fylkets bidrag i den nasjonale verdiskapingen	1. Benytte OECD-rapport «Territorial regional review» i samarbeid med NSPA-nettverket, både på nasjonalt og internasjonalt nivå.
		Arbeide for institusjonsbygging basert på regionale fortrinn, herunder å videreutvikle Tromsø som Arktisk hovedstad	Jobbe med prosjekt Urbane Arktis og Arktisk forum.
		Sikre Troms som vertsfylke for forsvaret og arbeide for positive regionale effekter av forsvarets nærvær	
		Internasjonal orientering, med særlig fokus på Barentsregionen, EU/EØS og Arktisk råd. Det internasjonale arbeidet til Troms fylkeskommune skal bidra til en større politisk medvirkning i spørsmål av internasjonal karakter som berører Troms	<ol style="list-style-type: none"> 1. Løse felles utfordringer og utnytte felles muligheter gjennom grenseoverskridende samarbeid 2. Påvirke internasjonale rammevilkår for utviklingen i Troms 3. Mobiliseres til internasjonal deltakelse i Troms. 4. Øke den internasjonale kompetansen i fylket. Fremme miljøene og mulighetene fylket representerer internasjonalt 5. Interreg-programmene
5	Legge til rette for en god og bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling gjennom en forutsigbar arealforvaltning som er basert på oppdatert kunnskap og godt planverk i kommunene.	Følge opp arealpolitiske retningslinjer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gjennomføring av planforum 2. Veiledning til kommunene 3. Reguleringsplankonferanse og plan- og byggesakskonferanse i samarbeid med fylkesmannen 4. Regional plan for reindrift 5. Regional plan for handel og service 6. Regional planstrategi
6	Arbeide for økt forståelse for juridisk tenkning i saksbehandlingen, samt yte juridisk bistand som dekker fylkeskommunens behov.		Juridisk rådgivning og tvisteløsning

Hovedutfordringer

Stortinget vedtok 6. juni 2017 sammenslåing av Troms og Finnmark fylkeskommuner. Hovedfokuset til stab vil i 2018, og fram til sammenslåingen 1.1.2020 være på sammenslåingsprosessene.

St. Meld. 22, *nye folkevalgte regioner, rolle, struktur og oppgaver* ble lagt fram til stortingsbehandling våren 2016 og ble fulgt opp av St. prop. 84 *Ny inndeling av regionalt folkevalgt nivå* som ble lagt fram til stortingsbehandling juni 2017. Både meldingen og proposisjonen vektlegger det regionale nivåets rolle som samfunnsutvikler. Rollen som samfunnsutvikler består i at det regionale nivå får oppgaven med å utforme den strategiske retningen for utvikling av regionen, sørge for mobilisering rundt regionens utviklingsmål samt koordinere virkemiddelbruken opp mot vedtatte målsettinger. Regional planlegging som verktøy for å lykkes, blir framhevet. Regjeringen har satt ned et ekspertutvalg som skal foreslå oppgaveoverføringer til regionene. Arbeidet til ekspertutvalget skal avsluttes i februar 2018. Dette vil også være en prioritert oppgave for staben i den kommende økonomiplanperioden.

Utvikling av samfunnsutviklerrollen krever samordning over etatsgrenser og tettere kobling mellom fylkesplansystemet og økonomiplanen og må også ses i sammenheng med potensialet i det nye fylket.

Det er helt klart disse to oppgavene som vil være prioriterte i de kommende årene, men ordinær drift og videreutvikling skal foregå samtidig. Fortsatt må det følges med på de rammebetingelsene som påvirker samfunnsutviklingen, som internasjonale prosesser og politikktutforming, arealforvaltning og regional planlegging.

Det vil fortsatt også være behov for å følge med på de interne prosessene i fylkeskommunen for å få bedre samordning av langsiktige sektorovergrepene utfordringer og forsterke styringssystemet. Det er viktig at det er en rød tråd i plandokumenter, fra budsjett- og økonomiplan til sektorplanene. Dette skal gjenspeiles i enkeltsaker som legges frem for politisk behandling, der økonomi, kvalitet og samordning skal være ivaretatt.

Det er videre viktig å sikre kvaliteten i anbudsprosesser og kontraktsinngåelser slik at man i sterkest mulig grad unngår rettslige tvister. Samtidig som organisasjonen må være seg bevisst at juridiske spørsmål må avklares før saker legges frem til politisk behandling og før fylkeskommunen forpliktes.

Sentralt i all den fylkeskommunale virksomheten er kommunikasjon internt og med innbyggerne på ulike plattformer – særlig viktig blir dette i sammenslåingsprosessen vi nå skal inn i.

Prioriteringer

De prioriterte oppgavene for 2018 er å bygge en ny fylkeskommune der samfunnsutviklerrollen står i fokus. Troms må være i forkant for å kunne påvirke internasjonale rammebetingelser for næringslivet og andre sektorer (innspill til høringer og aktiv deltakelse på internasjonale arenaer). EU-programmer blir en stadig viktigere finansieringskilde, noe som krever kompetanse om EU-finansiering. I det internasjonale arbeidet er det særlig to akser som er viktig for Troms – Barentsregionen, Europa/EU og Arktis.

Prioriterte områder for det internasjonale engasjementet er:

- Kobling av engasjementet i Barentsregionen med utviklingen i EU og arbeidet innenfor Arktisk råd.
- Forvaltning og gjennomføring av Interreg Nord-programmet 2014-2020
- Deltakelse i forvaltning av naboskapsprogrammet Kolarctic CBC og Nordlig periferi og Arktis-programmet
- Bidrag til gjennomføring av Urban Arctic-programmet
- Bidrag til oppfølging av det internasjonale perspektivet i fylkets FoUI-strategi.
- Tilrettelegging for økt bruk av EU-programmer, herunder Horizon 2020 og oppfølging av eventuell søknad
- Bilaterale samarbeidsavtaler med Norrbotten, Murmansk, Arkhangelsk og Oulu by/Oulu-regionen
- Deltakelse i Barents regionråd og i Nordkalottrådet
- Oppfølging av «Territorial regional review» (2016), i samarbeid med øvrige partnere i nettverket Northern Sparsely Populated Areas. Rapporten er et viktig ledd i arbeidet med å sikre gode rammebetingelser for Nord-Norge (for eksempel tiltakssonen og differensiert arbeidsgiveravgift) gjennom lobbyvirksomhet mot EU og nasjonale myndigheter.
- Interregprogrammer.

Troms fylkeskommune er regional planmyndighet, og et viktig mål er å sikre gode rammebetingelser for næringslivet og innbyggere i fylket. Fylkeskommunen har myndighet til å fremme innsigelser for å ivareta regionale og nasjonale interesser i areal- og reguleringsplaner, og skal veilede og bistå kommunene i deres planleggingsoppgaver. Stabssjefen ved planavdelingen avvikler regionalt planforum om lag en gang i måneden. Planforum skal bidra til å klarlegge og samordne statlige, regionale og kommunale interesser i forbindelse med regionale og kommunale planer. Videre tilrettelegges det for gjensidig informasjon, drøfting og samstemt praksis for å fremme mer effektivt planarbeid samt forebygge konflikter i arealplaner. Ønsket er å styrke planlegging som verktøy for samfunnsutvikling. Det er økt fokus på regionalt planforum fra sentralt nivå, og en ønsker å styrke og øke bruken av forumet.

Troms har i dag følgende regionale planer under stabssjefens ansvarsområde:

- Fylkesplan for Troms 2014-2025 – overordnet politisk plan
- Regional plan for handel og service
- Regional plan for landbruk 2014-2025
- Regional plan for reindrift – under utarbeidelse

Stabssjefen jobber kontinuerlig med å forsterke styringssystemet gjennom økonomi- og budsjettprosessen, planprosesser, budsjettoppfølging, og kvalitetssikring av saker som skal til politisk behandling for å bedre samordningen. Et ledd i dette arbeidet er implementering og videreutvikling av styrings- og kvalitetssystemet. Det er også fokus på at styringsdokumentene, særlig budsjett- og økonomiplan skal bli mer tilgjengelig for beslutningstakerne og at det er et godt verktøy internt. Det er også fokus på rapporteringsløyfen tilbake til fylkestinget gjennom fylkesrådets årsberetning, budsjettoppfølging og eierskapsmelding.

Stabssjefen samordner også eierskapsforvaltningen til fylkeskommunen og fungerer dermed som et eierskapssekretariat som koordinerer forvaltningen av fylkeskommunens eierskap.

Sentralt for hele den fylkeskommunale virksomheten er kommunikasjon mot innbyggerne. Større åpenhet og tilgjengelighet i fylkeskommunen er en prioritert oppgave. Det legges stor vekt på aktiv nyhetsformidling gjennom stadig utvikling av fylkeskommunens nettsider og bruken av sosiale medier. I 2018 vil det være fokus på å videreutvikle nettportalen, og andre kanaler for å styrke kommunikasjonen med både innbyggere og ansatte ytterligere.

I 2018 og 2019 vil det oppstå et betydelig utvidet behov for å informere og kommunisere med ansatte i TFK og innbyggerne i Troms fylke som følge av sammenslåingsprosessen mellom Troms og Finnmark fylkeskommuner. For å oppnå fellesskap og samkjøring av informasjonsflyten i de to fylkene vil det være behov både for ny felles nettside og felles kommunikasjonsstrategi. Fylkesrådet vil derfor se på muligheten til å styrke dette arbeidet med en grafisk kommunikasjonsrådgiver.

Drift- og utbyggingscenteret

Drift- og utbyggingscenteret	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
Beløp i 1000 kr	2 016	2017	2018	2019	2020	2021
Administrasjon og støttefunksjoner						
Utg	16 424	11 061	10 983	11 141	11 299	11 457
Innt	-600	-428	-435	-435	-435	-435
Netto	15 824	10 633	10 548	10 706	10 864	11 022
Bygg- og eiendomsforvaltning						
Utg	104 139	92 674	94 197	94 197	94 197	94 197
Innt	-49 522	-34 060	-34 568	-34 568	-34 568	-34 568
Netto	54 617	58 614	59 629	59 629	59 629	59 629
SUM SEKTOR DU						
Utg	120 563	103 735	105 180	105 180	105 180	105 180
Innt	-50 122	-34 488	-35 003	-35 003	-35 003	-35 003
Netto	70 441	69 247	70 177	70 177	70 177	70 177

	Hovedmål	Strategi
1	Leverer tjenester internt i organisasjonen med høy kvalitet og god ressursutnyttelse	<ol style="list-style-type: none"> 1. Legge til rette for god kvalitetssikring i tjenesteproduksjon, økonomistyring og internkontroll 2. Være oppdatert på lover og forskrifter innen eget fagområde. 3. Ha god og løpende kontakt med alle virksomheter som vi leverer tjenester til. 4. Etablere godt samarbeid med offentlige og private aktører innen eget fagområde.
2	Forvalte fylkeskommunens eiendoms- og bygningsmasse på en god og forsvarlig måte	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ivareta bygninger og eiendommer slik at virksomhetene kan utvikle seg og verdier ivaretas. 2. Være en profesjonell aktør på utleie og innleie av eiendom. 3. Gjennom godt vedlikehold sørge for at etater/virksomheter kan levere sine tjenester med god kvalitet. 4. Tilby boliger som personalpolitisk tiltak for å rekruttere og beholde arbeidskraft.
3	Ha relevant kompetanse på eget fagfelt til nytte for hele organisasjonen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bidra til opplæring og kompetanseutvikling i hele organisasjonen.
4	Samordne beredskapsarbeidet innen egen organisasjon og bidra i Fylkesberedskapsrådet og sørge for godt samarbeid med alle regionale aktører	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gjennom fylkesberedskapsplan og øvelser sørge for at beredskapsarbeidet er samordnet og oppdatert.

Hovedutfordringer

- Fylkeskommunens bygningsmasse har gjennomgående høy alder – bygd mellom 1950 – 1990. Selv om vedlikeholdet har vært prioritert og bygningene fremstår som godt vedlikeholdt, vil vi møte betydelige utfordringer i tiden fremover på energi, miljø, universell utforming, arealeffektivitet og sanering. Fokus fremover må derfor rettes fra å styrke vedlikeholdet til å starte aktiv oppgradering av bygningsmassen. Innkjøp er en stor del av DU-senterets hverdag. Gode innkjøpsavtaler er viktig for å få god ressursutnyttelse og for å forenkle innkjøpsprosessene. Senteret må videreutvikle sin kompetanse på innkjøp.
- Profesjonell eiendomsforvaltning forutsetter høy kompetanse på avtaleinngåelse, husleierett osv. Senteret er styrket med juridisk kompetanse.
- Leveranse av tjenester internt i egen organisasjon stiller store krav til oss med hensyn til kvalitet, fokus og evne til omstilling. Ny teknologi må tas i bruk og kompetansen må videreutvikles. Hele organisasjonen benytter våre tjenester kantine, trykkeri, renhold, ekspedisjon/sentralbord, sekretariat og arkiv. God kvalitet i tjenesteytingen er viktig for at organisasjonen skal fungere best mulig.
- Stor byggeaktivitet i hele samfunnet utfordrer investeringsprosjektene med hensyn til høye kostnader, svart økonomi, useriøse aktører og kvalitet i alle ledd.
- Regionreformen og vedtak om sammenslåing med Finnmark vil også kreve ressurser. I en organisasjon med kompetanse på drift og utbygging vil dette arbeidet sette oss overfor bemanningsmessige utfordringer.

IT, personal- og organisasjon- og økonomisenteret

Personal- og organisasjonscenteret

Personal- og organisasjonscenteret har særlig ansvar for å utvikle lederne kompetanse i å følge opp medarbeidere og arbeidsmiljø. Det skal skje gjennom opplæringstiltak og individuell veiledning, og gjennom utvikling av retningslinjene innen HR-området.

Hovedmål	Strategier
Bidra til gode prosesser mot regionreform i 2020	<ul style="list-style-type: none"> • Styrke lederne endringskompetanse • Utvikle god medbestemmelse og involvering av ansatte • Forberede kjøp av personal- og økonomisystem • Avklare arbeidsrettslige forhold i prosessen • Forberede innplassering av ledere og ansatte i ny organisasjon • Risikovurdering av omstillingen
Utvikle helsefremmende og positivt lederskap i oppfølgingen av medarbeidere og arbeidsmiljø	<ul style="list-style-type: none"> • Lederveiledning • Ledersamlinger • Medarbeiderundersøkelser • Kurs og opplæring
Utvikle tiltak for å redusere sykefraværet	Fortsette partssamarbeidet for å utvikle oppfølgingen av sykmeldte, og bidra til å utvikle forhold ved ledelse og organisering som kan påvirke sykefraværet
Bidra til gode omstillingsprosesser	<ul style="list-style-type: none"> • Støtte ledere og tillitsvalgte i nedbemanningsprosesser • Utforme effektive prosesser • Ivareta overtallige i prosessene

IT

IT-senteret har det koordinerende og faglige ansvaret for IKT-virksomheten i Troms fylkeskommune og skal bidra til å oppnå et tverretattlig samarbeid, kompetanseutveksling samt ivareta en helhetlig IT-sikkerhetsforvaltning. IT-nettverket vårt benyttes daglig av ca 10.000 brukere med mange forskjellige behov.

	Hovedmål IT-Senteret	Strategi i økonomiplan
1	Bidra til gode prosesser i kommende regionreform.	1. Bli kjent med, kartlegge og planlegge felles IT-tjenester sammen med nye kolleger for ny region.
2	Levere tjenester til TFK med tilstrekkelig grad av IT-sikkerhet på alle nivåer.	1. Ta i bruk de seneste teknologier innen Cyber sikkerhet for å oppnå sikre og stabile IT-tjenester. Må forankres i ledelsen.
3	Levere tjenester til TFK med høy kvalitet, høy grad av tilgjengelighet, høy sikkerhet og som skal være basert på moderne IT-teknologi.	1. Kontinuerlig oppgradere, forbedre og fornye utdaterte systemer. 2. Sikre redundans for kritiske system.
4	Forvalte fylkeskommunens IT systemer på en bærekraftig måte.	1. Kosteffektiv drift. 2. Nye anskaffelser skal levere tilstrekkelig kvalitet og løse tiltenkte oppgaver uten problemer for TFK.
5	Vi må til enhver tid inneha relevant kompetanse på eget fagfelt til nytte for hele organisasjonen.	1. Kontinuerlig skoloring og deltagelse i relevante fora. 2. Tilstrebe helhetlig forvaltning.
6	Vi skal bidra til at den digitale kompetansen i organisasjonen øker.	1. Bidra til opplæring og kompetanseutvikling på de IT systemer vi har ansvaret for.

Økonomisenteret

Økonomisenteret er fylkeskommunens fagsenter for økonomiplan, budsjett, regnskap, finans og innkjøp. Senteret har ansvar for å skape gode prosesser og beslutningsgrunnlag innenfor våre fagfelt, og skal bidra til god økonomistyring og yte økonomi- og innkjøpsfaglige tjenester til hele organisasjonen. Vi skal også bidra til utvikling, kompetansebygging og kvalitet innenfor våre ansvarsområder.

I kommende økonomiplanperiode vil arbeidet med regionreformen ha hovedfokus i tillegg til vanlig drift. Alle fokusområdene de nærmeste årene vil ha tilknytning til arbeidet med sammenslåingsprosessen.

	Hovedmål	Strategi
1	Regionreformen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Forberede, anskaffe og implementere felles personal- og økonomisystem. 2. Forberede, anskaffe og implementere felles innkjøpssystemer. 3. Forberede, anskaffe og implementere felles bankavtale. 4. Kartlegge, vurdere og samkjøre økonomi- og anskaffelsesreglement, rutiner og arbeidsprosesser og andre avtaler på økonomi- og innkjøpsområdet. 5. Samkjøre felles innkjøpsavtaler. 6. Utvikle felles kontoplan.
2	Bidra aktivt til god økonomisk og innkjøpsfaglig intern kontroll og risikostyring	<ol style="list-style-type: none"> 1. Videreføre arbeidet og ferdigstille prosessbeskrivelser i styrings- og kvalitetssystemet. 2. Ha oppdaterte sider på ansattportalen med god informasjon og brukerveiledninger tilgjengelig.
3	Være en pådriver for effektiv ressursbruk og god økonomistyring.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Implementere digitalt konkurransegjennomføringsverktøy i hele TFK. 2. Utvikle E-handel i TFK i takt med endringene som skjer innenfor området. 3. Digitalisere, omstrukturere og ytterligere effektivisere betalings- og nettbankløsningene i TFK 4. Øke andel inngående e-faktura i TFK til samme nivå som de beste innen kommunesektoren.
4	Bidra aktivt til kompetanseheving for ansatte med økonomi- og innkjøpsoppgaver	<ol style="list-style-type: none"> 1. Legge til rette for å ta i bruk e-læring på fagområdene i hele TFK og på sikt den nye regionen.

16 SEKTOROVERGRIPENDE POSTER

Sektor 90	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
			2018	2019	2020	2021
<i>Beløp i 1000 kr</i>	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skatt, inntektutjevning og rammetilskudd						
Utg						
Innt	-2 969 315	-3 003 588	-3 011 498	-2 984 449	-2 954 729	-2 954 730
Netto	-2 969 315	-3 003 588	-3 011 498	-2 984 449	-2 954 729	-2 954 730
Renter, avdrag og aksjeutbytte						
Utg	100 713	112 887	112 349	111 515	114 123	131 206
Innt	-15 541	-7 500	-5 550	-10 885	-10 730	-10 575
Netto	85 172	105 387	106 799	100 630	103 393	120 631
Interne finansieringstransaksjoner						
Utg	268 556	3 927	11 227	29 592	18 822	401
Innt	-167 266					
Netto	101 290	3 927	11 227	29 592	18 822	401
Diverse sektorovergripende						
Utg	191 562	100 887	123 168	123 168	123 168	123 168
Innt	-186 613	-20 729	-19 552	-19 265	-19 019	-18 533
Netto	4 949	80 158	103 616	103 903	104 149	104 635
Årets resultat						
Utg	25 011					
Innt						
Netto	25 011					
SUM SEKTOR 90						
Utg	585 842	217 701	246 744	264 275	256 113	254 775
Innt	-3 338 735	-3 031 817	-3 036 600	-3 014 599	-2 984 478	-2 983 838
Netto	-2 752 893	-2 814 116	-2 789 856	-2 750 324	-2 728 365	-2 729 063

I dette kapitlet omtales hovedsakelig refusjon kapitalutgifter og pensjonsutgifter. Øvrige poster som skatteinntekter, rammetilskudd, renteutgifter og inntekter, rentekompensasjon, avdrag på lån, avsetning til lønnsøkning og avsetning til disposisjonsfond omtales i de innledende kapitlene i økonomiplandokumentet.

Refusjon kapitalutgifter

Avtalen med staten om refusjon av kapitalutgifter for TANN-bygget tilsvarende statens andel av bygget, videreføres. Statens andel utgjør 86,14 prosent og for 2018 tilsvarer dette 11,904 mill. kroner.

I 2008 inngikk Troms fylkeskommune og Harstad kommune en avtale om samfinansiering på rassikringsprosjektet Dale-Alvestad. Veien eies av Troms fylkeskommune og investeringsbeløpet er i hovedsak finansiert av låneopptak. Kommunens andel er et fast beløp

på 25 mill. kroner. Kommunen kan ikke ta opp lån til dette formålet, da de ikke står som eier av anlegget. Etter avtale tar derfor Troms fylkeskommune opp lån, mens Harstad kommune dekker kapitalutgiftene. Kommunens finansieringsandel betales som årlige renter og avdrag over en periode på 20 år, og er beregnet til 1,906 mill. kroner i 2018.

I forbindelse med bygging av bro mellom Kveøy og Hinnøy er det inngått avtale med Kvæfjord kommune og med Kveøyforbindelsen AS om årlig refusjon på til sammen 1,25 mill. kroner. Beløpet gjelder medfinansiering av lånekostnader på henholdsvis 1 mill. og 0,25 mill. kroner.

Ved Bardufoss Høgtun videregående skole, flyfag, er det inngått avtale med Universitetet om leie av lokaler. Ved Nord-Troms videregående skole er det inngått avtale om utleie av lokaler til Skjervøy kommune og Lerøy Aurora A/S. Det er budsjettert med en samlet leieinntekt på 856 000 kroner i 2018.

Pensjonsutgifter

Løpende pensjonspremier, budsjetteres på samme ansvar og tjeneste som lønnsutbetalingene, mens budsjett for øvrige pensjonskostnader er samlet under sektor 90 - Sektorovergripende poster. Pedagogisk ansatte er i Statens Pensjonskasse (SPK), mens øvrige ansatte og folkevalgte er i Kommunal Landspensjonskasse (KLP).

Som tabell nedenfor viser er det budsjettert med en reduksjon på 10,659 mill. kroner i forventede pensjonskostnader i 2018 sammenlignet med året før.

Pensjonsutgift	Endring fra 2017	Budsjett 2018
Reguleringspremie KLP og endring løpende KLP og SPK	8 749	61 597
AFP-premie 62-64 år og andre pensjonsutgifter	-10	5 235
Rentegarantipremie KLP	0	2 305
Arbeidsgiveravgift	0	491
Sum premieutbetalinger	8 739	69 628
Premieavvik KLP	-6 230	-47 410
Premieavvik SPK	-14 271	-10 537
Amortiserte premieavvik KLP og SPK	1 103	38 393
Sum pensjonskostnader	-10 659	50 074

Løpende pensjonspremier

For 2018 har KLP varslet en premieøkning til 11,33 prosent, mens SPK har varslet en premieøkning til 13,00 prosent. SPK har høyere sats for løpende premie siden reguleringspremien er innbakt i ordinære løpende premier.

Utgifter knyttet til løpende pensjonspremie til KLP endres til 1,445 mill. kroner, mens tilsvarende premie for SPK endres til 5,236 mill. kroner. Beløpene justeres mot sektorenes budsjetter senere i budsjettprosessen.

Reguleringspremie KLP

Reguleringspremien belastes i tillegg til ordinære løpende premiesatser, og skal dekke økte pensjonsforpliktelser som følge av lønnsvekst og endring i folketrygdens grunnbeløp. For 2018 har KLP lagt til grunn en forventning om 3,1 % lønnsvekst og høyere vekst i grunnbeløpet enn året før. Dette gir en forventet reguleringspremie på totalt 54,915 mill. kroner i 2018, som tilsvarer en økning på 4,302 mill. kroner sammenlignet med 2017.

AFP 62 – 64 år og andre pensjonsutgifter

AFP-premien for aldersgruppen 62-64 år belastes i tillegg til KLPs ordinære og løpende pensjonspremie, og er beregnet til 4,100 mill. kroner. Gamle avtaler om servicepensjoner, premier for tidligere ansatte, premier tillitsvalgte, tilskudd til sikringsfond, sikringsordning, pensjonskontor KLP og honorar for aktuarberegninger SPK er beregnet til 1,135 mill. kroner neste år.

Rentegarantipremie

Premien er prisen for forsikringselskapets garanterte minimumsavkastning til kundene og er beregnet til 2,305 mill. kroner i 2018.

Premieavvik

Premieavviket er differansen mellom innbetalt premie i inneværende år og beregnet pensjonskostnad fra pensjonsselskapene.

For 2018 viser foreløpige beregninger fra SPK et negativt premieavvik (reduksjon av kostnader) på 10,537 mill. kroner inkludert arbeidsgiveravgift. KLPs foreløpige beregninger viser et negativt premieavvik på 47,410 mill. kroner inkludert arbeidsgiveravgift. Til sammen gir dette et negativt premieavvik på 57,947 mill. kroner, og en fiktiv inntektsøkning på 20,501 mill. kroner i 2018.

Amortiserte premieavvik

Amortiserte premieavvik er summen av 1/7 av tidligere års premieavvik. Basis for årene 2002–2009 tar utgangspunkt i faktiske beløp, mens en for 2010 tar utgangspunkt i foreløpige beregninger av premieavvikene fra KLP og SPK.

For 2018 har KLP og SPK beregnet amortisert premieavvik på til sammen 38,394 mill. kroner, en økning på 1,103 mill. kroner sammenlignet med 2017.

Det vises også vises til kapittel 2.

Vedlegg 1 Sentrale forutsetninger i økonomiplanperioden

1. Faste 2018-priser i hele økonomiplanperioden.
2. Årslønnsveksten fra 2017 til 2018 er satt til 3,0 prosent i tråd med forutsetningene i statsbudsjettet. Det er avsatt 36,3 mill. kroner til dekning av årslønnsveksten i 2018 inkludert lønnsoverheng fra 2017 til 2018. Avsetningen fordeles til sektorene i tråd med lønnsforhandlinger som gjennomføres i 2018.
3. Rammene er prisjustert med 1,7 prosent.
4. Kommunal deflator, det vil si den generelle prisveksten på kommunale tjenester, er 2,6 prosent.
5. Refusjon sykkelønn er økt med 1,7 prosent som er i tråd med den generelle prisjusteringen.
6. Pensjonspremie budsjetteres med hhv. 13,00 prosent pensjonspremie for lærere til Statens Pensjonskasse og 11,33 prosent ordinær pensjonspremie for ansatte til Kommunal Landspensjonskasse (inkludert folkevalgt).
7. I økonomiplanperioden er det budsjettet med differensierte løpende renter.
  - a. Løpende rente på gjeld er budsjettet med henholdsvis 2,2 prosent i 2018, 2,5 i 2019, 2,8 prosent i 2020 og 3,0 i 2021.
  - b. Løpende rente på overskuddslikviditet er budsjettet med 1,45 prosent hvert år i planperioden.
8. I 2018 vil andel planlagt gjeld med fastrentebetingelser være om lag 45 prosent og andel gjeld med flytende rentebetingelser 55 prosent. Samlet lånegjeld ved inngangen til 2018 vil være om lag 2,5 mrd. kroner.
9. Fylkeskommunalt skattøre er satt til 2,65 prosent i 2018, uendret fra 2017.
10. Økningen i skatteinntekter er satt til 2,5 prosent fra 2017 til 2018.
11. Regnskapet for 2017 er forventet avlagt med regnskapsmessig balanse.
12. Det legges til grunn en økning i kollektivtakstene på 2,6 prosent lik kommunal deflator for buss og båt. Fergetakstene økes med 10 prosent.

13. Hovedelementene i driftsbudsjettet er:

	2018	2019	2020	2021
Frie inntekter (skatt, rammetilskudd, renter, rentekompensasjon skolebygg)	-3 018 247	-2 996 533	-2 966 659	-2 966 504
<u>Disponert slik:</u>				
Netto driftsutgifter	2 832 303	2 772 213	2 734 214	2 729 259
Renter og avdrag	174 717	194 728	213 622	236 845
Bruk av / Til fondsavsetning	568	18 933	8 163	-10 258
Til fondsavsetning premieavvik	10 659	10 659	10 659	10 659
Balanse	0	0	0	0

Obligatoriske hovedoversikter

Troms fylkeskommune Budsjettskjema 1A Drift	Forslag Budsjett 2018	Forslag 2019	Forslag 2020	Forslag 2021	Vedtatt Budsjett 2017	Regnskap 2016
1 Skatt på inntekt og formue	-945 000 000	-945 000 000	-945 000 000	-945 000 000	-890 000 000	-890 291 231,00
2 Ordinært rammetilskudd	-2 066 497 000	-2 039 448 000	-2 009 729 000	-2 009 729 000	-2 113 588 000	-2 074 233 982,00
3 Skatt på eiendom	0				0	0,00
4 Andre direkte eller indirekte skatter	0				0	-4 789 912,00
5 Andre generelle statstilskudd	-1 750 000	-1 595 000	-1 440 000	-1 285 000	-2 500 000	-2 813 874,00
6 Sum frie disponible inntekter SUM (L1:L5)	-3 013 247 000	-2 986 043 000	-2 956 169 000	-2 956 014 000	-3 006 088 000	-2 972 128 999,00
7 Renteinntekter og utbytte	-5 000 000	-10 490 000	-10 490 000	-10 490 000	-5 000 000	-12 728 724,40
8 Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0				0	0,00
9 Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	58 140 000	64 718 000	71 869 000	81 575 000	63 149 000	27 998 516,23
10 Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0				0	0,00
11 Avdrag på lån	116 577 000	130 010 000	141 753 000	155 269 000	105 860 000	104 782 037,00
12 Netto finansinntekter/-utgifter SUM (L7:L11)	169 717 000	184 238 000	203 132 000	226 354 000	164 009 000	120 051 829,00
13 Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0				0	0,00
14 Til ubundne avsetninger	11 227 000	29 592 000	18 822 000	401 000	3 927 000	99 461 000,00
15 Til bundne avsetninger	0				0	8 126,00
16 Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	0				0	-59 457 279,50
17 Bruk av ubundne avsetninger	0				0	-108 445 789,00
18 Bruk av bundne avsetninger	0				0	0,00
19 Netto avsetninger SUM (L13:L18)	11 227 000	29 592 000	18 822 000	401 000	3 927 000	-68 433 942,50
20 Overført til investeringsbudsjettet	0				0	170 000 000,00
21 Til fordeling drift L6 + L12 - L19 - L20	-2 832 303 000	-2 772 213 000	-2 734 214 000	-2 729 259 000	-2 838 152 000	-2 750 511 112,50
22 Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	2 832 303 000	2 772 213 000	2 734 214 000	2 729 259 000	2 838 152 000	2 725 500 002,79
23 Merforbruk/mindreforbruk = 0 L22 - L21	0	0	0	0	0	-25 011 109,71

Kolonnen "Vedtatt budsjett 2017" viser budsjettet etter at fylkesrådet har innarbeidet justeringer etter fullmakt fra fylkestinget i budsjettvedtaket. Dette gjelder fordeling av lønnsvekst 2016 helårsvirkning, korrigeringer for endrede satser pensjon og innlegging av mva-komp. for nye tiltak. Sektorens rammer er økt med 24,707 mill. kroner som er regulert mot sektorovergripende poster.

Troms fylkeskommune Budsjettskjema 1B Drift	Forslag Budsjett 2018	Forslag 2019	Forslag 2020	Forslag 2021	Vedtatt Budsjett 2017	Regnskap 2016
1 Politiske styringsorganer	31 722 000	33 038 000	31 597 000	32 295 000	32 318 000	28 329 056,39
2 Kontrollorganer	5 413 000	5 413 000	5 413 000	5 413 000	5 292 000	4 893 390,31
3 Stab- og støttefunksjoner	147 731 000	144 661 000	143 271 000	143 271 000	150 476 000	140 626 261,26
4 Utdanning	1 042 010 000	1 026 490 000	1 021 370 000	1 021 370 000	1 046 952 000	1 093 220 877,02
5 Tannhelse	121 429 000	119 609 000	118 459 000	118 459 000	118 256 000	124 208 333,33
6 Kultur	97 019 000	95 601 000	94 703 000	94 703 000	95 493 000	96 942 407,49
7 Samferdsel	1 295 725 000	1 277 365 000	1 265 825 000	1 265 825 000	1 300 480 000	1 223 948 500,82
8 Plan og næring	48 807 000	48 147 000	47 727 000	47 727 000	47 767 000	40 723 894,95
9 Sektorovergripende poster	42 447 000	21 889 000	5 849 000	196 000	41 119 000	-27 392 718,78
10 Sum fordelt til drift SUM (L1:L9)	2 832 303 000	2 772 213 000	2 734 214 000	2 729 259 000	2 838 152 000	2 725 500 002,79

Troms fylkeskommune	Forslag	Forslag	Forslag	Forslag	Vedtatt	Regnskap
Budsjettskjema 2A Investeringer	Budsjett 2018	2019	2020	2021	Budsjett 2017	2016
1 Investeringer i anleggsmidler	627 656 000	216 696 000	293 033 000	290 679 000	690 664 000	674 366 830,98
2 Utlån og forskutteringer	0			0	0	450 000,00
3 Kjøp av aksjer og andeler	0			0	0	5 198 966,00
4 Avdrag på lån	0			0	0	78 526 000,00
5 Dekning av tidligere års udekket						1 007 293,43
6 Avsetninger	0			0	0	3 514 719,00
7 Årets finansieringsbehov SUM (L1:L6)	627 656 000	216 696 000	293 033 000	290 679 000	690 664 000	763 063 809,41
<i>8 Finansiert slik:</i>						
9 Bruk av lånemidler	-308 559 000	-135 804 200	-226 789 850	-226 790 000	-346 850 000	-258 102 050,00
10 Inntekter fra salg av anleggsmidler						-3 233 018,00
11 Tilskudd til investeringer	-67 645 000	-28 525 000			-107 200 000	-79 428 071,00
12 Kompensasjon for merverdiavgift	-114 607 000	-33 278 800	-58 564 650	-58 565 000	-109 464 000	-121 758 632,85
13 Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-61 232 000				-800 000	9 856 048,62
14 Andre inntekter					-35 000 000	0,00
15 Sum ekstern finansiering SUM (L9:L14)	-552 043 000	-197 608 000	-285 354 500	-285 355 000	-599 314 000	-452 665 723,23
16 Overført fra driftsregnskapet	-75 614 000	-19 088 000	-7 678 000	-5 324 000	-91 350 000	-253 579 231,41
17 Bruk av tidligere års udisponert	0			0	0	0,00
18 Bruk av avsetninger	0			0	0	-23 190 090,20
19 Sum finansiering SUM (L15:L18)	-627 656 000	-216 695 000	-293 031 500	-290 679 000	-690 664 000	-729 435 044,84
20 Udekket/udisponert = 0 L7 -L19	0			0	0	33 628 764,57
Troms fylkeskommune						
Budsjettskjema 2B Investeringer	Forslag	0	0	Forslag	Vedtatt	Regnskap
	Budsjett 2018	2019	2020	2021	Budsjett 2017	2016
1 Politiske styringsorganer	0			0	0	0,00
2 Kontrollorganer	0			0	0	0,00
3 Stab- og støttefunksjoner (inkl. bygg og eiendom)	3 500 000					220 363 390,10
4 Utdanning	32 404 000	24 624 000	280 355 000	280 355 000	159 850 000	19 654 449,20
5 Tannhelse	0			0		3 046 270,20
6 Kultur	0			0	0	
7 Samferdsel	591 752 000	192 072 000	12 678 000	10 324 000	530 814 000	431 302 721,48
8 Plan og næring/Næring	0			0	0	0,00
9 Sektorovergrepene poster	0			0		0,00
10 Sum fordelt til investering SUM (L1:L9)	627 656 000	216 696 000	293 033 000	290 679 000	690 664 000	674 366 830,98